MADRAS GOVERNMENT ORIENTAL MANUSCRIPTS SERIES.

Serial number.	Name.		Price.		
			RS.	A.	P.
1	Sarvasiddhāntasaṅgraha with notes. Edited by M. Rangacharya, M.A., Rao Bahadur...	1909	0	12	0
2	Gaṇitasārasaṅgraha with notes. Edited by M. Rargacharya, M.A., Rao Bahadur ...	1912	2	4	0
3	Padyacūḍāmaṇi with commentary. Edited by M. Rangacharya, M.A., Rao Bahadur, and S. Kuppuswami Sastri, M.A., I.E.S.	1921	2	8	0
4	Brahmasiddhi with commentary. Edited by Mahamahopadhyaya S. Kuppuswamy Sastri, M.A., I.E.S	1937	7	12	0
5	Ratneśvaraprasādananātakam. Edited by P. P. S. Sastri, M.A. (Printed in Balamanorama Press, Madras)	1939	1	2	0
6	Rāmānujacampu with commentary. Edited by P. P. S. Sastri, M.A., B.A. (Oxon.) ...	1942	3	0	0
7	Mahābhāṣya with commentary, Part I, Āhnikas 1st to 4th Edited by Prof. P. P. S. Sastri, M.A., B.A. (Oxon.) and A. Sankaran, M.A., Ph.D., L.T.	1948	20	12	0
8	Śāstradīpikā with commentary (in the Press). (Srirangam Sri Sankaragurukula Patrika Series)	...	...		
9	Bālabhārata with commentary, Part I (Srirangam Sri Sankaragurukula Series No. 4), contains 1 to 3 sargas only, Edited by P. P. S. Sastri, M.A., B.A. (Oxon.) ...	1939	2	0	0
10	Nayamañjari (Srirangam Sri Sankaragurukula Series—No. 2), Edited by P. P. S. Sastri, M.A., B.A. (Oxon.)	1941	2	0	0
11	Damarukam with commentary (Srirangam Sri Sankaragurukula Series—No. 6). Edited by P. P. S. Sastri, M.A., B.A. (Oxon.)	1940	0	8	0
12	Śṛṅgāraprakāśaḥ, Part I (Srirangam Sri Sankaragurukula Series—No. 7). Edited by P. P. S. Sastri, M.A., B.A. (Oxon.)	1942	1	8	0

Vol. II
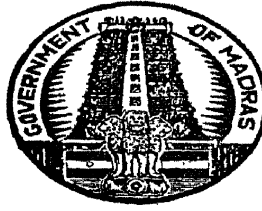
BULLETIN OF THE GOVERNMENT ORIENTAL MANUSCRIPTS LIBRARY MADRAS

EDITED BY

T. CHANDRASEKHARAN, M.A., L.T.
Çurator, Government Oriental Manuscripts Library, Madras

PRINTED BY THE SUPERINTENDENT
GOVERNMENT PRESS
MADRAS
1949

TABLE OF CONTENTS

CIKADEVARĀYA VAMŚAPRAŚASTI

EDITED BY

T. CHANDRASEKHARAN, M.A., L.T.

The edition of this work is based upon a palm-leaf manuscript in the Library bearing R. No. 3918 C. The actual text is between foll. 44*a* and 60*a*.

This work purports to be an eulogy of Raṇa Kaṇṭhīrava Śrīraṅgarāja and Chikadevarāya, the son of Doḍḍa Devarāya Wodayar.

The author of the present work who is supposed to be Tirumalācārya (1645 A.D.—1706 A.D.) was a learned court-poet of Chikadevarāya. He was a Vaiṣṇava Brāhmana belonging to Kauśikagotra. He was a great scholar in Sanskrit, Telugu and Kannada. He was the author of Cikadevarāya Vijaya, Cikadevarāya Vaṁśāvali (Kannada), Apratima Vīracaritra and a number of other works in Telugu. He was a noble Statesman and the author of many inscriptions. He is said to be responsible for the conversion of the Śaiva Royal Family of Mysore into Vaiṣṇavism.

Cikadevarāyavaṁśapraśasti edited below is a specimen of his scholarship in Sanskrit. This was written in honour of Cikadevarāya, the famous king of the Mysore Royal Family and a noble administrator who introduced many changes in his State. He was born in 1645 A.D. and reigned gloriously for thirty-two years from 1673.

He was described by poets to be the very incarnation of Śrī Kṛṣṇa, Navakotinārāyaṇa, and Dakṣiṇa Dikcakravartī. This Cikadevarāja, the great-grandson of Coḷacāmarāja IV, was the fourteenth ruler in succession after Yadurāyar, the founder of the Mysore Royal Family.

We are now publishing for the first time, the history of the Kings of Mysore in Sanskrit by Tirumalācarya. There is also a Kannada version of this by the same author printed in the year 1919 at Mysore. Though extracts from this Kannada version have been profusely quoted, the Sanskrit version has remained in the background. Hence it has now been selected for publication.

॥ श्रीः ॥

॥ श्रीचिक्कदेवराजवंशप्रशस्तिः ॥

अमृतजलधिं निर्मथ्योच्चैः प्रतीपविपाकिनि
प्रसरति हलाहाले हाहारवाकुलरोदसि ।
द्रवति दिविषत्सङ्घे दीने विषं झटिति ग्रस
न्नवतु भगवानव्याजं नश्चिरं करुणानिधिः ॥ १ ॥

अतिरसयितुं (तुः) शौरेराभीरगव्यमदः कथं
मुहुरिदमुपस्प्रष्टुं (ष्टुः) स्रष्टः (स्रष्टुः) कमण्डलुवारि किम् ।
मरुदधिभुव श्चैतद्भोक्तुं (क्तु) मखांशहवींषि किं
शिव शिव तदाहर्तुं शक्तस्त्वमेव हलाहलम् (?) ॥ २ ॥

क्षेमाय भवतु भवतां कामावनमारणौषधं मिथुनम् ।
प्रेमाश्लेषणरभसात् परस्परार्धप्रविष्टमिव ॥ ३ ॥

दरदळदम्बुजोदरगळन्मकरन्दझरी
परिमळचातुरीसहचरी वचसां लहरी ।
अजनि मनोविनोदनकरी तव भावनया
सुरभिशरासशासनविमोहनपिञ्छिकया ॥ ४ ॥

मूले माकन्दतरोश्शैलेन्द्रसुतातपःफलं जयति ।
यत्परिणामपरीक्षणतत्परगौरीस्तनाङ्कितं मग्नम् (?) ॥ ५ ॥

जम्बूतरुवरमूले जगतां मातुस्तपःफलं गौर्याः ।
अन्तर्निगूढविषमप्यमृतत्वाय प्रगल्भते चित्रम् ॥ ६ ॥

त्रिस्तीर्याम्बरमस्तमस्तकमुपारूढे विभानां पता-
वस्तव्यस्तसमस्तवस्तुनि तमस्तोमे समुन्मीलति ।
आवृण्वन्नखिला दिशः स्वकिरणैरिन्दीवरानन्दनै-
र्मन्दं मन्दमुदेति चन्दनहिमास्कन्दी पुरश्चन्द्रमाः ॥ ७ ॥

मन्दस्पन्दनमारुतप्रविचलन्माकन्दरि(ङ्खा) ळिका-
डोळारोहविशंकभृंगपटलीझंकारहुंकारिणी ।
आवृन्तस्फुटितप्रसूनकलिकानिर्यत्ननिर्यद्रजो-
राजीमुर्मुरचूर्णदत्तपथिकातंकेय मुद्यानभूः ॥ ८ ॥

पुष्यन्ते विबुधास्त्वया नियमितं तत्कर्म ते वध्य(र्ध्य)ते
पाथोधिः परिवृद्ध एव सुजना नीता मुदं निर्वृताः ।
अव्याजं त्वमकिंचनामतिपरिक्लिष्टां चकोरावलिं
पुष्णीयास्सदयं सुधाकर तवैतच्छ्रेयसे भूयसे ॥ ९ ॥

सन्ना नाविकधोरणी निपतिता मध्येजलं क्षेपणी
पन्थाः पर्वतदन्तुरो घनपरिच्छन्नश्च तारापथः
भो भो मारुत दुस्तरो जलनिधिश्शीर्णा च नौरद्य न-
स्तां निर्मज्जय वा तटं गमय वा हस्ते तवास्ते द्वयम्
॥ १० ॥

गण्डो(न्धो)त्तंभितकुंभिकुंभदळनव्याकीर्णमुक्तावलि
श्वेतीभूतादिगन्तकेसरिकुलालीढं पुरा यद्वनम् ।
जातं फेरवभैरवारवपरिद्यूनं किलेत्याकुलं
चेतः केसरिपोत तत्रभवता हा हन्त विस्मापितम् ॥ ११ ॥

गाहन्ते सुधियो न लोचनपथं लोके खलैकोर्मिळे
येषां निर्भरमाधुरीकरचनाचातुर्यधुर्या गिरः ।
माद्यत्कुक्कुरघर्घरध्वनिभरैरापूर्यते दिक्तटी
लीयन्ते क्वचिदेव कुञ्जरभिदः पञ्चाननाः कानने ॥ १२ ॥

कान्त्या निर्जितकाञ्चनोऽसि मकुटे वासोऽपि ते भूभुजा-
मुत्कर्षं कमपि त्वयाधिगमितो मासोऽपि पुष्पाकरः ।
सौरभ्योर्मिळमादधासि भुवनं सम्बंधिभिमरुतै-
रेते चम्पक ते मृजन्ति न गुणा भृंगैरनासाङ्कितान्
॥ १३ ॥

अपारः पाथोधिः पुळिनपदवी योजनशतं
निरालम्बो मार्गो वियति बत शून्या दश दिशः ।

इतीवायं किरः कतिपयपदान्येव गगने
    मुहुर्भ्रामं भ्रामं पतति गुणवृक्षे पुनरपि ॥ १४ ॥

समीक्ष्य जलदोदयं समतिलंघ्य मासाष्टकं
    समाश्रयति चातके गगनमूढपक्षांकुरे ।
समीरण तदा भवत्यकृतसन्निधाने बत
    श्रितोऽपि गगनाङ्गणं क्वचिदपि प्रवृष्टो घनः ॥ १५ ॥

तृष्णामुष्णांशुकरीनकरै पुष्णता पीड्यमानः
    कालेनैनं कथमपि नयन्कांक्षते यत्प्रसादम् ।
तस्यासारे वदनबिलतो वारिदस्यापनीते
    वातौद्धत्यादनितरगतिश्चातकः किं करोतु ॥ १६ ॥

कासारेषु विनिर्मलेषु वसतिः पक्षौ तवापाण्डरौ
    त्वां शम्बूकभुजं बकोट कलयन्त्वन्ये बिसच्छेदिनम् ।
माद्यन्मन्मथसुन्दरीगतिविधाशिक्षाधुरीणक्रमे
    हंसे चंक्रमणं वितन्वति कथंकारं समाधास्यसि ॥ १७ ॥

स्वातीवृष्टिश्शुक्तिकायां पयोदै-
    र्मुक्तारत्नं सम्प्रसूते विमुक्ता ।
वाचोयुक्तिर्युक्तिमद्भिः प्रयुक्ता
    राज्ञां कर्णे सर्वमर्थं प्रसूते ॥ १८ ॥

सहैव स्वीचक्रे गरळममृतांशुं च गिरिशः
    स्तनाभोगे लक्ष्म्या हरिरुरगभोगेऽपि रमते ।
पयोराशिर्धत्ते मणिमकरमत्स्यैस्सह मणिं
    गुणो वा दोषो [वा] त्यजति न महानभ्युपगतम् ॥ १९ ॥

शास्त्रज्योतिर्दर्शिताशेषकृत्याः
    प्रीत्या नित्यं वन्दनीया महान्तः ।
भद्रा लक्ष्मीर्वाचि येषां निषण्णा
    या साधूनां कल्पते मङ्गळाय ॥ २० ।

अधिवसति सुचर्ये तिर्मलाचार्यवर्ये
निखिलमतरहस्योद्घाटने भद्रपीठीम् ।
व्यरमदुरगराजः चातुरीशब्दमात्रे
गळितनिजदुरुक्तिर्गीष्पतिः खं जगाहे ॥ २१ ॥

साहित्यं सरसीरुहासनवधूसाम्राज्यसिंहासनं
विद्या विश्वमिदं चतुर्दशतया जेतुं समुज्जृंभते ।
दानं दिव्यगवीविहायितकलादुर्वारगर्वापहं
सौजन्यं पुनरन्यदेव जगति श्रीतिर्मलाचार्य ते ॥ २२ ॥

तिर्मलमनीषिवर्ये निर्मलतरकीर्तिशोभिशुभचर्ये ।
प्राप्ता महाबिलं बत सेर्ष्याः सप्तर्षयो विमाः ॥ २३ ॥

व्यासङ्गो विजहौ तव तिर्मलयार्य त्वमेव शरणं नः ।
जलधरपटलच्छन्नं विधुमेव समीहते चकोरकुलम् ॥ २३A ॥

अनधिगतदेशभेदानविदितभाषाविशेषचातुर्यान् ।
अज्ञातनृपतिसेवानस्मानभिपातु तिर्मलाचार्यः ॥ २४ ॥

भवदुरुसूक्तिदुग्धजलधौ शयितो
विबुधोन्मथितपयःपयोधिनवनीतमुपेत्य हरिम्[:] (?) ।
शशिनि कळंक इत्यवनिनिर्यदनातप इ-
त्युदधिनिषत्परः शश इति प्रथितो जगति (?) ॥ २५ ॥

वाग्देवतासरससञ्चरणैकवीथीं
श्रीतिर्मलार्य भवतः श्रृणवानि वीथीम् ।
द्वित्राणि यत्र वचनानि पुरा श्रुतानि
सुत्रामधामनि सुधामनिशं क्षिपन्ति ॥ २६ ॥

श्रवणचुळुकलेह्यां मन्दनिष्पीडितेन्दु-
स्रवदमृतसरीतिं तिर्मलाचार्यवाणीम् ।
प्रथमकविकवित्वास्वादनिर्धूतजाड्यां
कलयति कमलाक्षो नूनमानन्दसान्द्रः ॥ २७ ॥

दिग्विजयकीर्तिसंभृतविद्वज्जनभाषिने खिलीभूते ।
लोके वराकसुलभे[बहुले]तिर्मलयार्याश्रियं जयति ॥ २८ ॥

सर्वलोकभरणैकदीक्षिताः ज्ञानदर्शितसमस्तवस्तवः ।
साधवो न गणयन्ति चात्मनः क्लेशमाश्रितजनश्रमासहम्
॥ २९ ॥

अभिनवमकरन्दस्यन्दमाधुर्यधैर्य-
प्रतिहननधुरीणास्तिर्मलाचार्यवाचः ।
अरुचिमपि सुधायामादधाना बुधानां
निखिलकरणनाडीनिर्वृतिं कल्पयन्ति ॥ ३० ॥

यदालोके लोको भजति महतीं प्रीतिकलनां
समस्तं सन्तापं त्यजति च यदुज्जृंभणविधौ ।
यदीयश्च स्वानस्सकलजगदानन्दनकृती
पयोदोऽयं भूभृत्परिसरविहारी सुखयति ॥ ३१ ॥

यत्नादुन्नमितं मुखं तदधरास्वादोऽपि नासादितो
वक्षोजादपनीतमंशुकमपि व्याजेन नालिङ्गितम् ।
नीवी विश्लथिता बलान्न च परं प्रेमानुरूपं कृतं
कृच्छ्रेणानमिता मया प्रियतमा चेतोऽपि नाश्वासितम्
॥ ३२ ॥

विदुषश्चिक्कदेवेन्दोस्तिर्मलयार्यः प्रसादमानेता ।
जलनिधिजलं पयोदादन्यो वद चातकाय किमु दाता ॥ ३३ ॥

उमासखं देवमनन्यभावस्सदैव चित्ते किल यो विधत्ते ।
एणाङ्कचूडामणिरेधयेत श्रीरङ्गभूपालकबालचन्द्रम् ॥ ३४ ॥

अद्य प्राप्ता निखिलजगती निर्वृतिं कोविदाना-
मद्य श्रेयोऽजनि मखभुजामद्य सौहित्यलाभः ।
राजोत्तंसञ्चरण रणकण्ठीरव क्ष्मापतीन्दो
येन प्राप्ता जलधिवसना वीरपत्नीपदं ते ॥ ३५ ॥

श्रीकण्ठीरव भूपुरन्दर भवत्प्रत्यर्थिपृथ्वीपति
श्रेणीप्राणसमासमागमपरीहाराय किं त्वद्दृशाः ।
आक्रन्दन्ति दिगन्तकन्दरिगुहागंभीरसंजृंभण
त्वद्यानोद्यदमन्ददुन्दुभिरवप्रध्यायमाना दिशः (?) ॥ ३६ ॥

श्रीकण्ठीरवभूपतावुपगते निर्जेतुमुच्चैःश्रवः-
कर्णोड्डामरचामरानिलसमाध्मातप्रतापानले ।
क्ष्वेलामूढदिगन्तशैलहरिभिर्नासीरसेनाभटैः (धिपैः)
सानन्दं सकरेणुवृन्दमधुना नर्दन्ति दिग्दन्तिनः ॥ ३७ ॥

श्रीकण्ठीरव भूमहेन्द्र विशदे त्वत्कीर्तिदुग्धांबुधौ
सूर्याचन्द्रमसौ यतो विहरतस्तद्राजहंसौ मतौ ।
पाताळे फणिराडिति क्षितितले भागीरथीति द्यवि
प्रायो यत्परिवाह एव च वियद्गङ्गेति संकेतितः ॥ ३८ ॥

जयरमावरदेशयभूपतेरजनि दानजलैरयमर्णवः ।
इतरथा भविता किमुदारता तदुदितेषु शिलापशुशाखिषु ॥ ३९ ॥

कल्याणय (?) क्षितिप यत्तव दिग्वधूनां
कर्पूरचन्दनविशोभि यशोऽभिरामम् ।
दिग्दन्तिनां मदमषीमलिनेतराभ-
कर्णप्रकीर्णकमुदं तदिदं तनोति ॥ ४० ॥

दूना नानारूपसंसारतापैर्जानानान्यं नैव चेतश्चकोरी ।
ध्यायं ध्यायं कंपयेन्दोः प्रसादं प्रीतिं धत्ते हन्त भीतिं जहाति ॥ ४१ ॥

श्रियमविरतस्थेमासीमातिलङ्घिगुणो वह-
न्वलभिदुपलश्रेणीक्षोणीधराधिकशोभनः ।
शुभमनुपमं दद्यादद्यादरेण हरिः स्वयं
मधुरिमभृते वाचि श्रीचिकदेवमहीभुजे ॥ ४२ ॥

तव चिक्कदेवराजधरणीन्द्र न चित्रमिदं
जडकनदुर्गमाक्रमत यन्निखिलं च बलम् ।
नरहरिरग्रतस्तदधिरुह्य यतो वहते
दनुतनयोदरान्त्रकलिकामधिरोहणिकाम् (?) ॥ ४३ ॥

कृत्तारिमण्डलकलेबरदत्तपाद-
मद्धाधिरूढजडकाचलदुर्गमार्गम् ।

आरोहति स्म चिकदेवनृपस्य सैन्य-
मुद्यत्कबन्धचरणग्रहणेन शेषम् (?) ॥ ४४ ।

जंभारिश्चिकदेवराजनृपतिर्भूत्वा यशोमौक्तिका-
न्याकल्पं धरणेरयं निजगुणैराकल्पमाकल्पयेत् ।
इत्येषा चिकदेवदुर्गवपुषं मेरुं समासेदुषी
देवानां नगरी तदान्तिकचरी भूता दरीदृश्यते ॥ ४५ ॥

दुर्गं दुस्साधमेतन्मतिरिह यदि वो जीवितुं नासिकां नो
गृह्णीतैनामिदं नः कलयत निशितं मण्डलाग्रं कराग्रे ।
इत्थं दुर्वारगर्वोद्धतमरिवचनं सार्थयन्ति स्म तेषां
छित्वा नासां कृपाणैरपहृतगिरश्चिक्कभूपालयोधाः ॥ ४६ ॥

जडपरिग्रह ते जडकाभिधं त्वयि विभौ चिकदेवमहीपते ।
जयति दुर्गमिदं त्वदभिख्यया नियतमाश्रयतो गुणिनां गुणाः
॥ ४७ ॥

न हिरण्मयतैव लोहमात्रे
सरसाग्रेसर चिक्कदेवभूप ।
तव यज्जडकाद्रिदुर्गमासी
द्रसयोगे चिकदेवराजदुर्गम् ॥ ४८ ॥

फणिपरिवृढनाळभूषितेऽस्मि-
न्क्षितिकमले नवखण्डपत्रभाजि ।
चिकनरपतिदुर्गकर्णिकायां
वसतु सुखं चिक्कदेवराजलक्ष्मीः ॥ ४९ ॥

हरिरादिवराहतयैव पुरा
वसुधामुदधेरुदधादथ ताम् ।
वहते चिकदेवमहीपतिरि-
त्यवलोकितुमागत एव स किम् ॥ ५० ॥

अनन्तगिरिसीमनि द्विशतगर्तमात्रां भुवं
न्यरुद्ध निखिलं फलं लिखितभुक्तिसिद्धामपि ।

कुमारयविभुस्त्वयि स्वजनपोषणैकाग्रमे
  वयं बत कुडुम्बिनो यदुचितं तदालोच्यताम् (!) ॥ ९१ ॥

अपण्डिताः कृता युक्तं पण्डितोत्तमपण्डिताः ।
मदोद्धता विवादेषु पण्डिता अपि पण्डिताः (?) ॥ ९२ ॥

रहसि रमणानुबद्ध्यादौ ततो विदिता जनै-
  रसपदि कुपितास्त्यक्ता भर्तृन्विटैरभिसंवृताः ।
अभिसरणतः काले याते वलीपलिताः स्त्रियः
  कलियुगग्माः पालाख्यश्रेत्यमूर्दधते प्रथाम् (?) ॥ ९३ ॥

दुष्टस्य शिष्टद्रुह आत्तवेश्या
  तृष्णस्य कृष्णस्य करावलम्बात् ।
धृष्टःस्स घट्टिक्षितिपालमौले
  श्रेष्टः प्राविष्टस्सहसा सभायाम् ॥ ९४ ॥

जातो नरः किमशनि-
  र्जंगमतामुपगतः किमौर्वाग्निः ।
मूर्तः क्ष्वेडरसोऽय
  मूर्छितशितिकण्ठकण्ठनिष्ठ्यूतः ॥ ९५ ॥

अयस्कान्तासंगादयस इव लौल्यं विकसनं
  सरोजानां भानोः करनिकरसंगादपि यथा ।
नटेशस्यावेशान्नटयति नटी नो यदि भवे-
  त्कथं नाट्यं विश्वत्रितयहृदयाह्लादजननम् ॥ ९६ ॥

निरुध्यान्तर्लज्जां नृपजनसमावर्जनपराः
  पुरद्वारि द्वित्राण्यपि खलु दिनानि स्थितिजुषः ।
अभिज्ञानां राज्ञां नगरमवगाहेमाहि यदा
  ततोऽप्यग्रे शक्यं हरिरपि हरो वा वशयितुम् ॥ ९७ ॥

यस्तातस्य पिबेष (!) यस्तनुभुवे दुद्रोह यस्त्वां पुनः
  कोदण्डेन जघान येन ममृजे पादेन सोपानहा ।

एतेषां यदभूत्परं तव पदं तत्त्वय्यनौपाधिक-
प्रेमावेशसमुद्यमस्य महिमा सोमावतंसप्रभो ॥ ५८ ॥

मुनिलोकैरुत्तमै-
रभावि तृप्तैश्च चातकैरुत्तमैः ।
विजजृम्भे केकाभि
स्तदा पतिरहायि हम्सभेके काभिः ॥ ५९ ॥

किं हरयो हेमायागृहं गता यदकरोन्मयो हेमायाः ।
इति भूमीरनयत्तान्स्वयं प्रभावानराग्निभीरनयत्तान् (?)
॥ ६० ॥

हयगजसप्रासादा शुचिना ससभामहानसप्रासादा ।
दग्धा लंका तरता हरिणा रक्षोभिरप्यलं कातरता ॥ ६१ ॥

प्रणतिशिवसूर्यस्य स्वाशिष्यचित्पद्मबोधशिवसूर्यस्य ।
वन्दे शिवसूर्यस्य द्वन्द्वं पदयोः प्रणम्राशिवसूर्यस्य(?) ॥ ६२ ॥

वन्दे तं परमगुरुं चक्रे योऽसौ सुरेडितं परमगुरुम् ।
मखिवरमेनमनेकस्तुतममुनान्यस्समोऽस्ति मे नमने कः ॥ ६३ ॥

गजपतिवनीनाथे नाथे हितप्रतिप्रादके
गिरितनुभुवा वामे वामे कृतप्रणयेऽङ्के ।
निरवधिदयारामे रामेण चाहृतपूजने
विलसतु मनो देवे देवेशवन्द्यपदे हरे ॥ ६४ ॥

निखिलजगतां माता पातापि शासनसेविता
सुरगणवधूकोटीकोटीरराजिपदाम्बुजा ।
शिवहृदयगामन्दानन्दातिसुन्दररूपिणी
जयति हृदयाकाशे साशेषकामितदा मम ॥ ६५ ॥

विगळिततमोबन्धं विस्रंसितारकजालकं
दरहसिसरोजातं दीनामृताकरमण्डलम् ।
परिचयकलाकेळीपारीणचक्रयुगीयुतं
रमयतितरां ज्योत्स्नारुण्याभिराममहर्मुखम् ॥ ६६ ॥

किमिति तपति चेतस्तीर्थयात्राविळम्बा-
दखिलदुरितहारी येन गौरीसहायः ।
मम शरणमनन्यद्योतसामान्यधामा
दहरकुहरसीमा देवनासार्वभौमः ॥ ६७ ॥

श्रुत्युद्घोषव्यसनिनि विधौ स्तुत्युदग्रे सुरेन्द्रे
ध्यानाधीने मनसि यमिनां दैवतेष्वानमत्सु ।
प्रातः प्रातश्शफरनयने मंगळद्रव्यपाणि-
र्भूयासं किं भगवति दृशोरग्रतस्ते कथञ्चित् ॥ ६८ ॥

लोकबान्धवमजीजनदैन्द्री
जातरन्धतमसापहमाशा ।
मुच्यताम · ग्रहह · नान्त
बन्धनादिति चूकूज पिकाळिः ॥ ६९ ॥

हे सारङ्गकुलावतंस भगवद्बाहालतालिङ्गित-
श्रीमत्पाद भवन्तमेव शरणं मन्ये किमन्यैर्बुधैः ।
विज्ञप्तिं श्रृणु मे विविक्तसमये विश्रान्तिमभ्येयुषि
श्रीकण्ठे मृदु शंस कर्णकुहराभ्यर्णे मदीयां दशाम्
॥ ७० ॥

कीर्तिक्षीरनिधिं ब्रुवे तव कथं श्रीदेवराज प्रभो
लेशा यस्य दिवं श्रितास्सुमधुरादम्लीकृतैः स्वाद्गुणात् ।
पीयूषैस्सह संगमेत्य परितः कीर्णाः घनीभूय तैः
कैलासेन्दुहिमाचलामरगजव्याजेन राजन्त्यलम् ॥ ७१ ॥

वृक्षेणामरभूरुहा तुलयितुं नाभ्युत्सहे त्वामहं
चिन्तारत्नमिदं शिलेति विदितं कस्ते समं वर्णयेत् ।
दैव्याः क्षोणिपतेऽद्य गोः पशुतयौपम्यं न युक्तं त्वया
यत्त्वं मर्त्यवरो मृदुर्वितरणी सर्वज्ञचूडामणिः ॥ ७२ ॥

त्वड्ढाटीपटहस्वनाधिकदळत्त्वत्सारचापान्तर-
प्रत्युद्यन्नवमौक्तिकावालिशिलाविक्षेपपूर्वं रुषा ।

अद्रीन्द्रैरपि तर्जिताः प्रतिरवव्याजात्त्वया विद्रुताः
शत्रुक्ष्मापतयो भजन्ति शरणं त्वामेव पृथ्वीपते ॥ ७३ ॥

नटयति वेङ्कटभूपे रसनारङ्गेऽद्य भारतीमेकाम् ।
चित्रं विप्वग्वसतां पुंसां कनकस्य जायते वृष्टिः ॥ ७४ ॥

दृष्टमात्रे त्वयि श्रीणि गळन्ति क्ष्मापतेऽधुना ।
स्त्रीणां वस्त्रं द्विषां शस्त्रं दारिद्र्यं च विपश्चिताम् ॥ ७५ ॥

स्वर्णस्फारसुवृष्टिमष्टसु घने श्रीदेवराजेऽद्भुतं
दिक्षु स्थास्नु रुचौ वितन्वति जगद्रक्षैकतानेऽन्वहम् ।
शाभामेति यशो निशासहचरः प्रीतिं भजन्तेऽधिका-
मन्तस्ते विमलाद्विजा भवति भूः पङ्काङ्किता न क्वचित्
॥ ७६ ॥

प्रतापकीर्तिपल्लवप्रसूनगुच्छमण्डिता
तवाद्य खड्गवल्लिका रणांकणाङ्कनौ धुता ।
नितान्तमद्भुतं नृणां तनोति देवराज भा
रिपुव्रजासुमारुतान्प्रकम्पमानयन्त्यलम् ॥ ७७ ॥

वेलातिशायिवैभव
शूलायुधसक्तचित्त शूर कृतार्थ ।
लोलामृतकवितास्राजि
कीलालनिधेर्गभीरगिरिवरधीर (?) ॥ ७८ ॥

धर्मजनहुषरघूद्वह-
निर्मलकीर्तिप्रचार निखिलाधार ।
ममागमवितते:
शर्मदशील मान्य शान्त वदान्य (?) ॥ ७९ ॥

कुण्डलयुगळीमण्डित
गण्ड महःबाहुकाण्डकूपणितशुण्ड ।
चण्डकराधिकतेजो-
मण्डलपूर्णाण्डभाण्डमाथितोद्दण्ड ॥ ८० ॥

मायाविदानवाहित-
दायादसमानरूप धामदुराप ।
गेयानघगुणमण्डल
हेयारिशतातिपातिहेतिसमेत ॥ ८१ ॥

बाहामहोदुरासद
मोहादिविहीनचित्तमोदितवृत्त ।
स्नेहादव जनमेनं
श्रीहालनृपालवर्य शीतळचर्य ॥ ८२ ॥

कर्णः स्वर्णैकदानात्प्रथितपृथुयशा नित्यमन्नैकदाने-
नाभागः कल्पवृक्षः प्रमुदितबलजित्तारतम्यानभिज्ञः (?) ।
ज्ञाताचार्यस्सुराणामयमवितरणीरंगभूपालक त्वं
सर्वेषां सद्गुणानां भजसि निलयतां दीर्घमेधस्व कालम्
॥ ८३ ॥

[गद्यम्]

अयं खलु विशृंखलकविकुलपुंखानुपुंखकवितामृतपूरपूरितश्रुतिः अविरताहवकण्डलभुजदण्डचण्डशौण्डीर्यखण्डितविमतनृपातिबन्दीकृतपुरन्ध्री-मणिसन्दोहकरारविन्दमन्दान्दोळितधवळचमरीमृगवालबालानिलप्रवार्धितप्रतापानलदुरवापः प्रातिदिनसमसमयसेवासमागतकोङ्ग, कलिङ्ग, त्रिलिङ्ग, वङ्ग, यवन, यवनाङ्गमगध, निषध, क्रथ, कैशिक, करूश, दशार्ण, मलद, करहाट, मराट, विवाट, कुटक, कीकट, कर्णाट, लाट, पारसीक, चेदि, काश्मीर, चेर, केकय, कुरु, हेहय, केरळ, नेपाळ, चोळ, पाञ्चाल, सिंहळ, बाह्लीक, माळव, कुन्तळावन्ति, सिन्धु, काम्भोज, तुण्डीर, पाण्ड्यमण्डलप्रमुखमहीपालपृथुळहाटककिरीटमणिघोरणी-परस्परकषणकलितपातविविधवर्णचूर्णपूर्णीकृतमङ्गळरङ्गवल्लिकालंकृतास्थानमण्डप श्रीवत्सलक्ष्मवक्षस्थलीकषणप्रस्तरकनकरेखायमाणलक्ष्मीकटाक्षविक्षेप-तरङ्गसरव . . . [न]टनरंगमवनौ विधिना कृतसर्गमपरमिव स्वर्गमाहिताहितहृदयकुट्टनं श्रीरङ्गपट्टणं वंशानुक्रमेण राजधानीकृतमावासयन्भूवासवतया

अल्पीकृतदिग्प्रदेशप्रभुबलाना मजय्यानां दशकन्धरजरासन्धजलन्धरान्धकबाणलवणाद्यसुरवर्त्मानुकृतीनां शा . . . गणकुटिलया भ्रुकुटिकया चातिभीषणानां दूरीकृतदयारससौजन्यानामतिरोषपरुषाणां निर्मितधर्मनिर्मूलनानामघसंघातसंघट्टितापघनानामतिखलानां रणकू(तू)लघानमुस्तापघानप्रभृतीनां यवननृपतीनां तुरङ्गतरङ्गैरपि तुङ्गमातङ्गशिखरिसंघैरप्यलंघनीयमधिगतधाळधल्यतरवारितरळयादोवृतगतिनादोदयं सन्ततनिरन्तरापतद्वाहिनीसहस्रबन्धुमामथ्य बलासिन्धुं वसुन्धराधुरन्धरेण रत्नाङ्गदभुजगवेष्ठनातिसुन्दरेण भुजमन्दरेण जयश्रिया सह धृतधवळिमस्फूर्तिमुरुकीर्तिममृतकरमूर्तिमिव प्राप्नुवन् नमितेऽपि मेरौ पातितेऽपि विन्ध्येऽवाकृतेऽपि मन्दरे न केनापि जातुचिद्विनम्रीकृतः पुरतस्तु विद्विषां धनुषोऽपि नमनं मनसि हीनमिति मन्यमानः प्रतिभटमर्मभेदिनः पत्रिणोऽपि वेगेन भूगर्भावगाहनमपि परिभव इत्येव भावयन्निषङ्गस्याप्यपरांगप्रदर्शनायातिलज्जमानः समरभुवि कम्पोऽप्यसेरसाम्प्रतमिति चिन्तयन् धर्मसूनुरिव सभीमसेनो, हरिश्चन्द्र इवाप्तसत्यकीर्तिरौत्तानपादिरिवात्युत्तमोन्नतपदावास्थितिर्नळ इव राजहंसशंसितप्रियोक्तिस्सुमेरुधन्वेव कृतवृषप्रचारो दाशरथिरिव स्तंभितपरदूषणो वसन्त इव सुमनस्समूहवर्ती निदाघ इव सप्रतापोदयो वर्षासमय इव प्रवर्तितस्वर्णस्फुरत्प्रवृष्टिः शरत्काल इव समुदितनिर्मलद्विजराजमण्डलः शैलाधिनाथइव निखिलागमनिधिर्मलयाचल इव चन्दनातिशीतळोऽपि न जिह्मगावकाशदायी, तार्क्ष्य इव विधूताहिभयोऽपि अविहितपक्षपातः, चाप इव दृढबद्धसुगुणोऽपि न मार्गणान्विक्षिपन्, अंभोनिधिरिव गंभीरहृदयोऽपि न कुत्रचिद्धर्गमादधानः, सुधाकर इव कलानिधिरप्यकळङ्कः, पुंनागोऽपि सिंहसंहननः, सुप्रतीकोऽप्यमदः, सर्वज्ञोऽपि विष्वक्सेनो, जैवातृकोऽपि लोकबन्धुर्नदीनोऽपि न जळाशयः, प्रियव्रतोऽप्यंशुमान्, अखिलजनसम्माननीयमहिमा सोमाननाभिरभिरामाकृतिभिरावृतमुत्तंभितशातकुंभस्तंभसंबद्धबालरंभातरुकदम्बसंभृताभमुच्चीकृतमणितोरणमुच्चावचरुचिरकेतनमामुक्तमुक्तासरमारक्तपटवितानमापाटलमणिमालमालम्बमानचम्पकबकुळपुन्नागकुरबकपाटलारविन्दकेतकेन्दीवरमल्लिकाजातिमालिकाभिजातं, पार्श्वयुगळकल्पितावस्थानकाञ्च[न]सालभञ्जिकाकञ्जरुचिरकरतलसंवीजितभर्मनाळनिस्तुलतालवृन्तं उक्षितमृगमद-

चन्दनद्रवमापूरितागरुधूपमारब्धतौर्यत्रिकमाविष्कृतमंगळारात्रिकमङ्गकृितसंगीतं रङ्गमिव पुरुषोत्तमाधिष्ठितं सुधर्मास्थानमिव विबुधशुभसंभावितमुद्दीपितमणिप्रदीपमुद्दाममण्डनमभिषेकमण्डपमासाद्य तमतिविद्योतयन् नीलमहसा कबरीसमूहं, महापद्मेन मुखमण्डलं, कुन्देन दन्तपंक्तिं, शंखेन गळं, पद्मेन पाणियुगळं, कच्छपेन जानुनी, मकरेण जंघे, मुकुन्दवरांशेन मूर्तिं निर्माय, चतुर्मुखेन निखिलार्थिवर्गाभिमतार्थसर्गाय नरपतितयाधिधरमवतारितः पूरितवियत्तलेषु मद्दलेषु निस्वनसमुत्ताळेषु ताळेषु विपुलध्वानधुर्येषु तूर्येषु निनदंपुखानुपुंखेषु शंखेषु बधिरितनिर्जरेषु झर्झरेषु, विकस्वरेषु नागस्वरेषु, प्रस्तुतमधुररागासु वीणासु, कान्तदशदिक्कासु कनकढक्कासु, दिक्करिकर्णबिलदारिकासु भेरिकासु, धृतरमणीयरीतिकासु तरुणीमणिशोभनगीतिकास्व-ग्रभुवि ।

नित्यनियमसुनिस्तन्द्र - सत्यवचनहरिश्चन्द्र
चित्तप्रपन्नसुखातिवृन्द - नित्यप्रसन्नमुखारविन्द (?)
नारदातिशायिगान - नीरदाधिकोरुदान
अंगीकृतात्यन्तनित्यानुमोद - संगीतसाहित्यविद्याविनोद
तरुणामितसज्जकुञ्जर शरणागतवज्रपञ्जर
भाभृताग्र्यचहारकुण्डल - स्थापिताग्रहारमण्डल
तर्जिताहितधैर्य - अर्जुनाधिकशौर्य
पदजितपारिजात - बुधजनपारिजात
गुणगणसारमुद्र - रणमुखरामभद्र
गाननुतवर्णनाभोग दानजितकर्णनाभाग
शत्रुवर्जितसीम - वक्त्रनिर्जितसोम
गुणकुलगानलोलकविचाटुधार
रणतुलघानशैलशतकोटिसार (?)
....
स्थपुटितपूर्णारिकोश - सुघाटितकर्णाटदेश
चारितकर्मवर्ग - पालितधर्ममार्ग

चिकदेवराज भुवि चिरं जीव ; पाहि जनमाचन्द्रतारमिति नुतिवादे नातिमुखरेषु वन्दिनिकरेषु वेत्रिभिरावेदितकुलशीलनामवृत्तिषु

सेवासमागतसामन्तचक्रवर्तिषु निखिलवन्दनीयपादारविन्दस्य तटद्वयी-प्ररूढचन्दनमन्दारकुन्दमाकन्दपुन्नागवकुळसरळागरुक्रमुकहिन्तालतालतमालचं-[प]ककदम्बजम्बीरबीजपूरजम्बूदुम्बरभूर्जार्जुनखर्जूरपूर्वसर्वोर्वीरुहानिवहकोरक-बहुळपरिमळसंभृतमधुरमधुरसासारपूरितकवेरकन्यकाप्रवाह श्रीरङ्गपट्टणदेवता-लङ्कारहारमालिकान्तराळदेदीप्यमाननायकमरतकरत्नायमानस्य भुजगराजभोगत-ल्पाकल्पितनिद्रामुद्राभिनयस्य, तुरङ्गीकृतविहङ्गराजस्य, भगवतो रङ्गपतेः क्षीराधिवळक्षवीचिकासदृक्षात् कटाक्षादुदितेन करुणारसेनाभिषिक्तोऽप्यधि-साम्राज्यपदमशेषशास्त्रराद्धान्तिकैः कार्तान्तिकैः प्रकीर्तिते मुहूर्ते वसिष्ठादपि गरिष्ठापदानभासुरैर्भूसुरैस्सह जितवेधसा पुरोधसा अर्णवाद्ग-ङ्गादिनदीगणादप्याहृतैर्गाङ्गेयकुंभसंभृतैरंभोभिराम्रेडितपट्टाभिषेकविधिस्तदानीं साष्टांगपातमानतानां राजन्यानां मस्तकेषु पतितैरभिषेकतोयबिन्दु-सन्दोहैस्तेषामपि तत्तत्पदेषु विरचिताभिषेकपद्धतिरनुद्धतचित्तवृ-त्तिर्मणिकिरीटकुण्डलग्रैवेयकटकाङ्गुलीयकादिमण्डिततनुरावेष्टितकनकपट्टाम्बरो मधुमासेनेव वसन्तः, पर्वसमयेनेव चन्द्रमाः, मदोदयेनेव महानागः श्रीमता तादात्विकेन शोभाविशेषेण राजमानः, प्रतिदिन-मविश्रमविश्राणनाद्विजितेन जीमूतेनोपदीकृतैः स्थिरस्थितिभिःस्फुरत्त-टित्कन . . . . कोपलैरुत्पादितेनेव कनकदण्डमुक्तातपत्रेण कृतातिमात्रच्छायः, सूतिभूश्शुभगुणानां, सङ्केतगृहं सर्वधर्माणां, आकरस्स-दाचाराणां, आलवालमौदार्यशौर्यरसानां, उपघ्नयष्टिरुद्दामकीर्तिवीरुधां, आधारस्सुजनस्य, सहोदरस्सत्यस्य, अरणिः प्रतापवह्नेः, भर्ता प्रजानां, क्षन्ता श्रितापराधानां, नन्ता गुरुजनस्य, यन्ता दुर्नयप्रवृत्तानां, दातार्थिवाञ्छितानां विजितमनुनयमवितजनतति निखिलनुतगुणमुदित सम्मति शमितरिपुधृतिकलितकलिहतिमुदिरकृतरसशिशिरताधरममरपरिवृढविभवनिभनि-जाविभुत[भव]मविरतरचितमुरहरचरणसरसिजयुगलपरिचयममृतमधुरिमसदृशमृदु-तरवचनमधिगतकुशलमनुकलमुरुधुनीशवृतमतिविनीति(?) परिपालयन् भरत-भगीरथदशरथप्रभृतिभिः प्रदत्तचराणि सुचरितविशदसूक्ष्माम्बराणि यात-यामान्यपनीय महनीयतमान्यच्छाच्छान्यहतानि यशःकौशेयपटानि दिङ्नटी-नामाच्छादनाय प्रयच्छन्पराक्रमाक्रान्तविक्रमार्ककर्कशदुष्करापदानप्रक्रिय-

श्चिक्कदेवराजमहाराजः स्वकीय . . वदान्यतारचितनाभागशिबिदधीचि-सुरधेनुकल्पतरुकर्णासनं विविधवर्णमणिगणाकिरणसंहासिन(?) मधिवसति सिंहासनम् ।

करटिकटतटविगळदुरुमदबहुळपरिमळतरळमिळदळिय ? सळककळभ-कळरवमुखरकविगृहनिकरनिगदितविपुलवितरणसमरविदळितविमतनरपतिपि-शितपरिचयरचितमदमरशबळखगकुलमुखगबहुविधनिनदबधिरितनिखिलदश-हरिदन्तर्गतजनबृन्दत्रिदिवजगन्धद्विपफणिकुन्दप्रसवकचन्द्रद्युतिसुसिन्धुस्फटिक-ककन्तुद्विषदगबन्धुस्वचरितकामस्तोमक्षेमक्षतिकरभौमप्रेमस्थेमस्थितिगृहभीम श्री मद्रामप्रतिभटभीमहीमित्क्षाम(?) प्रतिनृपचन्दनशिशिरिमनिन्दकनिजगुण-सन्ततिविसरणनान्दितनरगणमन्दरागिरिसममन्दिरवरहयदन्तुरतरीनजमन्दुरसक रुणस्थावराधिकधैर्यभरोदयभूवराहबलोज्वलदोर्युग भाव . . . . राम . . . . . . थसवैभव देवराजविभो विजयी भव । रङ्गनाथरमेशकटाक्षतरंगरिंखणवर्द्धितवैभ . . . . ळं नरसावनिनायक तुङ्गसार दिवानिशमस्तु ते मङ्गळान्यधिभूतलमुत्त-मरङ्गभूप . . . भवन्तु दिवानिशम् . . . . न्तुरतर-निजमन्दुरचयाचिरमुत्कयाचककल्पकशाखिसहकयादवनन्दनपादगहत्कयावद्-खण्डि तपौ . . . . कयावनिपाल चिरं जय ।

तिंखखंगाणिकिंत संकूपकूतुंग तुरंगमाणे

अवादिपसुंपचं . प . आववाहिसमुज्जळं । जणं भूमि अक
विभाळविदाणवे इसं

अहो दुण्ठासिंखणादिरवि . सावणिन्दसिखामणौ (?) ।) ८४

सत्सुप्रतीकोऽप्यमदो निकामं
जैवातृको मित्रतया प्रतीतः ।
कलानिधित्वे . . करूप-
श्रीचिक्कपृथ्वीपतिरद्य भाति ॥ ८९ ॥

पुन्नागोऽपि च सिंहसंहननवान्राजापि लोकप्रियो
विष्वक्सेनतथा प्रशस्तविभवस्सर्वज्ञतामावहन् ।
धीमान्निर्मद एव भात्यतितरां सत्सुप्रतीकोऽप्यहो
नञ्जप्पाभिधभूमहेन्द्रतनयः श्रीकञ्चिरङ्गप्रभुः ॥ ८६ ॥

श्रीभावनाचार्यवरे बुधानां
सर्वानभीष्टान्कलयत्यजस्रम् ।
चचार [दिव्या] सुरभिस्तृणानि
दिवङ्गगाहे सुरशाखिवर्गः ॥ ८७ ॥

कल्याणाद्रिशरासनः कलयतात्कल्याणमव्याहतं
तद्वामाङ्गविभूषणं गिरिसुता लक्ष्मीं क्रियादुज्वलाम् ।
शक्तिं शक्तिधरः करोतु नितरां बालो मृडानीसुतो
विघ्नं हन्तु विनायकोऽपि सततं श्रीरङ्गपृथ्वीपते
॥ ८८ ॥

स्वस्ति श्रीमन्निरवधिगुणमणिकल्याणशैलभूतानाम् ।
आश्रितवैदिकविद्वत्कविकुलसुरसालशीलानाम् ॥ ८९ ॥
हरिहरचरणस्मरणस्वर्धुनिनिर्धूतनिजरजस्तमसाम् ।
दीनानाथजनानामभिमतदानावतीर्णानाम् ॥ ९० ॥
नानादिगन्तरागतविद्वज्जनलाळनैकरसिकानाम् ।
यजनादिकर्मनिर्मितसम्मतबर्हिर्मुखततीनाम् ॥ ९१ ॥
व्रतकृतशरीरकृशतापरिपोषितविशदकीर्तिदेहानाम् ।
मधुघृतपयःप्लुतोदनविश्राणनविरचिताखिलमखानाम् ॥ ९२ ॥
आन्तरनिरन्तरोदितसत्वरसस्यन्दसुन्दरोक्तीनाम् ।
अनितरहितोक्तिगुंभनसंभ्रमविष्टब्धरसनानाम् ॥ ९३ ॥
सुजनोपकारवचनारचनाविर्भूतवक्त्रकोटीनाम् ।
द्वैताद्वैतकथामृतसमसमयास्वादसफलितश्रवसाम् ॥ ९४ ॥
वेदान्तसारसारसरसरसास्वादराजहंसानाम् ।
कंसारिचरणपल्लवसंसारिसमस्तकरणानाम् ॥ १९ ॥
लब्धमनोरथविबुधारब्धाशीर्वचनसंप्रवृद्धानाम् ।
काठिकाशिखाविलोपितकमलासनरचितदुर्गतलिपीनाम्
॥ ९२ ॥

सुचरितनरपतिसेवाफलीकृतब्रह्ममण्डलहितानाम् ।
देवब्राह्मणगणकृतसुकृतपरीपाकरूपाणाम् ॥ ९७ ॥
काञ्चनलेखिनिकाग्रभ्रमणपरिभ्रामितवैरिराजभुवाम् ।
मन्त्रप्रभावदूरीभूतजगद्दुरितभूतानाम् ॥ ९८ ॥
सदसद्विवेचनचणप्रज्ञानां नागपार्यसुमतीनाम् ।
परबलभेदनकृतिनश्चिरं सुधर्माधिवासस्य (?) ॥ ९९ ॥
भूसुरपोषणकुतुकाङ्कुवमवतीर्णस्य देवराजविभोः ।
करुणा भवति श्रीभरभरिता भवतादनन्यसामान्या ॥ १०० ॥
अधिवसतु मन्दिरोदरमुरो हरेरिव तवेन्दिरा नियतम् ।
धर्माविरोधिनस्ते सिध्यन्तु मनोरथास्सर्वे ॥ १०१ ॥
पु(मु)रहरचरणद्वन्दं गिरितनया (जलधिसुता)नन्दकन्दली
कन्दम् ।
न तव जहातु प्रातः कमलोदरसोदरं चेतः ॥ १०२ ॥
इत्थं हरिहरपूजाप्रणामवेळासु साधुसंसदि च ।
त्रेताग्निसन्निधावप्यभ्यर्थनमनुदिनं कलयन् ॥ १०३ ॥
शिवसूर्यमखी किंचित्स्वगृहोचितकृत्यमभिमतं ब्रूते ।
आफाल्गुनसितसप्तम्यासिष्महि वामलूरुपुरवर्ये (?) ॥ १०४ ॥
वातातपैरपि वयं न पीडिताः कैंपयप्रभुविमर्शात् ।
सुखितास्सकुटुंबसुता भवदीयदयासुधारसास्वादात्
॥ १०५ ॥
भवतामुदयसुधियां (मतिविपुलधियां) सदारसुतबन्धुवर्गाणाम् (?) ।
योगक्षेमे च शुभे दयया मयि पत्रिका प्रेष्या ॥ १०६ ॥
वयमिह भवदवलम्बनमिह च परत्र च हितं विनिश्चित्य ।
सुखमास्महे भवन्तो न जहतु नो युष्मदायत्तान् ॥ १०७ ॥
कमला परिवृढकरुणा भवतु श्रीदेवराजभूपस्य ।
तस्यास्य च तव भवतां भवन्तु युष्माकमस्माकम् ॥ १०८ ॥

(चिक्कदेवरायवंशप्रशस्तिः समाप्ता)

॥ शुभमस्तु ॥

பர்த்ருஹரி

வைராக்கிய சதகம்

இஃது முந்தின சஞ்சிகையில் (G. O. Mss. Library Bulletin Vol. II Number 1) வெளியிடப் பெற்றுள்ள 'நீதி சதகம்' என்னும் நூலே போன்று, வட மொழி நூலாம் 'சதகத் திரயம்' என்னும் நூலினது மூன்றும் பகுதியாம் 'வைராக்கிய சதகம்' என்பதற்குத் தென் மொழி மொழி பெயர்ப்பாய்ச் செய்யுட்களான் அமைக்கப் பெற்றதோர் நூலாகும். 'சாந்தலிங்க சுவாமிகள்' இயற்றியுள்ளதும் 'சுப்பைய சுவாமிகள்' இயற்றியுள்ளதும் ஆன 'வைராக்கிய சதகத்' தினும் இது வேருணது.

இந் நூலுக்கான மூலப்பிரதி ஒன்றுதான் இங்குக் கிடைக்கப்பெற்றிருக்கின்றது. அதன் காட்டலாக்கு நம்பர் R. 1747 ஆகும். அப்பிரதியும் ஆங்காங்குச் சிதறலுற்று எளிதிற் படிக்கமுடியாத நிலையில் இருக்கின்றது. ஆயினும் அது பெருமுயற்சி செய்து பெயர்த்து எழுதப்பட்டும், வட மொழி அச்சுப்பிரதியின் உதவிகொண்டு அங்கங்கே இயன்றவரை சோதிக்கப்பட்டும் ஈங்கு வெளியிடப்பட்டுளது. இந் நூற்பகுதிகளின் செய்யுட்களினது வைப்பு முறை 'வாணீ விலாசம்' அச்சுக்கூடத்திற் பதிப்பிக்கப்பெற்றுள்ள வட மொழி அச்சுப்பிரதியினது செய்யுட்களின் வைப்பு முறையையே முற்றுந் தழுவி நிற்கின்றது.

இங்ஙனம்
தி. சந்திரசேகரன்.

பர்த்ருஹரி

வைராக்கிய சதகம்

பாயிரம்

சார்புறு வயிராக்கிய சதகத்திற் பத்துக்கொவ்வோ
ரேர்வுறு பத்ததிபத் தெனுமதன் பேருமிட்டுச்
சீர்பெற வுலகமூன்றுஞ் செயங் கொண்டாசையில்லார்க்கே
பேர்பெற மொழிந்தான் மிக்கபருத்துரு கரிமாயோகி. (க)

விரிவதிலாசையைப் பழித்தல் விடயபரித்தியாக
விடம்பனை வியப்பதன்றி விரும்பியாருங்
கருதுயாச கதைணியநிந்தனை போகநிலையாமை
காலமகிமையுடன் கலந்தே யதி
நிருவசம்வாத மனச்சம்போதன மதன்பின்பகர்வது
நித்தியா நித்திய விசாரமெனநேரே
பரவியசிவார்ச்சன மவதூத சரியைபகர்ந்து
பத்துருகரி சொல்பத்ததி பத்தாமால். (உ)

காதல்சேர்செனன வாஞ்சைக் கருத்தினை யுடைத்துத்தள்ளும்
போதமுந்தரு மெய்யாகப் பொருமிருவினையைப் போக்கு
மூதறிவதனை நல்கு முத்திக்கு வித்ததாகு
மாதவயோகி சொன்ன வயிராக்கிய சதகந்தானே. (ங)

பத்துருகரி வயிராக்கிய சதகம்
பகர்ந்திட வரும்வட மொழியதனை
யுய்த்தசெந் தமிழாகவே சிறியே
னுரைத்திடுந் தமிட்புன் சொல்லாறுனும்
வைத்திருந்த பேரன்பினாற் சிறியமதலை
சொல்லையு மகிழ்ந்து கொள்பவர்போல்
மெய்த்திறம் பெறுநாவல் லரினிதாய்
வியந்துகொள்வர் புல்வீணர் கொள்ளாரே. (ச)

பாயிர முற்றும்.

---

(1) ஆசையைப் பழித்தல்

1 சூடுமென்மலர் வனப்பிளம் பிறைநிலாச்
சுடர்ச்சிகை கொ(ழு....ெ..ாா) [ளுமொரு] விளையாட்
(டா)டல் மன்மதனுஞ் சலபம்படுத்
தடுதிறனு(று) னித்திரி துலங்கித்

தூ[தே]டு நெஞ்சகத்தளவில் மாமோகமாந்
திமிர நீள்பொதி துரத்தியோக
வீடுசேர்பவர் மனத்தினில் ஞானமாம்
விளக்கதாய் விளங்குவான் மேலோன். (க)

வேறு

2 உற்றசாதி குலாபிமானே சிதமொழிந்தன முத்தியோகத்தாற்
சுற்றனேகதே சங்கள்துர்க்கங்களுஞ் சூழ்ந்தனம் வீணிற்காகமெனப்
பற்றுசங்கை மானங்கள் [விட்டு]மனை தொறும்பருகினம் பாப
[மல்லது
வெற்றற(ங்)கொள் தாமாசைநிரைந் தினியாயினுமுவகை
[பெற்றிலையால். (உ)

வேறு

3 அகழ்ந்தனம் பொருளாசை யாற்பூதல
மகல்நன் மருந்துழ [ள]தினமால்
புகழ்ந்திடும்படி வேந்தரை யடுத்தனம்
பொருட் கடல்கடந் தனமிரவி
லிகழ்ந்திடுஞ் சுடுகாட்டிடை மந்திர
மியற்றின மிதனில் வீண்பழுதாய்த்
திகழ்ந்த சோழியும் பெற்றில மாசைநீ
தன்மனே ரதங்களெய் துதியால். (ங)

வேறு

4 [1] சித்தமின்றி யெவ்விதத்தினும் புன்னகைச்
சிறப்புற வாய்புதைத் தஞ்சி
புத்தியென்று கண்ணீர்த்துழும் பப்பொல்லார்
புகல் வார்தைதயும் பொறுத்தேன்
. . . .
. . . .
சுத்தமுமா மாசைநீ யினியென்ன
தொந்தமென் றுட்டுவா யெனையே ? (ச)

5 எற்றுருதவித் தாமரை யிலைப்புன
லிசைப் பிராணங்களி னிமித்த
முற்றுருதவி வேகங்கள் போ[ய்]யாங்களு
முயற்சி பெற்றிலந் தனமன்றெ
சுற்றுறுந் திருவால்மதர்த் தறிவின்
றுடர்பிலாப் புரவலர் முன்னம்
பற்றுரு மனேலச்ச(சை) பெ[ற்றுள தா] ல்
குணங்களும் விரித்தனமால் ? (ரு)

1. இச் செய்யுளின் மூன்றும் அடி மாதுருகையில் காணப்பெறவில்லை.

6 பொறுமையன்றியே பொறுத்தனம் வியப்பிலாப்
புத்தியால் மனைவளந் துறநதோம்
வறுமையால் வெயில்சீத வாதங்களில்
மெலிந்தனந் தவமு மில்லாமற்
பெறுபிராணனோ டனுதினம் பொருள்வரப்
பெற்றனஞ் சிவபதம் நினையே
முறுதபோதனர் செய்வினை முற்றினே
முயர்பல மெமக்கொத்தன வால். (சு)

வேறு

7 போகங்கள் பொசிக்க மாட்டோம்
போகமே பொசிக்கும் நம்மை
தாகங்கள் பெறுவ தல்லாற்
றவசினைச் செய்ய மாட்டோ
மாகத்தி லெனதா சைக்கு
மழிவொரு நாளு மில்லை
யாகமே களரக் கண்டோ
மழிந்து போறதுவு நாமே. (எ)

வேறு

8 கேசமெங்கனும் பஞ்சுபோல் வெளுத்தனங் கிளருந்
தேசுறுங் கதிர்மதி முகஞ்சுரி(ளி)த் தனம்தேக
மீசுரங்களாய வையவஞ்சிதைந் தனம்வீணி
லாசையொன்று மெக்காலமு மிளமையாகியதாம். (அ)

வேறு

9 போகவாஞ்சையும் நின்றன போயின
புருடவாய்ப் புறும் வெகுமானந்
தேகமீதுறு முயிர்க் குயிராயின
சினேகருஞ் சுவர்க்க முற்றனரா
லாகமேவு கோலூன்றின நயனமும்
வருமிருள் மூடின பொல்லா
மோகமாகிய காயமித் திறத்தினு
முடிவெனி லஞ்சுமற் புதமே. (கூ)

10 ஆசையாறு மனோரதம் புன
லவாவலை யநுராகமா முதலை
யோசைமென் சிறைப்பறவைகள் விதர்க்க
மாழ்ந்தொருவர் செல்லாச் சுழிமோகம்
பேசொணாத் தயிரியத் தருசாய்த்து
நீர்பெருகு சிந்தனைத் தடங்கரைசேர்
தேசுறுநதி கடப்பதால் யோகியோர்
தெளிதரு மனத்தராய் மகிழ்வார். (ய)

ஆசையைப்பழித்தல் முற்றும்

(2) விடைய பரித்தியாக விடம்பனை

11 பொருவில் வாழ்க்கையும் வளமுமுன்பண்ணிய
புண்ணிய பலமெனக் குறியேன்
ஊருவமான பராமரிசத்தினிற் பலன்கள்
பிறபயம் பயந்தன முன்
மருவு புண்ணிய மகத்துவத்தால்
மிகவரு மகாபோக மற்றவர்க்குத்
திருவிலபின் பல்துன்பம் வாய்த்திடும்படி
சிறந்தன போற் பிறந்தனவால். (க)

12 அவசிய நெடுங்காலங்கள் வதிக்கினு
மனுபவ வாழ்வு மாருங்கொலா (?)
திவசமாயினும் போமதிலிரண்டு செய்தி
தானுகவே சென்ருற்
பவசரீரியா மனத்தினுக் களவில்லாப்
பருவரல் விளைக்குமென் றிவராய்ச்
சுவசமே பெறவிடுத் திடுங்காற்
சமசுக மனந்தங்களே தருமால். (உ)

வேறு

13 தரும பாக்கியராயு நிராசையந்
தரங்கமாய்த் தனமிகழ்ந் திடலாற்
பிரமஞான விவேக நின்மலமனப்
பெரிய வராய வரன்றே
வரமதாய முன்பினிப்பொழு தாயினும்
வாய்ப்புரு பொருள் வரவுற(ரு)ந்
திரமதாம் வாய்த்ததா யினுந்
தீர்த்திட வலியரோ சிறியோர்.

வேறு

14 பெருகுமானந் தவாரிகண் பனிப்பப்
பிணைமறி யச்ச மற்றருகே
பருகவோர் சிவத்தியானரா முனிவோர்
பருவதச் சுனையில் வாழ்ந்துறைவார்
தருமனோரத வுன்னத மோட
தடாக மென்மது மலர்ச்சோலை
யருகெலாம் விளையாடியே வியப்பா
யாயுளுங் கடந்ததிங் கெமக்கே.

15 அகந்தொறும் பிட்சை யசனமே பொசிப்பு
மருசியா மதுவுமோர் பொழுது
சகந்தொறுந் தரையே சயனமே மெல்லணையாந்
தன்னுட லேபரிச னமாந்

திகழ்ந்த வத்திரமுங் கிழிவுறுஞ் சதாந்திர
　　மத்தனை[யுமொ]ரு கந்தை
புகழ்ந்த நென்சொல்வேனித் திறத் தினுமைம்
　　புலத்த வாவிட்டொழிந் தில்லையால். (௫)

16 தருசிலேற்ப னமிகுமுகத் துணை யோர்
　　சந்திர விம்பமாகவு முன்
பொருவுமென் றசைத் திரள்முலைக் குவமை
　　பொற் கலசங்களா கவுநீர்
மருவு மூத்திர நிதம்ப நேர் மதங்கய
　　மத்தக மாகவுந் தினங்
கருது நிந்தனை வடிவினைப் புலவோர்
　　கனவெகு மானமாய் வகுப்பார். (௬)

17 ஒருவ னேயனு ராகியர்தங் களி
　　னுமைக் கொருபாகமீய்ந் துள்ளான்
பொரு விலங்கவ னேவயி ராக்கியம்
　　புணர்முலைப் போகமே தவிர்ந்தோன்
வெரு வுமன் மதபாண பன்னக
　　விடமேவிய மூர்க்கர் முகரா
மருவு போகங்கள் துய்க்கவும் விலக்கவும்
　　வல்லவ ராவரோ மற்றோர். (எ

18 அறிவிலா மையாற்பதங் களு(மு)ம் படர்சிகை
　　யனல்முகத் தினில்விழுந் தவியு
மறியுமீன்களுந் தூண்டில் வாய்த்தசை யெனும்
　　வாயுள் வருந்தவும் வழக்கே
செறியு நல்லறி வேந்தியுந் துன்பத் திரளுரு
　　காமம் விட்டிகழோம்
எறியு மோக மனமகிமை யினளவின்
　　பெருமையை யாவர் பேசுவதே. (அ)

19 வாயுலர்ந்து தாகத்தினுற் கா[ந்தி]
　　மதுர மென்குளிர்ப் புனல் பருகி
மேய நன் பசியாலிசை யாதிமிசை
　　தருமன்ன முண(வுண)[வ]ருந்தித்
தூய காம வெங்கனல் சுடரெ[ரித்]தாற்
　　றேகையர்(ரைப்)புணர்ந்து மெய்திடத்தால்
நோயை யோர் சுகமாகவே போகநுகரு
　　மென்பா. .வதிவ்வுலகே. .(?) (௯)

20 பகரு முன்னத வீடு நல்லோர் மகிழ் பாலக
　　ரளவில் பாக்கியங்கள்
நிகரில் மங்கல மனைவி யிவ்வுல கநித்தியம்
　　புதிது நம் வயதென்

றகமகிழ்ந்து வெம்பவத்தனை வீட்டினி
லறிவிலா மூடர் போய் மேவுவர்
சகமெலாங் கணபங்குர நோக்கியே
தனிகர் சன்னியாசமே சார்வர். (ம)

விடய பரித்தியாக விடம்பனை முற்றும் (உ).

---

(3) யாசக தயினிய நிந்தனை.

21 வயிற்றிலன்னமு மற்றெழும் பசியால்
முகம் வாடியே யழுது தன் மக்கள்
கயிற்றிழுப் பென்ன விழுத்தற் கிழிந்த
காரழுக்குடுத்த பாரியினோ
டுயிர்ப் பறவிரக்கும் பங்க பீதியினு
னுரை யெழுத் தறக் கழுத்தி[த]டைப்பூ[பு]ண்
டியற்றுந் தன் வயிற்றால் மானமேயுள்ளா
னெவன்[தான்]தேகி யென்றிரப்பான. (க)

22 அனுமதியாகு மகத்துவமான
மரு முடிச் சவிழ்ப்பதிற்றிறமாய்ப்
புனிதமான பல் குணங்களின் சமுகாம்
புயங்களுக் கொளிர் கலை மதியாய்க்
கனமுறத் திகழு நாணமே கொடி மேற்
கவிழ் பரப்பரி கோடாரியுமா
யின்முரு சுடர்க் குழி நிர்வாகயிவ் வியற்கை
யீங்கிது நகை தருமால். (உ)

23 புண்ணிய பட்டணத் தேனும் பொறுவில் வனத்தேனும்
புனிதமுறும் வத்திரத்தால் போர்த்த கபாலங்கை
நண்ணி நியமநதவரு நான் மறையோர் புரியு
நலமுறுமாகு திப்புகை சேர் நடுப்பலகைப் படிகள்
பண்ணிய வாசல்கள் பல போய்ப் பசி தவிரவுதரப்
பதலை நீர்ப்புதல் மானப்பார் மேன்மை திரும்ப (?)
வெண்ணில் பிராணன் களினோ டினைபில் சம குலத்தி
லெய்தி வறுமை யினுளு மிரத்தல வர்க்கிழிபே. (ஙு)

24 தவளமென் புனற் பாகீரதி யெரியுந்
தரங் கவார்த்தி விலையாற் குளிர்ந்து
நவமுறும் வித்தியாதரர் வதிக்கு
நலமுறு சிலா தலப்பரப்பின்
குவலயத் திமவான் புறம் பிரளயந்தான்
கொண்டு போயின கொல்லோ மனுட
ரவமதிப்பாகி யன்னியர் பிடி சோற

25 கந்தரங்களில் மென்கிழங்கு வெற்
பருவிகள் பிரளய மடைந்தனவோ
பைந்தருவினிற் சரஸ பலங்கள் வற்
கலைகள் பயில் சினை சாய்ந்ததோ வருந்தி
வந்திடுமற்பத திரவியக்கெறு(ரு)வ
வாயுவால் நடிக்கு மென்புருவ
முந்து மாதரவு தீனமுரு வியற்கை
மூர்க்கர் தம் முகங்கள் பார்த் தலைவார். (௫)

26 வன மிருப்பிட மண்மிசை முதிரா
மதுர மென்றழை விரிபாய் மானனைய
தன மனையாள் புரிபரிவினதிக நன்
கனி கிழங்கடைந்தோம்
தனமு மோர விவேக வஞ்சக மனச் சிறியார்
சடாமன்ன வ(ார்ப்ப)[ராய்]க்
கனக நோயுறு நெறி குரலாா பெயா
காதினுங் கேட்டறியாமால். (௬)

27 வனந் தொறும் பல மரங்களிற்
றனது சம்மதிப்படி பழமருந்தாமற்
றினந் தலந் தொறும் புண்ணிய நதிகளிற்
பனி நறும் புனல் வரும் பா
யினந்தருங்கர மென் கொடியிளந்தளி
ரெய் தலாமப் படி யிருந்தும்
தனந் தழைத்தவர் தடைபடும் வாசல் போய்ச்
சார்ந்து தன் வருத்தமுஞ் சகிப்பார். (௭)

28 திரவியத்தவர் முன் போய்ப் பொருட்
கிரங்கு, சிந்தா குலத் துயருள்ளார் மற்றும்
(பர)பார்த்துள்ளம் போக வாஞ்சையி
லற்பத்து[வ]மடைந்துள்ளார் தம்
விரவு தற்கருந் தினங்களை நினைத்து
வெற் புறுங்கு கைச் சிலாதலமே
மருவு மெத்தையாய் வதித் துயர் தியான
வாழ்வினனெனக்கு நகை[நினை]ப்புறுமால். (௮)

29 நிறை தரும கிட்சியுள்ளார் நீங்கி[நினைத்தி]டாரு வகையன்றி
யறை தரும் பொருள வாவுள்ளார்க் கடங்காதுள்ளாசை
யிறையு மிப்படி யிருக்க வெவன் பொருட்டமைத்தான் செல்வ
முறை செய் பொன் மகிமை தனவா வொடுங்கும் வெற்பெமக்கு
வர்ப்பே. (௯)

30 துச்ச மாச்சரிய மதமபிமானந்
துன்பமற்ற கற்றியெத் திசைக்கு
மச்சமு மறுத்து மறுக்க மறுக்க
மற்றதிக சுகம் விளைத்தட் சயநிதியாய்

நிச்சய முயற்சி போய்த் தின மறிவு
நிறைபவர்க்கு வகையாய்த் தடையில்
பிச்சையுண் புனித பரம சத்திரமாய்ப்
பெரு வியப்புறுவர் யோகியரே. (ம)

யாசக தயினிய நிந்தனை முற்றும்.

---

(4) போக நிலையாமை

31 நுகரும் போகத்தில் நோய்தனத் தரச
நுவல்குலத் தழிவு மானத்திற்
புகர் செயின்மை தம்பலத்தினிற் பகை
பொற் புருவினிற்றிரை குணத்தினிலீனர்
பகருங்காயத்தி லந்தகனுள் பயில் கலையினில்
[வாதி] பல் பொருளு
நிகர்பயத் தனவபயம் வைராக்கியம [மொ]ன்றே[றே]
நீணிலத்தவர்க்கே. (க)

32 எடுத்த சென்மமு மிறப்பினால் மூப்பாலிளமையும்
பொருளினுசை யிறை
றடுத்த பெயர் வியப்பரிவையர் நசையாற்
சமசுகங் குணங்கள் மாற்சரிய
மடுத்த பேரினால் வனங்கள் வல்விலங்கால்
மன்னர் துச்சனத்தினற் செல்வ
மடுத்தோர் தயிரியச் சிதை வாற்கெடு,
மனைத்து மொன்றென்றினு லனமயும். (உ)

33 எண்ணிலாச் சிந்தாகுல நோயா லெவரு
மாரோக்கிய மிழந்தார்
தண்ணிலாத செல்வங்கள் நிகழ வையிற்
சாருமா பத்து நால்வழியால்
மண்ணிலே பிறந்தார் பிறவா ராய்
வசப்படுத்துவன் கொடு மறவி
திண்ணமுயிர்க் கெவன் பயன் பிரமன்
றிரமுறப் பணித்த தெத்திறமே. (ங)

34 கவர்த்த போகமு மெரிதிரைத் தெறிபுனற்கணங்
கணச் சிதைவு பிராணன்
திவத்த நாள்சில விளமையின் புறல்
மனத்திரதை யில்லாளில்லாள சாரம்
அவத்தமான சஞ்சார மென் றெல்லா
மறிவினு லறிந்துமே லோர்தா
மெவர்க்கு மின்னருள் பரி மனக்கினார

35 போகயோக விதான மத்தியி லொளிர்
பொலிவிலா மின்கொடிப் புதுமை
யேகமாவி காற்றுறு புளிமா நீந்தளிர்ப் ?
பொதி புனற் சிதைவாம்
தேக யவ்வனச் செருக்கொரு தரமூருத்
திறமணி தருக்கெனக் கருதி
யோக மீது சமாதி சித்திகள்
நிலைப்பன முறைமு(ளை)பெற்றிருந்த தாமூரவோர். (ரு)

36 ஆவி வெண் டிரையலை விளைமையி
னழகது சிலநாளல்லா தில்லை
மேவுறும் பொருள தனியல் பெழிலி
மின்னொளி வாழ்க்கையின் மேன்மை
பூவின் மெல்லியர் கை கலந்தரு
புணர்ச்சியு மற்ப வளதனுற்
பாவ கம்பிரமத் தினிற் கருத்தாய்ப்
பவக்கடல் கடப்பது மாமே. (சு)

37 மிடை தருமலமத் தியிற்சில தனுவால்
மிகுகருவமைவு தன்மனை நீங்
இடையினி லதிக துக்கம் வநதெ[தே]ங்கும்
யவ்வனத் தினி லனுயோகம்
படை நெடுங்கண்ணார் நகைத் தவமதிக்கும்
பரிவு வாய்ப்பில்லை மூப்பில்வாழ்
வடைவதிற் சரஸசு கனுசிறி தேனு
மமையுமோ வறையும் மானிடரே. (எ)

38 புலியை நேர் திரை கனன்று பார்த்திருக்கு மற்பு தமாய்
மெலிய யாக்கையை மேவலாரெனத் தேறு :மிகு நோய்
வலிமை நீங்குறு மூடை குடப் புனலென வாணு
ளுலக மப்படி யிருந்து மற்ற கிதமோ டொழுகும். (அ)

39 பெருகு போகமுஞ் சிதைவுறு திறனும்
பிரபஞ்ச வாழ்வு மாங்கதனுல்
விரியும் வாழ்க்கையைக் குறித் துலகத்
தரும்விரை தருந்தொழில் புரிகுவரால்
தெரியுமாசை யின்பாச சதோப சாந்தியிற்
றெளியு மனஞ் சமாதியிலே
மருவுங் காம வுற்பத்தியைத் தேறும்
பிரமத்தையே மதியு நம்வாக்கால். (கூ)

40 திசைமுகன் புரந்தரன் முதல் மாரைத்
திருண லேசங்களாய் மதித்து
மசைவில் மூவுலகர சாட்சியு மருவருப்
பாக்கு மாங்கது வொன்

றிசையு மாமிகு போக நித்தியமு
நின்றிலகு மற்றிதர போகங்கள்
நடை[சை] [யி]லாக் கணபங் குரமது
நயவானரு[மை] நின்றறிவினில் நல்லோய். (ம)

போக நிலையாமை முற்றும்.

---

(5) கால மகிமை

41 அந்தமா நகரந்தராசனுமவன வனமைச் சருமவரே
யிந்து வாண்முகத் தரிவையரவரே யிருமருங்கியல் வல்லோரவரே
வந்தி பாடகராங் கவரே மகராச புத்திரரென வனைத்து
முந்து கேள்வியாய்க் கதைகளாய் முடிக்கு முடிவில் காலத்தை முன் பணிவாம். (க)

42 ஓரிடத்தினிற் பலரை யங்கொருக் காலொரு வராயொடுக்கியு மொருவர்
சாரிடத்தினிற் பலராக்கியுந் தனிப்படு மொருவரைச் சதித்தும்
போரிடத்திலி ராப்பகல் மருள் விழிப்புதுமை செய்காலமாம் புருடன்
சீருடைப் புவனப் பெரும் பலகையிற் சீவகோடியின் வல்லாட்டயர் வான். (உ)

43 தினகரனுதை யாத்த மனங் களால்த்
தினந்தொறுங் குறைவுறுஞ் சீவன்
கனமிகும் பல காரிய நடையாற்
காலமுந் தெரிந்திடா துகழியுஞ்
சனனமேவிடா நரை திரை மரணந்
தனைத் தெரிந்தஞ்சு ருத்தகவாய்
மனதில் மோகமே யாமது வருந்தி
யுன்மத்தமே செய்யும் வையகமே. (௩)

44 அல்லு மாங்கது பகற் பொழு தாங்க தென்ற றிந்துஞ்
செல்லுமங் கதிற் சிற்றுயிர் மெய்த்திறச் செயலே
யொல்லை மீளவு மொரு நடப்புறும் பவத்துழல் வேம்
புல்லு மோகத்தில் நாண மில்லாமலற் புதமே. (௪)

45 பரந்த வெம்பவஞ் சிதைபட விதிப்படி
பணிந்திலேம் பாம்பரன் பதத்தை
சுரந்த புண்ணியஞ் சுவர்க்க வாசற்றடைத்
து[தி]றவு கோலெனத் தொடுத்தியற்றேம்
நரந்த வார்குழற் பெருமுலை யிருதுடை
ஞானமில் கனவிலு நயவே
பிரந்த தாயரெவ்வன வனந் துணிப்பதில்
யாங்கள் கோடாரி யாகியதால். (௫)

46 மானிலத் தின்மேல் வாதியர் தலை௳த்
தேறும்வாய்ப்புறும் வித்தை கற்றறியேம்
தானவாரண மத்தகம் பிளக்கும் வாட்
சமரின் வான்மிசை யிசைவளரோம்
கானவார் குழற் கலந்து சந்திரோதய
காலத்திற் கனியிதழ் பருகேம்
சூனியாலய விளக்கென வீணிலே
துலைந்த தெம் மிளமை யற்புதமே.

47 மாசில் கல்வியுங் கற்றிலேம் பெற்றிலேம்
வளமெ லாமுதவுறு வான்பொருளை
யாசிலாப் பணி யியற்றிலேம் வளமெல்லா முதவுவான்
தந்தை தாயவர்க்கு நித்தியமானதுவப்பாய்
வீசுமோர் கதிர்வாள் விழியார் தமை
மேவுறுங் கனவிலுமா ரணைவேம்
காசெனப்பர பிண்ட வல்லா சையிற்
கருங்காக்கை போற்கழித் தனங்காலம். (எ)

48 பிறப்பித் தோருமன்றே கதிபெற்றன ரெம்மைச்
சிறப்பித் தோர்களும் போயிரு செவிப்புலன் சேர்ந்தார்
நிறப்பக் கால் கொழு நதிக்கரை தருவெனப் பயமுற்
றிறப்பக் கால மென்றனு தினமுழல்வ தென்னியல்பே. (அ)

49 வருநூறு வாணாள் மனிதருக்குளவாமிராப்பா தியாங்கதிற் போங்
கருது பாதியிற் பாதியங் கழிக்கு மூப்பிளமை யின்காலம்
பொருவில்சேட முமானமில் சேவையும்[யாற்] போம் பிணியிடர் வியோ
[கத்தா]
ல(லு)ருவமாய்க் கடற்றிரைச் சலிப் பொழியா வாவியிற் சுக
மென்னுட [எ] [வர்க்கே] (கூ)

50 இளமையா யொருகணத்தில் மற்றொரு கணம்
யவ்வன மன்ம தனியல்பா
யளவிலோர் கணத்தரும் பொருளீனனுய்க்
கணத் தனைத்து முள்ளவனு
வளவிலா நரைதிரை மேவியுறுப்பு
வலிப்பெழ நடிப்பவன் போல்த்
தளருமோர் புருடன் பவத்தினில்
திரை யினுட்சார்வான். (ய)

கால மகிமை முற்றும்.

———

(6) யதி நிருப சம்வாத பத்ததி.

51 பரவுறுங் குருவருள் செய் மெஞ்ஞான
மேம்பாட்டினர் யாங்கள் மன்னவனீ
திரமுள்ளோர் நமதிசை வளர்ப்பார்
செல்வத்தாற் பெயர் பெறுவாய் நீ
மரபிலிவ் விருபேருக்கு மந்தரமான
தணுதி மன்னர் சேகர
பராமுகமாகு வையேல்[எம்மிடத்து]
யாமே காந்தத்து மாசையில்லே மாம். (க)

52 பொருள்களுக் கெல்லா மீசுரனநீ
வரும் பொருள் விரிகல் விக்கீசுரர் நா
மருள் விவாத தர்ககச் சுரந்தணிப்பதிற்
சூர[ு](ர் நாம்)ம் பெயரில் நீ சூரன்
தெருள் மனத்தின ரடைவர் நம்பொருட்டு
ஸீதரச் சிறுமையோர வாவுவருன்னே
யருளுனக்கு நம்பாற் பரிவிலேயே
லாசை நின்பாலெமக் கதுவே. (உ)

53 மரவுரிகளால் மகிழ்ந்திடும் யாங்கள்
நீ மகிழ்வது மெல்லிழைத் துகிலால்ச்
சரிசமான மிங்குவகை மற்றதிக மோர்
தாழ் விதிலேது சாற்றுதி . .
பரிசயிததனர் தரித்திரர்எனில்
வெம்பரச மாமாசை யுள்ளவரே
தெரியுமுள்ளுவப் பெய்தில மற்றெவரே
செல்வ வானெவர் தரித்திரரே. (௩)

54 அருந்துதற் இனிப்பரிசியும் பருகுதற்
கான தேம்புனலு மெப்போதுந்.
திருந்து பார்ப்பிடர்ச் சயனமு
மரவுரி தெரிதரும்[பி](பு)டவையும் போதும்
வருந்துறும்புதுப் பொருள் மதுவருந்தி
மயங்கு மை[ப்](ம்)புலன் செய்துச் சனர்தாம்
பொருந்துறுங் கெறுவார்த்தையு நடப்பும்
பொறுப்பதற் கிசைவ திங்கிலேயால். (ச)

55 சரியயாம் வெறு பிச்சையூண்
தெரியு மாடை திகம்பரம்
விரீ தராதல மெத்தையாற்
புரிவதென்ன பூபால ரே.

56 ஆடு வாரல்ல முலையானை[யினை] சுமந்தினைத தண்மட வாருமல்ல
பாடுவாரல்ல விநாபரவா போக (?)
நாடுவாரல்ல விசைநன்ரு மறி பபாருமல்லை நாங்கள் செல்வம்
தேடுவாரல்ல வெம்மைத் தெரிநது பார்ப்பதிற் பலனென செப்பு
[வாயே.] (சு)

57 சிலநராதி பர்புத்திவல்ல பததிறுற்
றிரைக்கடற் புவியெலாம் படைத்தார்
சில நராதிபர் புவி பரிததனா
திரணமாய் நினைத்தவரவர்க்குச்
சில நராதிபர் கொடுத்தனர்
சிலமஞே தீர[ரீ]ரேம் புவனஞ் செழித்தாராற
புலனில்லாமை யாற்றுனது பாவிக்கு
மப்புருடற்கு வீண் பெருமிதமே. ? (எ)

58 பாரில மனனவரனேகராயப் படியிருக்க
வாரிவாகளற் பூபதியெனும் பெயராறு
ரோா[ரி]கம் பிரமை யுளத்திருந்துழலு வானன்மை
நேரிலாததை வியப்புறக் கொள்வ தென்னி[ன]வே ? (அ)

59 காசினி யெனுமண் சமுத்திரஞ சூழ்ந்திடக
கரைந்து போனும் போமதலைத்
தேசமன்பத் தாருகவே பிறித்துச் சிலர்
சில்ரெனக் குனக்கென்று சீறி
யேசல செயது போராடுவோர் தன்பா
லெறிந்து போட்டதற் சிலசில மனித
ராசை கொண்டிரு நிதிகொளச் செல்வராகி
லவர்களைச் சுடுசுடு மனமே. (கூ)

60 உவந்துதன் பிராணரெட்சை செய்வறிவுள்ள வல்லோர்
நவந்தரு சிருஷ்டி கர்த்தா நான்முகன் கபாலம் பூண்டோர்
பவந்தரு வேளைவென்ற பகைவர் வெண்டிங்கள் சூடுஞ்
சிவன்றனைத் தியானஞ் செய்வோர் சென்மமே சிரேட்டமம்மா. (ய)

யதிநிருபஸம்வாத பத்ததி முற்றும்.

---

(7) மனச் சம்போதன (நியமன) பத்ததி

61 வாராய் மனதே தினமயலார்
மனதை யாராதனை செய்து
வாராமை கொண்டிருநதுனக்கு
வங்கே யிருந்து வந்ததென
நேராய் நீ பின்பு கொடுத்ததன்
நெஞ்சிற் சந்தோஷத் திருந்தாற்
சீராய்ச் சிந்தாமணித் திரள்வந்தது
வாராய் மனதைத் திறித்[ருப்]தி செயும். (க)

62 மணதே வீணிற் சுழன்று சுற்றி
வருவா யொரு பக்கத்திலிராய்
தனதாய் லெபிக்கும் பொருளெதுவுந்
தானேவரு மன்னிய மமோ
நினைவிற் போனதத் துணை நீ
நினையா திருபின் மாறதையுந்
தினமும் போக்குவர வுடைத்தாய்ச்
சேர் போகங்களிசைந் தாயே. (உ)

63 வனமென்னு மிந்திரிய துக்க மென்பதெலா மறுத்து
வினமதாகிய பாககியம் பெறுவதற் கிசைவா
யுனதுசீவனை யறிகுவையுழல் குண மிகழ்ந்தே
செனனவாஞசையை யகற்றிநீ தெளிநதுகொள் மனமே (ங)

64 இந்தணி சிவனைச் சொ[ற்](ர்க்)கமெனுங் கங்காதி[த]ர[ந் த](ன்ற)ன்னைச்
சிந்தையுளாசை வைப்பாய் திரைப்புனல் குமிழி களபோல
வந்தவஞ்(ச்) சிரியிடத்தும் வன்னியினிடத்து மாசை
நிந்தை செய்த கற்று மற்று நேசம் வீணைகசொள் நெஞ்சே. (ச)

65 மனைர் செங்கடைக் கண்ணிலிருக்கும்
வாஞ்சை சேர் தாசியாகிய வனிதைப்
பொன்னவள் தி[ர](ற)மென நினையாதே
புகழ் கங்கா நதி தீரத்தில் தோறு
மென்னிரு கரபாத்திர மதுவா
யேற்பதே பலியிடந்தொறுஞ் செல்வோ
மன்னிதோ யெனதுளத் திருந்தாசை
யறிந்துகொள் தெளிந்துகொள் மனமே. (ரு)

66 காதல் தெட்சிண தேசத்திற் கவீசுராளிரு பக்கத்தினுஞ்
சாதகப்பெண் முன்னுட சதுரனீறிற் பட்டாற்பிர
மாதர் சாமரங்கள் போமே வளையொலி கேட்பச்செண்ம
மீதுவை யிதுவேவிட்டால் வியப்பிலாச் சமாதி நில்லே. (சு)

67 அட்ட லட்சுமிதான் காமியமனைத்தையுந்தந் தாலென்ன
திட்டமாய்ப் பகைவர் தங்கள் சிரத்திற்கால் வைத்தாலென்ன
சட்ட கங்கல்பகோடி காலந்தானிருநதென் னெஞ்சே
யிட்டரென பத்தியீசரிடத்தினி னில்லாததாற்கே. (எ)

68 சிவனிடத்தினிற் பத்தி செனன மரணத்திலச்ச
மூவந்த பந்துவில் வெறுப்பு வுளத்தில் வேள்விகாரமின்றி
யவகுணத்துட்டர் நீத்தலாளிலா வடவிதன்னிற்
றவசுசெய் புத்திபெற்றுற் றகுவதேதாசை நெஞ்சே. (அ)

69 ஆதியு மந்தமின்றி யடர்ந்த வாசாரமின்றி
சோதியா யுலகமெங்குந் தோன்றிய பிரமந்தன்னை
நீதியாய் நினைவாய் நெஞ்சே நித்தலிந்திரியத் தென்ன
மூதறிபர முண்டாகு மூன்றுலோகமுமே பஞ்சை. (கூ)

70 பாதல தலமாகா சம் பரந்தட்ட திக்குஞ் சுற்ற
வேது சாஞ்சலிய புத்தியிடந்தொறு மான்மாவுள்ளே
சோதியா யொளித்து நின்ற சுத்தமாம் பிரமந்தன்னை
நீதமில் பிராந்தியாலும் நினைக்கலாமிலையே நெஞ்சே. (ம)

மனச்சம்போதன பத்ததி முற்றும்.

---

(8) நித்தியா நித்திய விசார பத்ததி

71 வேதங்கள் சாத்திரங்கள் புராணங்கள் விசால தர்ம
மோதியென் சொற்கநல்கு மூதிப(ய) வணிகன் போலாம்
யாதொலி செனனம் போக்கவகதினியாய் மோட்ச நல்கு
நீதவாஞ்சிவ பாதார விந்தத்தை நீனையாததறகே. (க)

72 கனத்தெழு மேருயுகாந்த காலாக்கினி யிலெரிந்து போகும்
புனற் கடல் மீன்களாதி புனலன்றி யுணர்ந்து போகு
மனத்தையுந் தாங்கும் பாருநாச மாமுனில. ாதென்னுஞ் (?)
செனித்துப்பின் மரணத்துள்ளான் செய்தியைக கேட்பதென்னே. (உ)

73 நடை தளன்றது காதுமோ கேட்கிலே
நயனமுந் தெரியிலை லகுவா
யுடல் மெலிந்துள் பல்லுமோ விழுந்துறு
முகமசைந் தசைந்து கொண்டிருப்பப்
படை பொருந்து சத்துருவெனப் புத்திரர்
பாந்தவர் கேட்கிலைப் பகர்சொலை
யடையிற் பார்யையும பணிவிடை பண்ணலை
யது கட்டம் வயது போனவற்கே. (ஙூ)

74 தலைவெளுத் தென்பு தோன்றச் சரீரமுங்கிழமதாக
நிலைதள[ன் றித்](ர்ந்திந்)திரியங்கணீங்கிய புருடன் தன்னைப்
புலையர் தன்கிணற்றைத் தொட்டவர்போல மடவார் தங்கள்
தொ(லை) விலுமடா தானென்னத் தூரத்திற்றள்ளுவாரே. (ச)

75 உறுபிலன் பிலததவாணுளுடம்பினிற் பிணிவாராமற்
பெறும் வழியுயிற்கும் வேண்டும் பெருந்தவஞ் செய்ய நல்ல
வறிவுளாரிடத்திலே செல்லாது விட்டால் மோசம் வீட்டிற்
பொறிபடிற் கிணறு வெட்டப் போனவனின் ஞெப்பாமே. (ரு)

76 சிறிதிமைக் கொ(ட்)[டேன] [ரு](கு)சையுடைய நான் தவத்தைச் செய்ய
வெறிபுனற் கங்கா நதீ தீரத்திருப்பமோ [யி](வி)ல்லான் போகம்
பெறுவமோ காவிய சாத்திரப் பெருங்கடல் பருகுவோமோ
வறிவதென் புத்திக்கென்ன செய்வமென்ற றியப்போஞேம். (சா)

77 குதிரை வேகம்போல் வேந்தர் குணங்களை யாதரிக்க மாட்டோ
மதிகங்கண மக்கேயாசை யடைவதாற் கெட்டுப்போஞேம்
விதியென்றே நரைபோக்கில்லை விடாதி மனுயிரைக் கொள்வான்
மதியுளான்றனக்குப் பாரிற்றவசலால் வழியே தம்மா. (எ)

78 மான மெவ்வன மறிவு மாய்ந்து யாசகர்க்கு நல்க
வான தொன்றிலேயே வலாளர் பாந்தவர் தானுமில்லை
ஞானமே தென்றல் நல்லகுகை நதிக்கரை யானுலு
மானதோரிடத்தைப் பற்றித தவசு செய்வதுவே சாரம்.

79 சுதத சந்திரவொளியிற் புல் வனத்திற்
சுந்தரம் பெறு வனிதையரிடத்தி
லுத்தமகுண சாதுக்களிடத்தி லோது
சாத்திர மிவ்வளவும் ரம்மியந்தான
முத்தராகியே யிருவினை கடந்து
முதல் வன்றனை யுள்ளத்தில் வைத்திருந்த
சித்த ஞானமுள்ள வன்றனக்கிஞற்
சிந்தையிற் பெறுபிறீதி யொன்றிலேயே. (கூ)

80 உயர்ந்திடு மேடை சயநததது முறுமிசை ஞானமன்பின்
நயந்தரு மனைவி போக்கிய நன்றலவிது கனெல்லாம்
பயந்தரு தீபப்பெட்டிப் பறவையிலசையுந் தீபம்
வியந்திசை வனத்தினல்லோர் செய் தவம் விரும்புவார்கள். (ம)

நித்தியா நித்திய விசார முற்றும்.

---

(9) சிவார்ச்சன பத்ததி

81 எண்ண (மாமாத) மந்தரங்கப் பேடென்றனை யினிடமு வந்து
வுண்ணிறை யானை காமுறுவ திந்திரியந் தன்னை
நண்ணி நிக்கிரகஞ் செய்து நடுந்திறற்றிச் செய்வானைக்
கண்ணினிற் காணே மூன்று லோகத்துங் காதினிற் கேளோம். (க)

82 தனக்கொத்தபடி சஞ்சாரஞ் சற்சனர் சகவாச
மனைத்துள் சாத்திராப்பியாசம் யாசியாதன மருந்தல்
மனத்தினிற் பொறுமைபூத வழிதனை மறுத்தல் நிற்றல்
நினைத்து [யி](வி)வ்வளவு மெந்தப் புண்ணிய நினைவிற் காணேம். (உ)

83 புவனியிற் குணவானின்றிப் போச்சுதென் குணங்கள் கெட்டு
யெவ்வனமும் போச்சு தாசையென்பதும் போச்சுடம்பி
னவமுறு காலமாகி நமன் வருவானென் செய்வோஞ்
சிவபதாம்புயமே யல்லாற் கதிபெறு செயலே தம்மா. (ங)

84 செகமனைத்தினுக் கதிபராஞ் சிவன்.டமெனினுஞ்
செகமனைத்துளாத் மாவிவர் சீதரனே யெனினு
மகமுவந்து பேதகமில்லை வ[ஸ்](த்)துவிலாசை
யிகபரத்திலு மிந்தணி சிவனிடத்தெமக்கே. (ச)

85 தவளமாஞ் சந்திர காந்திநதி மணற்குன்றைச் சார்ந்து
முவமை யிலிரவிலே யந்த சுகத்தினை யொளித்தென் வாக்கிற்
சிவ சிவாவென விருப்பாய்ச் செனன சாகரம் வெறுப்பாய்க்
கவலை கண்ணீரதாகியிருப்ப தெக்கால நாமே. (ரு)

86 குறைவிலாதுள சம்பத்துக் குறைந்திடுங் காலந் தன்னில்
நிறைமனதாகிச் சமுசாரத்தினை நிவர்த்தி செய்தே
யுறைவது தபோவனத்திலு வந்திராவினிலே சீதப்
பிறையணி சிவனைத் தியானம்பெற்று நாமிருப்ப தென்னாள். (அ)

87 [1] சிரசிலஞ்சலித்துக் கங்காதீரத் தாய்க்கவுபீனத்தாய்
புரகர ருமையோர்பாகர் புவனரெட்சகர் முக்கண்ணு
யிரவலர்க்கிரங்கு மய்யரிமை கொட்டிமுழித்தாபபோ
லரகரா வென்றின்னுளை யகற்றி யென்றிருக்கப்போறேம். (எ)

88 தேகத்திலாசை யினறிச் சிந்தையிற் பெறுமையாகி
நாக மீரைந்து திக்காய் நற்கர பாத்திரமேந்தி
யாகவே கருமம் வேரோடறுத்து நிற்சிந்தையாகி
யேகமாயிருந்து நானே யென்றனுபவிக்கப் போறேன். (அ)

89 கைய்யுறு பாத்திர மென்னக் கருதுநிற் சிந்தை யென்னப்
பொய்யுறு பி(ர)[ற]பஞ்ச மென்னப் போந்தது பிட்சை யென்னப்
மெய்மன பரமானந்த மேவிய தியான ரென்னச்
செய்வது யோகியற்குச் சிவனருளா லுண்டாமே. (கூ)

சிவார்ச்சன பத்ததி முற்றும்.

---

(10) அவதூத சரியை

90 சலசலத்து டுத்தகந்தை சயனந்தான் வனமியான
மலகிலாச் சா(ர்)ந்த சிந்தை யாசியாதுணவு பிட்சை
சிலவிளையாடல் யோகந் திறபுத்தியுள யோகிக்கு
வுலகமூன்றதி பதியாலுதிய மென்ன வாகும். (க)

91 புலனறி தத்துவ ஞானப்புருடனை யண்டம் யாவும்
வலத்தினிற் கிலேசிப்பிக்க மாட்டுமோவ வனைத்தானே
சொலவரும் பரப்பையாழ்த்து சூழ்ந்தெழு செறிநீரு[ன்ன](ண்ண)ச்
சலதியைச் சபரம்வாலாற் றடிந்திடக் கலங்குமோதான். (உ)

92 அன்னையே யிலக்குமியே யாசை யென்னிடத்தில் வேண்டாம்
பின்னையுன் வசமாய்வந்த பேரிடந் தன்னிற் செல்வாய்
பன்னியென் சொல்வ துன்னுற் பலனெ(ன்)ன பலாசுதைத்த
தொன்னையிலிரந்தே யுண்ணத்தோன்று தென்னுசை தானே. (ங)

93 தக்கபார் சப்பிரமஞ்சந் தழுவணை கையதாகு
மிக்கவாகாசந் தென்றல் மேற்கட்டி விசிறியாமே
பக்கமே மதிவிளக்குப் பாரியா மொழிதல் யோகி
சக்கரவர்த்தி ராசன் சயனம்போற் சயனஞ் செய்வான். (ச)

---

[1] இச் செய்யுளுககுப் பினனர் இருக்கவேண்டியதும் ‘स्नात्व ।गाङ्गैः पयोभिः’, எனத் தொடங்கும் வடமொழி செய்யுளுக்கு மொழி பெயர்ப்பாயமைய வேண்டியதுமான ஒ(5 செய்யுள் மாதுருகையில் காணப்பெறவில்லை.

94 ஞானமாம் பொறுமையுண்டி நண்பலி தெருத் துணிகள்
தானதை யணிதலார் செல்தடத் தி[ணி](னி)ற்றுன் செல்லாமை
யானயா பாரந்துக்க சுகமச்சத தாசையின்றி
மானமாங்கார மினறி வருபவன் றவசியாமே. (ரு)

95 [வெ](எ)வணிவன் சண்டாளனன்றே விசைபிராமணன்றே வல்லாற்
புவனத்திற் றவசிதானே பொருந்திய சூத்திரன்றுனே
சிவவடிவறியுந் தத்துவஞானியோ திகைத்தார் சொல்வார்
தவமுறு யோகீசுராளுந் தனக்கொத்தபடி போறுர்கள். (சுா)

96 நன்னிலந்தன்னிற் காற்றை நாகங்களருந்தி வாழு
மன்னிதேர் பசுவும் புல்லைப் புனலினையருந்தி வாழுந்
தன்னி தென்றிருந்த சென்மசாகரமகற்று வோற்கு
மன்னி[யவ] பேட்சை யாலெல்லாக்குணங் கெட்டுப் போமே. (எ)

97 குகையினிற் சாந்தியினிற் கோகன காசனத்தி
லிகபர மொழிந்து பிரமத் தியானநித் திரையிசைந்து
தகுதவம் பொருந் துடம்பிற் றனித்தனிம[ரியினை] மோந்துணி
தகுஞ்சுகத் தினவாற் கொம்பாற் சொறிந்திட விருக்கவேணும். (அ)

98 புயங்கன் சேர்கரமே பாத்திரம்
புவியெல்லா மலையவந்து
நயந்தவ ரெடுத் துண் பிச்சை
ஞாலமே சப்பிற மஞ்ச
முயர்ந்தெழு திக்கே வத்திர
முறுபரித் தியாகத்தாரே
வியந்திவர் கற்ம மெல்லாம்
வேரறப் பிடுங்கினுரே. (கூ)

99 அடும்பிதா வாயுவே பூமாதேவியே யனையே யங்கி
நெடுந்துணைத் தோழர் பந்துவெனுந் தெளிநீரே வானே
கடுந்திடாச் சகோதரனே கருது நின் மலத்தனுனே
யொடுங்குறேன் பிரமந்தன்னி லுங்கட்க்கு நான் நமக்காரம். (ம)

100 [1] சத்தியந் தயவொழிதல் தைரியம் பொறுமை தோழ
ருத்தமி யுடன் பிறந்தாளுறு பெண்டிரய்ய னன்னை
வத்திரந் திக்கறிவுண் மஞ்சம் பார்புலன் றுணைவ
ரித்தனையுன் குடும்பதாரி நானெ வருக்கச்சம். (மக)

அவதூதசரியை முற்றும்.

வைராக்கிய சதகம் முற்றும்.

ஆகத்திருவிருத்தம் ரா. பாயிரமுட்பட ராச.

---

[1] இதற்கான வடமொழிச் செய்யுள் காணப்பெற வில்லை

NANDIDURGĀLAYA ŚĀSANA WITH TĪKĀ

EDITED BY

T. L. NARASIMHA RAO, B.SC.

This is a paper manuscript in the Library bearing D. No. 15947. This is complete with a commentary in Sanskrit in Telugu script. This also contains verse to verse Telugu annotation in the end. The size of the volume is 10 inches by 5 inches. The condition of the manuscript is sound but the writing is not clear and legible.

This purports to be a copy of a grant to a temple of God Śiva, in Nandidurga village in the Kolar district, by Sri Kṛṣṇadēvarāya, the great patron of Sanskrit and Telugu literature, who had at his court eight celebrated poets distinguished as astadiggajas [Ref. Sl. 8 in the Śāsana ; [1]L.R. 2 (Tippalura) p. 357, dated 1527 A.D. which records the grant of an agrahāra by Kṛṣṇadēvarāya to the astadiggajas]. The inscription edited below contains seventeen verses. Verses 1 to 6 are prayers to Kāśiviśveśvara. The actual text of the Śāsana begins from the 7th verse. The 11th verse gives the date of the construction of the temple as 3486 Kali year. This date, however, does not really correspond to the cyclic year Vikṛti which falls in the year 4631 Kali, the year in which the death of Kṛṣṇadēvarāya has been established.

Though the date of the inscription appears to be spurious it has got its own value in describing the architecture of Indian temples.

---

1 Local records compiled by C. P. Brown.

నంది దుర్గాలయ శాసనము

పరిష్కర్త — టి. యల్. నరసింహా రావు, బీ.యస్ సి

శ్లో॥ యస్య ద్వాభ్యాం సాధనాభ్యాం నయోగో
యస్యా యోగ స్తద్విపాకై స్త్రిభి శ్చ ।
నైవా సక్తిః పంచభి ర్మూలభూతై
స్తం విశ్వేశం చేతసా భావయామి॥ 1 ॥

అస్యార్థః — యస్య పరమేశ్వరస్య ద్వాభ్యాం సాధనాభ్యాం ధర్మాధర్మాభ్యాం తదిహ సాధనే ధర్మాధర్మావితి పతంజలి కథితాభ్యాం యోగః సంబంధః న నా స్తీ త్యర్థః తద్విపాకైః తయోః ధర్మాధర్మయోః విపాకైః ఫలభూతైః త్రిభిః జాత్యాయుర్భోగైః, యస్య అయోగః అసంబంధః ధర్మేణ సదుత్పత్తి దీర్ఘాయుస్సద్భోగానాం అధర్మేణ అసదుత్పత్తి అల్పాయుర సద్భోగానాం చ జాయమానత్వేన తేషాం తద్విపాకత్వం ధర్మాధర్మయో రవిద్యాది సద్భావా ఏవ జాత్యాదిసాధకత్వ మత స్తన్మూలీభూతై రవిద్యాస్మిత రాగద్వేషాభినివేశై రపి యస్య ఆసక్తిః సంబంధః నైవ అత్ర ప్రమాణం తదిహ సాధనే ధర్మాధర్మౌ సతి మూలే తద్విపాకం జాత్యా యుర్భోగా ఽవిద్యాస్మిత రాగద్వేషాభినివేశామూల మితి పతంజలిసూత్రమ్. తంవిశ్వేశం చేతసా భావయామీత్యర్థః.

శ్లో॥ య స్త్యక్త్వా వృషభాదికాన్ షడపిచ వ్యాఘ్రైర్వనే సంచరై
రారుహ్యాద్రి శిఖాగ్రముగ్ర దృశమప్యాలక్ష్య సింహం హరిమ్ ।
హిత్వా తౌ యమునా భగీరథ సుతామధ్యం గతామాదరా
త్పశ్యద్భి ర్ధ్రువమీక్షిత స్తమధునా విశ్వేశ్వరం భావయే ॥ 2 ॥

అస్యార్థః — యః ఈశ్వరః వృషభాదికాన్ వృష, కరి, మకర, శ్వాన, వరాహ ఖరరూపాణి కామక్రోధలోభ మోహమదమాత్సర్యాని షడపి, తదుక్తం యోగసారే: — "కామోవృషః కరీ క్రోధో లోభశ్చమకరః స్మృతః । శ్వాన స్తత్ర పరం మోహోవ రాహోమదవివచ । మాత్సర్యంచ ఖరః ప్రోక్తః దేహతత్వప్రదర్శిభిః" ఇతి. కామాది మాత్సర్యాం తం త్యక్త్వా వనే హృదయాదిద్వాదశాన్తపర్యన్తే సంచరైః సమ్యక్చరద్భిః వ్యాఘ్రైః వనసంచారాద్వ్యాఘ్రైః తదుక్తమత్రైవ — "హృదయం కంఠ దేశశ్చ భ్రూమధ్యం నాసికా తథా । లలాటం ద్వాదశాంతంచ షడేతద్వనముచ్యతే ॥ తత్రవ్యాఘ్రాస్సంచరన్తి యేతు తత్వార్థదర్శినః ఇతి. అద్రిః నాదః, తస్య శిఖా బిందుః తస్య అగ్రం కళా. తామారుహ్య పశ్యద్భిః విచారచక్షుషాశోధయద్భిః । "నాదోగిరిః శిఖాబిందురగ్రం తత్రకళామతా । తామారుహ్య ప్రపశ్యన్తి యోగినో దీర్ఘ చక్షుషా। ఇతితత్రైవ ప్రదర్శనాత్ । ఉగ్రదృశ్యం సింహం హరిం కపిం ఆలక్ష్యదృష్ట్వా ।

“ తమోవృత్తిప్రధానత్వాత్ కబంధోదృశ్యతేపురః (?) | తత్ర రాజసవృత్యాతు శిరో మాత్రం ప్రదృశ్యతే॥ కబన్ధస్తు భవేత్సింహ (a) శిరోమాత్రంతువానరః | సత్త్వ వృత్త్యైవ సంపశ్యేత్ దివ్యజ్యోతిరనామయ ” మితి తత్రైవ దర్శనాత్ | తౌహిత్వా యమునా భగీరథసుతా మధ్యంగతా ఇడాపింగళామధ్యగతాం సుషుమ్నామిత్యర్థః తదుక్తం తత్రైవ | “ యాదక్షిణభాగ్యస్సాగంగా యోత్తరా యమునా తు సా | తయోర్మధ్య గతా నాడీ సరస్వత్యభిధాయినీ | సాసుషుమ్నా భవేత్తాం తు శోధయేదాత్మనిశ్చయమ్ ” ఇతి | పశ్యద్భిః శోధయద్భిః ధ్రువంతఈక్షితః నిశ్చితత్వేనదృష్టః యః తం విశ్వేశ్వరం భావయే ఇత్యర్థః॥

శ్లో॥ యస్మిన్ విశ్వమిదం చరాచరతయా సందృశ్యతే సర్వవ
రజ్జౌ యత్పదపంకజప్రణయినాం నాష్టానషట్సప్తవా |
యద్వాక్యంచ గమాగమాత్మకతయా ద్వేధాదరీదృశ్యతే
తం కాశీనిలయం స్మరామి మనసా విశ్వేశ్వరాఖ్యం సదా ॥ 3 ॥

అస్యార్థః—యస్మిన్ విశ్వనాథే ఇదంవిశ్వం చరాచరతయా జంగమస్థావరతయా అసత్ అవిద్యమానమపి రజ్జౌభ్రాన్త్యాపరికల్పితః సర్పః ఇవదృశ్యతే అస్య విశ్వనాథస్య పంకజతుల్యపాద గూః ప్రణయినాం భక్తిమతాం అష్టౌ పరిచ్ఛిన్నత్వబుద్ధ్యాదీని న నసన్తి షట్పుత్రాది విపర్యయా నసన్తి సప్తకుమత్యాదయః నసన్తి | తదుక్తం యోగసారే “ పరిచ్ఛిన్న(?)బుద్ధిశ్చ స్వాజ్ఞానం జననాదయః విమతిశ్చాగమార్థేషు కర్మసత్యమితి స్తథా | శూన్యవాదస్తథాహ్యష్టా వాత్మదోషావుదాహృతాః (1) పుత్ర మిత్ర కళత్రోర్వీ విత్తవర్ణ విపర్యయాః | షడ్దేహశోకా సంప్రోక్తాః దేహతత్వ ప్రదర్శిభిః—“ కుమతిః పర నిందాచ కుదృష్టిహింస్ర తాశుచిః అస త్కల్ప వికల్పౌ చ స్వప్తైతే మానసావృతా ” ఇతి॥ యస్య కాశీనాథస్య వాక్యాం గమాగమాత్మకతయా కర్మకాండతయా ఉపనిష ద్భాగతయా చ ద్వేధా ద్విప్రకారేణ దృశ్యతే తం కాశీనిలయం విశ్వేశ్వరం మనసా స్మరామీ త్యర్థః॥

శ్లో॥ కృత్వా తైతుల 2 రాజమానకలయా సద్గోపురాణాం త్రయం
తుంగా తుంగ నగ ప్రమాణ లలితైః ప్రాకారకాణాం త్రయమ్ |
మందామంద విభేదతః స్థలవరే నందిద్వయం రాజితం
శ్రీమత్పద్మభువా సుపూజిత పదం విశ్వేశ్వరం భావయే ॥ 4 ॥

అస్యార్థః—తైతులరాజమాన ? కలయా దేశమాన నృపమాన భేదేన సద్దర్శనీయం గోపురాణాం త్రయం ప్రథమం దేవమానేన ద్వితీయం తృతీయం చ నృపమానేన | తదుక్తం :—మానసారే “ తైతులానాం నృపాణాం చ ప్రమాణం కథ్యతే అధునా |

---

1. దోషా ఉదాహృతాః.   2. రాజమానకలయా.

(a) సింహః.

నృపాణాం త్రైతులానాం స్యాత్త్రైతులానాం స భూభుజామ్ । ప్రథమం దేవమానేన ద్వితీయం చ తృతీయకమ్ । సర్వ శిల్పసమాయోగే నృపమానేన కథ్యతే దశోత్తరం హస్తశతం దేవమానం విదు ర్బుధాః । పంచాశద్భ.....స్తమానేన నృప మాన ముదాహృత ” ఇతి । ఏవం గోపుర త్రయం తుంగా తుంగ నగ ప్రమాణ లలితైః తుంగం చతు ర్వింశతి కిష్కు ప్రమాణం ఆతుగం శత కిష్కు ప్రమాణం నగం షోడశ కిష్కు ప్రమాణం ఏతేషాం లలితైః న్యాసైః ప్రాకార త్రయమ్ । తదపి తత్రైవోక్తం “ తుంగ ప్రమాణం తజ్ఞేయం చతు ర్వింశతి కిష్కుభిః । ఆతుంగం తత్తు? విజ్ఞేయం తథా వింశతి కిష్కుభిః । కిష్కు షోడశ సంయుక్తం ప్రమాణం నగ ముచ్యతే । తుంగేన ప్రథమం కుర్యా దాతుంగేన ద్వితీయకం । నగే నైవ తృతీయం చ ప్రాకార త్రయ మాచరే”దితి । మందా మంద విభేదత స్థలవ గే మందే అమందే చే త్యర్థః । మందే కిష్కూ న్నత్ర అమందే కిష్కునీ చే త్తదపి తత్రైవ కిష్కూ న్న తు భవేత్తం భవేన్మంద మమన్దం కిష్కునీ చ త ఇతి రాజితం రజత సంబంధి నందిద్వయం కృత్వా శ్రీమతా పద్మభువా బ్రహ్మణా సుపూజిత పదం భావయే ఇత్యర్థః ॥

శ్లో॥ యత్పాదాంబుజ మధ్యవర్తి కమలే సౌభద్ర పంకేరుహ
న్యాసః కామకళా త్రయాత్మక ఇతి శ్రౌతః ప్రసిద్ధో మనుః ।
వామే యస్య చ బీజ రాశి రమతో బిందు ప్రణాళీయుత
స్తం కాశీపురనాయకం హృది సదా విశ్వేశ్వరం భావయే ॥ 5 ॥

అస్యార్థః—యస్య విశ్వేశ్వరస్య అంబుజ సదృశ పాదస్య మధ్యభాగవర్తి కమలే కమలా విధాన యంత్రే సౌభద్ర పంకేరుహ స్త్యేవన్యాసః కమలాత్రయాత్మకః । కామ న్యాసః, కళాన్యాసః, కామకళాన్యాసః ఏతత్త్రయాత్మకో న్యాస ఇతి ఏతదర్థాభిధాయి శ్రౌతో మనుః శ్రుతి సిద్ధో మంత్రః ప్రసిద్ధః తదుక్తం—కామికాయాం—“ శివస్య దక్షిణే పాదే లిఖే త్కమల యంత్రకమ్ తత్ర న్యాసం బుధః కుర్యాద్బీజైః కామకళాత్రయమ్ ” । సౌభద్ర కమలాఖ్యస్య యథా న్యాస స్తథా లిఖేత్ । శైవాన్ బీజాన్ లిఖేద్యత్ర కామన్యాసస్స ఉచ్యతే । స్యాత్కామం లేఖనం యత్ర కళాన్యాస స్స ఉచ్యతే । స వై కామకళాన్యాసః ఉభయేషాం తు లేఖన ” ఇతి తత్రైవోత్తరపటలే మంత్రోపి దర్శితః—శ్రీం, క్లీం, హ్రీం, క్లీ, మిమే శాక్తాః స్త్రీం, శ్రీం, హ్రీం, ప్రాంతు, శాంభవాః శైవాః శాక్తా స్తు తే బీజాః హ్రీం, క్లీం, శ్రీం, హ్రీం, ప్రా మాదయః ॥ ఏతై స్తు మిళితో మంత్రః శ్రౌతః సౌభద్ర నామక మితి యస్య విశ్వేశ్వరస్య వామే వామ పాదే అమలః దైవాంతరశూన్యః బిందూనాం దేవాంకానాం ప్రణాళ్యా పంక్త్యా యుతః యుక్తః బీజరాశిః బీజసమూహః తదుక్తం సర్వాగమసారే శాక్తానాం దక్షిణే బిందుశ్శైవానాం వామ పార్శ్వతః । అధోభాగేషు సౌరాణాం మూర్ధ్ని తత్ర గణే శితుః ॥ ఏతేతు (?) దేవ చిహ్నాని కీర్తితాని స్వయం భవేతి తం కాశీపుర నాయకం విశ్వేశ్వరం భావయే త్యర్థః ॥

శ్లో॥ విష్ణ్వాద్యా నాథ హరయో యస్య వామ భుజే మతాః
నాదాన్తా కళికా యస్య తం విశ్వేశ్వర మాశ్రయే ॥ ॥ 6 ॥

అస్యార్థః.—యస్య విశ్వేశ్వరస్య వామభుజే విష్ణ్వాద్యాః విష్ణుప్రభృతయః నాథ హరయః పశవః మతాః లేఖ్యత్వేన ప్రసిద్ధాః యస్య విశ్వేశ్వరస్య తస్మిన్నేవ నాదాన్తా కళాబిందునాదాః శైవే ష్వితి శైవరత్న మణ్యాం నాదః అన్తే యస్యేతి కళికా ప్రత్యంగోపాంగాంగ నివేశః తదుక్తమ్.—పూర్వోక్త సర్వాగమసార ఏవ "విష్ణు ర్గజాననో వాయు ర్నంది దుర్గేశ భైరవాః। పశవో వామ బాహువత్ (?) శివస్య పరికీర్తితాః॥ ఇతి ద్వితీయం తు శివతత్వ వివేక దర్శితం.—

"నాదో బిందుః కళా చేతి యోగ శాస్త్ర వినిర్ణయః।
ప్రత్యంగం తు శివ స్యాహుః కళా బిందు ముపాంగకమ్॥
అంగం నాదః పరతత్వ మితి శ్రౌత వినిర్ణయః" ఇతితం విశ్వేశం ఆశ్రయే
ఇత్యర్థః॥

శ్లో॥ ఏకం ప్రధాన మవలంబ్య గుణై ర్విహీన
మాద్యత్రయం చ జగతీ పరిపాలనాయ।
కుర్య స్తురీయ మహిమాది గుణై ర్విహీనో
రాజాస్తి దిక్పతిసమః ఖలు కృష్ణరాజః॥ ॥ 7 ॥

అస్యార్థః.—ధర్మార్థ కామ మోక్షేషు ప్రధానం పునరావృత్తి రహితత్వాత్ అవశ్యాపేక్షణీయం ఏకం మోక్షం అవలంబ్యా ఆద్యత్రయం ధర్మార్థకామత్రయం; జగత్యాః భువః పరిపాలనాయైవ; అంగీకుర్వన్నితి శేషః। కథ మిత్యపేక్షాయాం గుణై ర్విహీనం సత్వ రజ స్తమో గుణవర్జ్యం, "సత్వంధర్మో రజో హ్యర్థః తమఃకామ ఉదాహృతః" ఇతి వచనేన సత్వాదీనాం ఉల్బణానుల్బణభేదేన ధర్మాదీనాం జాయ మానత్వేన తాం పరిత్యజ్య అహ మాదిగుణైః అహంకరోమి మమైతద్భూయాదితి గుణైర్విహీనో తురీయం మోక్ష సాధనీభూతం కర్మకుర్వన్ దిక్పాలకసమః కృష్ణరాజో(?)నామ రాజా అస్తి ఖలు॥

శ్లో॥ య త్కీర్తి భువనైక భూషణ మభూ ద్యస్య ప్రసాదా న్నరాః
సర్వే రాజ సమాన తా ముపగతా స్సంప్రాప్య విత్తం బహు।
యస్యాష్టౌ కవి దిగ్గజాః పృథు యశో భారై ర్జగ చ్ఛోభనా
యద్దానోదక సామ్యమేవ సరితా మాసేతు సీతా చలమ్॥ ॥ 0 ॥

అస్యార్థః.—అస్య శ్రీకృష్ణరాజస్య కీర్తిః యశః భువనస్య లోకస్య, ఏకం, ముఖ్యమ్, భూషణ మభూత్ తద్యశసః సర్వ జగత్ప్రియ త్వాదితి భావః యస్య శ్రీకృష్ణ రాజస్య, ప్రసాదాత్ విశ్వాసాత్ సర్వేపి నరాః బహు అధికం విత్తం సంప్రాప్య రాజ సమానతాం, బహుధనతయా రాజతుల్యత్వం ఉపగతాః ప్రాప్తాః యస్య కృష్ణరాజస్య

అష్టౌ కవిదిగ్గజాః దిగ్గజసదృశాః కవయః పృథు యశోభారైః అధిక కీర్తి సముదాయైః జగచ్ఛోభనాః, జగంతి శోభయంతి స్వకృత ప్రబంధజాలైః ఆనందయన్తి ॥ తాదృశాః ఆసేతు శీతాచలం సేతుప్రభృతి హిమాచల పర్యంతం, సరితాం నదీనాం య ద్దానోదక సామ్యమేవ, యస్య కృష్ణరాజస్య దానోదకం "తుభ్యమిదం నమ మే త్యాదినా" ప్రతి గృహీతృహస్తే ప్రక్షిప్తం జలం, తస్య సామ్యం సమత్రైవ కృష్ణరాజేన దానేషు క్రియమాణేషు నద్యః కృష్ణరాజ దానోదకమివ ప్రవహన్తీతి మహాన్ ప్రవాహో భూ దిత్యర్థః ॥

శ్లో॥ యస్యానల్ప దయావశాత్ గజపతి స్సంప్రాప్య పృథ్వీం మహీం
దత్వా భూరిధనం భువశ్చ మహతీం రాజాధి రాజో భవత్ ।
యద్గ్రామే వసతాం సనాస్తి చ మహీ గోచర్మమాత్రాపి నా
సోయం భూసుర మండలీ పరివృతః శ్రీకృష్ణరాజప్రభుః॥ ॥ 9 ॥

అస్యార్థః :—యస్య కృష్ణరాజస్య అనల్పదయావశాత్, అధికదయావశాత్, గజపతిః గజపతి రితి కశ్చన రాజా పృథ్వీం అధికాం మహీం భూమిం సంప్రాప్య భూరి యథేష్టం, ధనం బ్రాహ్మణేభ్యో దత్వా మహతీం భువం చ దత్వా రాజాధి రాజః స్వయ మపి కేషాంచిద్రాజ్ఞాం రాజా అభూది త్యర్థః యస్య గ్రామే పుర్యాం, వసతాం విద్య మానానాం, గోచర్మమాత్రాపి వా అతిథ్యభ్యాగత శిశు కళత్రాణాం స్వస్య చ నిత్య వ్యయార్థం వర్ష పరిపూర్ణం ఫలం యస్యాం భువి జాయతే సా భూ గోచర్మమాత్రా తదుక్తం విష్ణునా :—

"అతిథ్యభ్యాగతో జాయా శిశు స్వం వహ్ని రేవ చ
యజ్ఞాతఫలమశ్నంతి పూర్ణం వత్సరమాదిత "

గోచర్మమాత్రా సాక్షోణీ మన్వాదిభిరుని సమ్మ"తేతి నాస్తీతి స ఆస్తే వె త్యర్థః భూసు రమండల పరివృతః బ్రహ్మమండల పరివేష్టితః సః అయం కృష్ణరాజప్రభుః॥

శ్లో॥ యస్మిన్ శాసతి ధర్మతః క్షితితలం క్లేశం పరార్థే త్రయో
నోయాస్యంతి చరంతి నైవ విబుధాః సారస్వతం సాక్షిణః
శంకాతత్వ విభేదతోపి నృగణే నైవాస్తి వాదః క్వచిత్
సోయం రాయ మహీపతిః స్థిరయశాశ్చక్రే జగ ద్భూషణమ్॥ ॥ 10 ॥

అస్యార్థః :—యస్మిన్ రాయమహీపతౌ ధర్మతః ధర్మశాస్త్రానుసారేణ క్షితితలం శాసతి సతి పరార్థే పరనిమిత్తం, త్రయః సాక్షిప్రతిభూకులాని క్లేశం దుఃఖం నోయా స్యంతి న ప్రాప్నువంతీ త్యర్థః త్రయఃపరార్థే క్లిశ్యంతీ సాక్షిణః ప్రతిభూః కులమ్ ఇతిధర్మ శాస్త్రేణ-వాదేషు ప్రాప్తేషు సాక్షిప్రతిభూకులానాం న్యాయస్థాన ప్రవేశాది క్లేశస్య సంభావిత త్వేన అత్ర తాదృశ వివాదో నాస్తీ తి భావః విబుధాః శాస్త్రజ్ఞాః సాక్షిణః సారస్వతం సర్వతీదేవతాకం, చరన్నైవ చరంతి, నైవ ఆచరంతి "మర్త్యానాం హి వధో

యత్ర తత్ర సాక్ష్యనృతం వదేత్। తద్వారణాయ నిర్వాప్యః చరు స్సారస్వతో ద్విజై” ఇతి యాజ్ఞవల్క్యేన బ్రాహ్మణాద వధః ప్రోక్తా సాక్షీ అనృతముక్త్వా వధం నిరస్య అనృత పాప నివారణాయ సారస్వత చరోర్విహితత్వాత్ అత్ర తాదృశ వద్దండాది వ్యవాహార ఏవ నాస్తీతి భావః శంకా తత్స్య విభేదతోऽపి శంకాభియోగ తత్వాభియోగాఖ్యామపి, వాదః క్వచిదపి నైవాస్తి సః రాయమహీపతిః, స్థిరయశాస్స జగద్భూషణం జతాం భూషణాయ మానం ఆలయం చక్రే ఇత్యర్థః ॥

శ్లో॥ నంది దుర్గాహ్వాయ గ్రామే సోమ శంకర రూపిణః ।
కల్యాం త్ర్యిభా గమ గుణే ష్వబ్దేషు జగతీపతిః ॥ ॥ 11 ॥

అస్యార్థః.—నందిదుర్గాహ్వయే నందిదుర్గ నామకే గ్రామే సోమ శంకర రూపిణః ఉమాశంకరాత్మకస్య, జగతీపతేః పరమశివస్య, కలిసంబంధిషు షడశీ త్యుత్తర చతుశ్శతోత్తర త్రిసహస్ర తమ సంవత్సరే పూర్వశ్లోకోక్తం జగద్భూషణం చక్రే త్యర్థః॥

శ్లో॥ షట్పంచాశదథ స్తథో త్తరమపి స్తంభై ర్నళోత్తంసకైః
ప్రాకార త్రితయం చ గోపుర కళాభాగే న సంవర్ధితం ।
పూర్వం తత్ర గణేశతు(?) ధ్రువగృహే తత్సన్నిధౌ బ్రహ్మణః
తత్త్రైకాంతర సన్నికృష్టయుగళస్థానం తథా నందినః ॥ ॥ 12 ॥

అస్యార్థః—భూమ్యాం షట్పంచాశద్భాగైః ఉత్తరమపి బహిః ప్రదేశేపి షట్పంచాశద్భాగై శ్చ యుక్తైః ; నళోత్తంసకైః నళం వలయాకారమండలప్రదేశః స ఏవ ఉత్తంసః మూర్ధా ప్రదేశో ఏషాం తైః, స్తంభైః, గోపురకళాభాగేన గోపురస్య షోడశాంశేన, సంవర్ధితం సమ్యగున్నతం ప్రాకార త్రితయం కారయామాస తదుక్తం మయమతే। “సార్ధత్రియంగుళమానేన రేఖాశ్చ వలయాని చ । స్తంభేష్వాలిఖ్య బీజైశ్చ పృథక్ద్వాంతరైరపి। శతం తథా దశద్వే చ యవషట్కాంగుళేనతు। అధికం వర్జయిత్వా తమధోభాగే భువోన్యసేత్ । అర్ధం భువస్యోపరి (?) చ స్తంభాంతే వలయం చరేత్ ॥ ద్వాత్రింశదంగుళీన్యేవ (?) వలయం పరికీర్తితం। గోపురస్య కలాభాగః ప్రాకారాణాం ప్రశస్యతే”। ఇతి ॥ పూర్వం ధ్రువగృహే గోపురప్రాకార పార్శ్వప్రాకార కుడ్యస్య అధిభాగగృహే ప్రథమం గణేశతుః (?) వినాయకస్య స్థానం తత్సన్నిధౌ తత్పార్శ్వగృహే బ్రహ్మణః తత్ర గణేశబ్రహ్మగృహమధ్యే ఏకాంతర సన్నికృష్టతా.... ..మానకంమధ్యే స్థానం పరిత్యజ్య ఉత్తరస్థానే ఉభయ సంయుక్తే నందినః స్థానం కృత్వాపూర్వోక్తం కారయామాసే త్యర్థః ॥

శ్లో॥ తత్రైవ పర్శివసురత్న మహేశ భాను
సంఖ్యా దశేన మణిభి ర్గళిత వ్యయాంకైః ।
శిల్పాగ మోక్త వలయా వలి శోభితై శ్చ
సదోగ్గోపుర త్రితయ మప్యకరో త్తదానీమ్ ॥ 13 ॥

అస్యార్థః—తత్రైవ ప్రాకారత్రయమధ్యే సప్తాశీత్యుత్తర నవశతోత్తర ఏకాదశ సహస్రోత్తర ద్వాదశలక్ష సంఖ్యా విశిష్టై ర్గ్రథితాః వ్యయాంకాః వ్యయస్థాన చిహ్నాని ఏషాంతైః మణిభిః సూచీవలయైః యుక్తం। శిల్పాగమోక్త వలయావలి శోభితైః శిల్పశాస్త్రోక్త వలయావలి శోభితైః మణిభిశ్చ అంగోపాంగ ప్రత్యంగ సూచీ వలయైః సత్ దర్శనీయం గోపురం త్రితయమపి అకరోత్। తదుక్తమ్ మయమతే:—“ గోపురం కారయే ద్విద్వాన్ సప్తాశీతి శతాత్మకైః। సప్త సప్తత్యంగులికైః వలయై ర్గర్భ మానతః। తావదంతరికైశ్చైవ వ్యయాంకై దీర్ఘమానతః సమప్రమాణై ర్మణిభిః రేఖాంగుళవిభేదతః। మునీంద్ర వసు రత్నైశ్య భాను సంఖ్యాగతే సచ। ఏవం తు ప్రథమం కుర్యా” దితి. స్వాయంభువాగమేపి—“సప్త సప్త్యంగుళికైః ఆశీతివలయై రపి। మయోక్తేన ప్రమాణేన ద్వితీయం చ త్రితీయకమ్। గోపురం కారయే” దితి ॥

శ్లో॥ ఉత్తుంగ గోపుర శిరస్సు మహేంద్ర నీల
సత్పుష్యరాగ కురువింద సరోజపంక్తీః।
కృత్వా తదీయ రుచిజాల పరాకృతార్క—
కోటి ప్రకాశమమలంచ జగత్తనోతి ॥ 14 ॥

అస్యార్థః—ఉత్తుంగేషు ఉన్నతేషు, గోపురశిఖరస్సు గోపుర శిఖరాణాం శిఖరేషు, ఇంద్రనీలైః యోగ్యైః పుష్యరాగైః, కురువిందైః పద్మరాగైః సరోజపంక్తీః పద్మ పంక్తీః కృత్వా, రత్నైః పద్మాని కృత్వే త్యర్థః। తదీయం పూర్వోక్త పద్మసంబంధి రుచీనాం కాంతీనాం జాలం సమూహః తేన పరాకృతః కోటిసంఖ్యాకానాం అర్కాణాం ప్రకాశో యస్మిన్ తత్ జగత్ అమలం స్వచ్ఛం కరోతీ త్యర్థః।

శ్లో॥ నాకే సంచరతాం నిశీథసమయే గాఢాంధకారాపహం
సూర్యే న్ద్వగ్ని మహోభిమాన ధరణీభృత్యం తు వజ్రాయుధం
ముక్తాపేశల పద్మరాగ బలభి ద్రత్న ప్రవాళ స్ఫుర
ద్వజ్రాద్యై బహుకాంతిజాలరుచిరై ర్వ్యక్తం ధ్వజం చా కరోత్ ॥ 15 ॥

అస్యార్థః— నాకే స్వర్గే సంచరతాం దేవానాం నిశీథసమయే మధ్యరాత్రసమయే గాఢాంధకారాపహం సూర్యస్య ఇందోః అగ్నేశ్చయో మహోభిమానాః అధిక గర్వాః త ఏవ ధరణీభృతః పర్వతాః, తేషాం సమస్య వజ్రాయుధం వజ్రస్య పర్వత గర్వభంజక త్వేన అత్రాపి తథే తిభావః। కుత ఇత్యపేక్షాయాం ముక్తాభి పేశలైః పద్మరాగైః బలభిద్రత్నైః ఇంద్రనీలమణిభిః ప్రవాళైః స్ఫురద్భిః వజ్రాద్యైః బహుకాంతి జాలరుచిరైః బహుభిః అనేకైః కాంతిజాలైః రుచిరైః మనోజ్ఞైః పద్మస్వస్తికై రితి శేషః। తైః యుక్తం ధ్వజం చాకరోది త్యర్థః ॥

శ్లో॥ విజ్ఞాయ సర్వాగమ తంత్రసారం బృహన్మయం పంచమ శిల్పతంత్రం।
విచార్య సుగర్భి(?)త మానసారం చక్రే తటాకద్వయమాదరేణ 16॥

అస్యార్థః—సర్వేషాం ఆగమానాం తత్ర సారం సారభూతం తంత్రం తదుక్తం సర్వాగమసారే:—“ అష్టకోణం త్రిగుణిత మష్టావరణ దైవతమ్ । అష్టబీజైక చిహ్నైశ్చ తటాకం పూర్వమాచరే ” దితి ॥ సుగర్భితమానసారం సమ్యగ్ గర్భ భూతః మానసారః మానసారాఖ్యం శిల్పశాస్త్రం యస్య పంచమ శిల్పతంత్రం శిల్ప శాస్త్రేషు పంచమం బృహన్మయాఖ్యం శిల్పం విచార్య వివేచనాపూర్వకం జ్ఞాత్వా। తదుక్తం మయమతే —“ కర్షణాది ప్రదిష్టాంతం యే ప్రకుర్వంతి మానవాః । ప్రాకారాణాం గోపురాణాం స్థలానామపి శుద్ధయే దశకోణం త్రిరత్నాఢ్యం దశావ (రణ) ర్ణదైవతం । దశ బీజైక చిహ్నైశ్చ తటాకం కారయే ద్బుధః ” ఇతి । ఏవం లక్షణలక్షితం తటాకద్వయం ఆదరేణ భక్త్యా చక్రే ఇత్యర్థః ।

> శ్లో॥ దిక్కుంభి స్థాన కోణై ర్గణపతి విభవా ద్యష్టగర్భాంత పీఠైః
> స్థానై ర్దుర్గాంతలేశ ధ్రువమణిరచితై ర్వారుణీ దిక్ప్రికోణైః ।
> కృత్వైవం మూలగర్భం దళదళినికరైః పంచభి ర్మూలరేఖైః
> తత్రాపశ్య న్మహేశం రుచిర శశికళా పూర్ణశీర్షం శివేశమ్ ॥ 17 ॥

అస్యార్థః—దిక్కుంభిస్థానకోణైః దిగ్గజస్థానకోణైః, గణపతి విభవా ద్యష్ట గర్భాంత పీఠైః గణపతివిభవ, బ్రహ్మ, సరస్వతి, విష్ణు, లక్ష్మీ, భైరవ, వీరభద్రాః అష్టౌ గర్భం తేషు ఏషాం తాదృశైః అష్టభిః పీఠైః కోణమధ్యస్తంభైః దుర్గాంతలేశ ధృవమణి రచితైః దుర్గాదేవ్యాః తలేశస్యవ...? ధ్రువమణయః అంకబిందవః తైః రచితైః వారుణీ దిక్ప్రికోణైః పశ్చిమదిశి విద్యమానకోణైః స్థానైశ్చ కుమారనందికేశ, గణేశ వీరభద్రాది స్థానైః దళదళినికరైః దళితః అళినికరాః భ్రమరసమూహాః తైః పంచభిః మూలరేఖైః రేఖా భూతైః మూలైః లక్ష్మీ స్థానైః యుక్తం మూలగర్భం అంతర్గర్భగృహైః । ఏవం పూర్వోక్త ప్రకారేణ మూలగర్భం కృత్వా తత్ర అంతర్గర్భగృహే రుచిరయా శశికలయా పూర్ణ శీర్షం శివాయాః పార్వత్యా ఈశం పతిం మహేశం సదాశివం అపశ్యత్ సాక్షాదకరో దిత్యర్థః శ్లోకార్థే ప్రమాణాని । “ మూలగర్భం చ రేద్విద్వాన ష్టదిగ్గజకోణకం । గణేశ విభవ బ్రహ్మ వాగ్విష్ణు శ్రీభి రేవచ । భైరవో వీరభద్రాశ్చ పీఠమధ్యగతా అమీత్యా ” దీనితి ॥

ఈ శాసన శ్లోకములకు తెనుఁగు టీక.

౧. యస్యద్వాభ్యాం.........॥ అర్థము.

ఏ పరమేశ్వరుడికి రెండుసాధనము లయిన ధర్మాధర్మములతోటి సంబంధము లేదో యే పరమేశ్వరుడికి ధర్మాధర్మములకు ఫలములయిన ఉత్పత్తి ఆయుస్సుభోగ ములతోటి సంబంధములేదో యీ చెప్పిన మాటికిన్ని మూలకారణములైన అవిద్య అస్మిత రాగ ద్వేషా అభినివేశములతోటిన్ని సంబంధములేదో ఆ విశ్వేశ్వరుణి మనస్సు చేత భావనచేస్తున్నాను.

౨. యస్త్యక్త్వావృషభాది........॥ అర్థము.

ఏ పరమేశ్వరుడు వృషభ, మకర, శ్వాన, కరి, వరాహ, ఖర రూపములైన కామ క్రోధ లోభ మోహ మద మాత్సర్యములను ఆరింటిని విడిచి హృదయాదిద్వాదశాంత పర్యంతమయిన మనమందు సంచరిస్తు ఉండేటటువంటిన్ని నాదమనే పర్వతమునకు శిఖరమైన బిందువుకు అగ్రమైనకళనుయొక్క ఉగ్రమైన దృష్టి కల్గిన తమోవృత్తిచేత కండ్లబడ్డ కబంధమనే సింహమునున్ను రజోవృత్తిచేత కనిపించిన శిరోమాత్రమనే కోతినిన్ని చూచి వాటినికొట్టి ఇడా అనే గంగకున్ను పింగళా అనే యమునకున్ను మధ్యభాగమందుండే సుషుమ్నా అనే సరస్వతీనదిని ఆదరంతో చూస్తూ ఉండే యోగులచేతను ఇతడే పరబ్రహ్మమని నిశ్చయంగా చూడబడెనో యిపుడు ఆ విశ్వేశ్వరుణ్ణి భావనచేస్తున్నాను.....

3. యస్మిన్ విశ్వమిదం.........॥ అర్థము

ఏ విశ్వనాథస్వామియందు చరాచరాత్మకమయిన యీ విశ్వము తాడు యందు పాము చూడపడ్డట్టు చూడబడుతున్నదో యే విశ్వనాథస్వామియొక్క పాదపద్మముల యందు భక్తికలవారికి పరిచ్ఛిన్నత్వబుద్ధి మొదలయినవి తొమిదిన్ని వృతవిపర్యయము మొదలయినవి ఆరున్ను కుమతి మొదలయినవి యేడున్ను లేవో యే విశ్వనాథస్వామియొక్క వాక్యము కర్మప్రతిపాదకమైన శాఖారూపముగానున్ను బ్రహ్మప్రతిపాదకమైన ఉపనిషద్భాగముగానున్ను రెండుప్రకారములుగా చూడబడుచున్నదో ఆ కాశీవాసులయిన విశ్వనాథస్వామి వారిని యెల్లప్పుడూ స్మరిస్తూ ఉన్నాను.

౪. కృత్వాతైతులరాజ........॥ అర్థము.

దేవమానంచేతనున్ను రాజమానంచేతనున్ను మనోజ్ఞమైన మూడుగోపురముల నున్ను ఉత్తుంగమనిన్ని ఆతుంగమనిన్ని నగమనే ప్రమాణములచేత మూడు ప్రకారముల నున్ను కట్టి మందమనిన్ని అమందమనిన్ని యీ భేదములచేత యుక్తస్థలములయందు వెండితో రెండు నందులను యేర్పరచి బ్రహ్మదేముడిచేత పూజించబడ్డ పాదములు గలిగిన విశ్వేశ్వరుణ్ణి భావనజేస్తున్నాను.

౫. యత్పాథాంభుజ........॥ అర్థము.

ఏ విశ్వనాథస్వామి పాదపద్మమధ్యభాగమందు ఉండే కమలమనే యంత్రమందు సౌభద్ర శంకేరుహం వలెనె కామన్యాస కళాన్యాస కామకళాన్యాసమని మూడువిధము లుగా ఉండే కామకళాన్యాసమును చెప్పె శృతి సిద్ధమైన మంత్రము ప్రసిద్ధమో, యే విశ్వేశ్వరుడియొక్క వామపాదమందు అన్యదైవము లేని దేవచిహ్నములైన బిందువుల యొక్క పంక్తితోకూడుకొన్న బీజరాశియున్నదో కాశీపురనాయకుడైన అటువంటి విశ్వేశ్వరుణ్ణి మనస్సులో భావనచేస్తున్నాను.

౬. విష్ణ్వాద్యాః.........॥ అర్థము.

ఏ పరమేశ్వరుడియొక్క యెడమ భుజమందు విష్ణువు మొదలైన పశువులు ప్రాయ తర్గవారలుగా సమ్మతులో, ఏపరమేశ్వరుడికి నాదమే అంగముగా గలిగిన మూడు విధము లైన బీజములయొక్క నివేశమో, ఆ విశ్వేశ్వరుడిని ఆశ్రయిస్తూవున్నాను.

౭. ఏకం ప్రధానం....... ॥ అర్థము.

సత్త్వరజస్తమోగుణములులేని మోక్షమునే ప్రధానముగా అలంబించి మొదటి ధర్మార్థకామములను జగత్తుయొక్క పరిపాలనంకొరకే ఒప్పుకొని మోక్షానకు సాధకము లయిన కర్మమే చేస్తున్నూ, నేను, నాది, అనే ధర్మములులేని వాడయి అష్టదిక్పాల కులకు సమానుడయిన [1]కృష్ణదేవరాయలు (?) అనే రాజుగలడు.

౮. యత్కీర్తిః.........॥ అర్థము.

ఏ కృష్ణదేవరాయలుయొక్క కీర్తి జగత్తుకు ముఖ్యమయిన భూషణమాయెనో, యే రాజులయొక్క విశ్వాసంచేతను నరులందరు అధికధనమునుపొంది రాజసమానత్వమును పొందినారో, యే రాయలకు అధికమైన కీర్తి, భారములచేత జగత్ప్రసిద్ధిగల యెనిమిదిమంది కవి దిగ్గజములుకలరో, సేతుసీతాచలపర్యంతము సకల నదులకున్ను యే కృష్ణదేవరాయల యొక్క దానోదకంతోటి సామ్యమో భూషణమో !

౯. యస్యానల్పదయా.........॥ అర్థము.

ఏ కృష్ణదేవరాయలుయొక్క అధికవిశ్వాసంవల్లను, గజపతి యనేరాజు విస్తార మయిన భూమినిపొంది బ్రాహ్మలకు నిండా ధనమును శానాభూమినిన్ని యిచ్చి రాజ రాజు ఆయెనో, యే రాయలయొక్క గ్రామములో ఉండే బ్రాహ్మలకు గోచర్మమాత్ర మైన భూమియైనకాదనేది లేదో, అనేక బ్రాహ్మమండల పరివేష్టితుడైనవాడు ఆ కృష్ణదేవ రాయలు.

౧౦. యస్మిన్ శాసతి.........॥ అర్థము.

ఏ కృష్ణదేవరాయలు పృథివిని ధర్మంగా పాలించేటప్పుడు పరునికైనా సాక్షులున్ను, జామీనుదార్లున్ను, (?) కులమున్ను, యీ ముగ్గురున్ను క్లేశమునుపొందలేదో, సాక్షులు ధర్మశాస్త్రిజ్ఞులై సరస్వతీదేవతాకమయిన [2]చరుహోమమునుచేయలేదో, శంకాభి యోగములనే భేదములచేతను మానవగణమందు వాదమనేదిలేదో, ఆ రాయమహీపాల కుడు శాశ్వతమైన కీర్తిగలవాడై జగత్తుకంతా భూషణమునుజేసెను.

---

1. మూలమునందు "కృష్ణరాజ" అని కలదు.

2. చరుహోమము = An oblation of a meat offering.

౧౧. నందిదుర్గా.........॥ అర్థము.

నందిదుర్గమనే గ్రామమందు సోమశంకరస్వామికి కలి పుట్టిన [1]3౪౭౬ షంవత్సరమందు జగతీపతియైన సోమశంకరస్వామికి ఆలయమును కట్టెను.

౧౨. షట్పంచాశ.........॥ అర్థము.

భూమిలో ౫౬న్ను పయిన ౫౬న్ను భాగములతో కూడుకొని వలయాకారమండలమే శిరస్సుగాగల స్తంభములచేత గోపురములకు ౧౬ భాగములతో కూడిన మూడు ప్రాకారములుకట్టి, ముందుగా గోపురపార్శ్వమందువుండే మొదటిభాగములో విఘ్నేశ్వరుడికి గుడికట్టి, దాని ప్రక్కను బ్రహ్మగుడికట్టి, మధ్యభాగమునకు అంతప్రదేశమును సరిగా విడిచి, ఆయుగళస్థానమందు నందికిన్ని గుడికట్టెను.

౧౩. తత్త్రివచ.........॥ అర్థము.

మూడు ప్రాకారములకు మధ్యభాగమందు పన్నెండులతల పదకొండువేల తొమ్మనూటయనభై యేడింటితో కూడుకున్నటువంటిన్ని శిల్పమందున్న ఆగమములయందున్ను చెప్పబడ్డ వలయాకారమైన మండలప్రదేశములచేత శోభిల్లుతూవుండేటువంటిన్ని, విడువబడ్డ వ్యయస్థానచిహ్నములైన వలయప్రదేశములచేతను చూడ యోగ్యంబైన మూడు గోపురములు కట్టించెను.

౧౪ ఉత్తుంగ గోపుర......అర్థము.

ఉన్నతమయిన గోపురములయొక్క శిఖరముల యందు ఇంద్రనీలమణులు మంచి పుష్యరాగములు, కెంపులు వీట్లచేతను కనులపంక్తులను తీర్చి వాట్లయొక్క కాంతి సమూహములచేత కోటి సూర్యప్రకాశమునున్ను తక్కువగాజేసి జగత్తును సుఖంగా జేస్తున్నాడు

౧౫ నాకేసంచరతాం......అర్థము.

ముత్యములు, మంచి కెంపులు, నీలములు, పగడములు, వజ్రములు వీట్లచేతనున్ను మంచి కాంతులచేత రుచికరములైన పద్మములచేతనున్ను, కూడుకొన్నది గనుక సూర్యచంద్రాగ్నుల గర్వముల కొట్టేటిన్ని స్వర్గమందు చరించే వారికి అంధకారమును పోగొట్టేటిది యైన ధ్వజమును నాటించెను.

౧౬ విజ్ఞాయా సర్వాగమా......అర్థము

సమస్తమైన ఆగమములయొక్క సారమైన తాత్పర్యమును తెలిసి మానసారమనే శిల్పము గర్భము గాల శిల్పమైన గృహన్యయమనే శిల్పమును తెలిసి ఆదరంతో రెండు తటాకముల విర్పరచెను.

---

[1] ఈ సంవత్సరము మూలమునకు సరిపోయినను కృష్ణదేవరాయలవారి కాలమునకు సరిపడుటలేదు. ఈ కృష్ణరాజు మరియొకడై యుండవచ్చు.

౧౮ దిక్కుంభిసాగకోణె......అర్థము.

గణపతి మొదలైన వారిపీఠములే గర్భమందుగల దిగ్గజ స్థానకోణములచేతనున్నా దుర్గాదేవి తలేశుడు మొదలైనవారి ధృవమణి గణములచేత చేయబడ్డ స్థానములుగల పశ్చిమ దిక్కోణములు చేతనున్న రేఖాస్థానములైన మూల ప్రదేశములచేత మూల గర్భమునుచేసి ఆగర్భమందు చంద్రచూళుడై పార్వతీ నాయకుడైన సాంబమూర్తిని సాక్షాత్కరించెను.

ŚṚṄGĀRĀMARUKAMU
OF
TALLAPĀKA TIRUVĒNGAḶAPPA

EDITED BY

N. S. SUNDARESVĀRA RAO.

There are two manuscripts (palm-leaf R. 673 and paper R. 107) of Amarukam by Tiruvēṅgaḻappa in the Library. The former, though much injured on eitherside of the palmleaves, contains more verses than the latter which was restored from a copy obtained in 1911-12 from Late B. Seshagiri Rao, Vizianagram. The present edition is made out after collabaration of the above two manuscripts.

Tāḷḷapāka Tiruvēṅgaḷappa, son of Veṅkatēsa Dīkshita, is the author of this translation of the famous Śṛṅgāraśataka 'Amarukam' in Sanskrit literature. The poet hails from the well-known Saṅkīrtānācārya family of Tāḷḷapākam poets of Tirupati Devasthanam. No exact information is available to fix him in the Tāḷḷapakam Genealogy available at present.

This is the first complete available Telugu translation and may be dated about 1600 A.D. There is another prior to this in Telugu by Kānukolanu Annamayya about 1491 A.D. but unfortunately it is not complete.*

Interest in Amarukam has again revived in the latter half of nineteenth century and there are more than a dozen translations in recent times. The present translation is foremost both as a complete work and as a translation which may be regarded as an original Telugu poem which exhibits the author's poetic talent.

---

* See Prabhaṅdharatnāvaḷi, Edited by Sri Vétūri Prabhākara Sāstry, page 2.

అమరుకము

(తాళ్లపాక తిరువేంగళ దీక్షిత కృతము.)

ఉ. శ్రీరుచిరాంగ నాశ్రయ విచిత్ర విభూషణ సూనచందనో
దార విలాస దీపితము నైయసితోత్పల కాంతి మించి శృం
గార రసంబు దోఁచెననఁ గన్నులపండువ యైన మేని యొ
య్యారముఁ జూపు వేంకటనగాధిపుఁ డీవుత మాకుఁ గోరికల్.

చ. చెదరి చలించు ముంగురులు; స్వేదకణంబుల నింత జాఱుబొ
ట్టొదవు రతాంత కాంతిమెయి నొయ్యన సోలెడు కన్నుఁదామరల్
కదలెడు కుండలంబులును గల్గిన పౌరుష భాసమాన యా
ముదితముఖారవింద మతిమోదము మీకొనఁగూర్చు గావుతన్. 3

చ పలుమొన మోవి నొక్క భయభావనఁ జేవిదలించి కిన్క బొ
మ్మలు ముడివెట్టుచున్ శఠుఁడ! మానుము మానుమటంచు సీత్కృతుల్
పులకలు మించఁ జూచు విరిబోఁడిని ముద్దిడుకొన్న వారికిన్
గలిగె సుధానుభూతి; వృథగాదె బుధుల్ జలధిన్మథించుటల్. 4

చ. కని విని వృత్తమెమ్మగుడఁ గాంచి ఘన ప్రణయార్ద్రి మాట నొ
య్యన ముకులీకృతంబయి క్షణాభిముఖస్థితిఁ జెంది సిగ్గుచే
తనమగుచున్న మేషరహితంబయి హృద్గతభావ మిట్టి దం
చు నెఱుఁకఁ జేయుఁ జూపుగమి చూచితి వేగ[2]తిబాల! చెప్పుమా. 5

చ. కనుఁగవ నీరు గోటికొనఁ గ్రమ్మఱఁ గ్రమ్మఱ జిమ్మి యుస్స్వరం
చనయముఁ గుందనేల? ఎడనాడెడు మాటలఁ గోపశీల! నీ
కినుకయు హెచ్చ; హెచ్చఁ బలికించు ప్రియంబులు పల్కు నాయకుం
డు నలసి యూరకుండినఁ గడున్నన కార్యము చప్పనౌఁ జుమీ 6

చ. చనవటు నీవ యిచ్చితివి చామకు, మన్నన చేసితిన్ని నా
ళ్లును, నవమైనవి ప్రియములున్ సవరించితి దైవికంబుచే
త నడఁపరాని కోపమున తాళదు సాంత్వనముల్ నృశంస, య
ల్క నిలుచు నంతఁ దాఁక రొదలన్ చెలి యేడుచుఁగాత దీనతన్. 7

---

1 వృథగా విబుధుల్మథియించి రంబుధిన్.

2 వేగమ.

చ. అవనత నేల వ్రాయుచు గృహాంగణ సీమన యున్నవాఁడు ప్రా
ణవిభుఁడు సంతతాశ్రు నయనంబులతోడ ; విముక్తభుక్తులె
రివగల నెచ్చెలుల్ ; నగవు క్రీడ పఠింపవు చిల్కకీవు ; ని
ట్లవశత నున్న దాన వహాహా ! కఠినా ! విడుమింకఁ గోపమున్. 8

చ. ముగుదలు[1] శౌర్యమున్ కపటముల్ పచరింప సపత్ను లెంతయున్
మగని వశంబుఁ జేసికొన మాన్పఁగ శక్యమె వారి కింపుఁగా
వగచుచుఁ గంతుకేళి రతివల్లభు ప్రాయపు వాని సన్నిధిన్
పగటులు వల్క నేల ? మృదుభాషలు వశ్యునిఁ జేయ నెచ్చెలీ ! 9

ఉ. కోమల బాహుపాశములగోపతునన్ బిగియించి కేళి కా
ధామముఁ జేర్చి నెచ్చెలుల దండ స్వతంత్రముతో వ్యథాక్తులన్
వేమఱు నిట్లు చేసెదని బెట్టుగ తప్పుల నెన్ని యేస్చుచున్
కామిని నవ్వ పంచకునిఁ గాంతుని ధన్యునిఁ జేసె తోడనన్. 10

ఉ. ఊరికిఁ బోవువారు మఱియున్ గలయంగనమే విచారమే
లా ! రమణీ ! కృశించితివె యంచు దృగంబువు లొల్కఁ బల్క న
న్నా రుచిరాంగి లజ్జ దొలకాడెడి కన్నుల నశ్రులాఁగిన
న్నారసి శుష్కహాసమున ప్రాణము లొల్లమి దెల్పె నెచ్చెలీ ! 11

చ. అతఁడు మొగంబుచూడ మొగమల్లన వంచితిఁ జూపులంఘ్రిఁ జే
ర్చితి నతఁడాడు మాటలు వినన్ మరియుం దమకించు వీను లా
గ్గితిఁ దగఁ గేలు దోయి పులకించు చమర్పఁ గపోళపాలి మూ
సితి చెలులార ! యీ రవిక చీలెడు నుబ్బున నేమి సేయుదున్. 12

ఉ. జామున నేఁగుదెంచెదొ నిజంబుగ రెండవ జాముఁ దీరగా
నో మఱి మీఁది యామమునవో, దివసాంతమునందొ కా కయం
చీమెయిఁ బెక్కునాఁడులకు నేఁగెడు దేశము బోవునాథునిన్
గామిని నిల్పె బాష్పజలగద్గద మోహన భాషణంబులన్. 13

క. చెలి[2] తెచ్చికొన్న కినుకను
చెలువునిఁ బొమ్మన్న గఠినచిత్తుఁడు చనియెన్
నిలుపఁగ నిలువక నిర్దయుఁ
డలుకను తమి రేఁచిపోయె నతివరో ! కంటే ! 14

(1) పోలెలోక పటిమున్. (2) రొత్తినట్టి.

చ. చెలువుఁడు దాను మన్మథ వశీకృతులై తమ రాతిరన్న ప
ల్కులు సురునాఁడు నెల్లజనులున్ విననఁబల్కెడు చిల్కఁ జూచి సి
గ్గొలయఁగఁ గాంత కమ్మదళకొత్తెడు కెంపుటుంటఁ దీసి దాడిమీ
ఫలము నెపంబునన్ వదనపాళి సమర్చుచు నిల్పె పల్కులన్. 15

చ. కుటిలపు నీదు చేఁతలకుఁ గుంది పరాకున నుండ వెన్కనే
కటకట యిట్లు వొచ్చినను గౌఁగిటఁ జేర్చఁగ వల్లభా! కుచో
త్కటనవకుంకుమాంకశుభగంబగు నీయెద వేణ్ణితెల సం
ఘటన మలీమసంబగుట కాక ప్రయోజన మేమి చెప్పుమా? 16

మ. ఒకచో నుండుట మాన్పి ద్వారమునఁ బ్రత్యుద్దానమునం జేఁయు పో
లికఁ దాంబూలముఁ దెచ్చి పేర రభసాశ్లేషంబులఁ జాలించుఁ బోం
ట్లకు వేయాడికముల్ ఘటించుగతి మాటల్మాని నిట్లల్కరూ
ఢికిఁ దెచ్చె న్వినయంబుఁ జేయుగతి నూటికిన్ బోఁటికాంతా రతిన్. 17

ఉ. ప్రియతమ లిద్ద రొక్కమణిపీఠిక నుండఁగ వెన్కనేఁగు దెం
చి యొకతె కన్నులన్ నగవు చేఁబలె మూయుచు మోము ద్రిప్పి వే
ఱొ యొకతె చెక్కులన్ బులకరాజియు లేనగవున్ జెలంగఁగా
దయితుఁడు ముద్దువెట్టుకొనె దక్షిణభాగము బోంట్లు మెచ్చఁగన్. 18

చ. పదముల వ్రాలియున్న పతిఁబాయఁగఁ ద్రోచిన గూఢవైకృత వా
స్పద యని పల్క నాతఁడును బ్రార్థననేయక కిన్కఁబోవ నా
ముదితయు నుస్సురంచుఁ గరమున్ గుచపాళికిఁజేర్చి చూచెదన్
బదరుమటన్న నెచ్చెలుల బాష్పసమాకుల దీనదృష్టులన్. 19

చ. బిసరుహనేత్ర యేమిటికి బిగ్గముసుంగిడి నిద్రవోయెదిన్
గిసలయపాణియంచుఁ బతి కేవలమున్ చెలిపల్కలేని యా
రసమున నమ్మ నిద్దురకు రాయిడిచేనె నటంచు నోర్వరా
పాసఁగఁగ నిద్రవోవుగతిన్ బొల్తుక దా నెడమిచ్చెఁ బాన్పునన్. 20

చ. ఒకతలిమంబునం బలుక నొల్లక మారు మొగంబువెట్టి ప్రే
మ కతన దప్పులె యలుకమాన్పఁ దలంచియు గుట్టుచేఁ జలిం
పక పవళించు దంపతులపాంగము లొక్కట దాఁకసిల్లి దై
వికమున నవ్వుతోఁ గినుకవీడఁగఁ గౌఁగిటఁ గూడిరిద్దరున్. 21

ఉ. ఏమని యెంచునే కువలయేక్షణ చూతమటంచుఁ దాల్మి
నేమిఁ జలింపకున్న శరుఁడేలకొ పల్కఁ డటంచు నగ్గె నా
కామిని యిట్లొకళ్లొకరిఁగన్గొన కుంటెడుచో నెపంబునం
నేమఱి నవ్వ కాంత హరియించె మనంబు దృగంబుధారలన్. 22

చ. ప్రియుఁడొక నెజ్జపై సవతిఁబేర్కొన ముద్దియ వేగ కోపగిం
చి యతఁడు వేఁడుకొన్న మఱిచేకొన కవ్వలిమోము సేయ నా
దయితుఁడు నూరకున్న గడుఁదత్తరమందుచు మోము ద్రిప్పి కొం
తయుఁబతి నిద్రవోవఁడు గదా యని యప్పుడు చూచెవెండియున్ ॥ 23

ఉ. ఆవగలాఁడి చన్నుఁగవనంటిన గంధపు ముద్ర తావికిన్
తావగు పేరురంబు చరణంబుల వ్రాలెదనంచు మాటదే
లా! వలదన్న నెక్కడిది యంచిది మాటుటకేను గౌఁగిటం
జేవ బిగింపగా సుఖముచే మఱచెం సతి పూర్వవృత్తమున్. 24

చ. అలరు పశించివంటి తను యష్టికి నీఱవికేల మాటుగా?
జలజదళాక్షి యంచుఁ బతి సయ్యన నాముడి కేలనంటగా
తలిమము చెంత నున్న సఖితమ్ముల నవ్వౌలయంగ చూచి నం
జెలులును మెల్లనే నెపము నెప్పుచు వాకిటికేఁగిరందఱున్. 25

చ. బొఁగముడి వెట్టినన్ నయము బో తమిఁజూడఁగ మాన మెంత మా
నము గయికొన్న నుండదిదె నవ్వక యీ చలపాది మోహధై
ర్యము మదిబెట్టి నం నిలువదంగము దాగరుపారకెట్లు మా
నము నిలుపంగ శక్యమగు నాకు? ప్రియుంగనుగొన్న నెచ్చలీ.! 26

చ. చెలువుఁడు క్రొత్తగా మొదటఁజేసిన నేరమెఱింగి గోల ని
చ్చెలు లుపదేశమియ్యకయె చిక్కగ వ్యంగపు మాటలాడఁగాఁ
దెలియదుగాన మోము నటుద్రిప్పుచు ముంగురలచ్చగండ పా
ళుల నెనయంగ నశ్రువులు లోలతరాక్షుల నించెదారగాన్. 27

ఉ. నేరము చేయ లేదనుచు నీవనె దెట్లగు? గాక నేము
న్నారసినట్టివే యివి వృథాలపనంబుల కేమి కార్యమే
నేరము లేదు పొమ్ము విధినిక్కము వక్రము నాకు నిట్టి నీ
కూరిమి యొట్టులైన నిక కుచ్చిత జీవనమేల? కోరఁగన్. 28

చ. తళుకుల జల్లు హారములుఁ దాల్చి కనన్మణి దీప్తమైన గం
టల మొలనూలు మ్రోయఁ జరణంబుల నందెలు ఘల్లుఘల్లనాఁ
జెలువుని యొద్దకేఁగెదవు చెంత డమామలు వాగబోవులా
గులనిక నేల నవ్వెసలుఁ గొంకుచుఁ జూడగ నీకు ముద్దియా! 29

శా. మా నెన్ సిద్ధురకంటికిట్టుల ద్రియామాంతంబు నీ రాకలన్
నేనున్ భాగ్యవిహీన చుల్కనైతిన్ నెట్లుండు నా గౌరవం
బీ నీ ముగ్ధత నేరమింక సడలన్నీ కట్లనుం భీతి పో
......నిశయు...నీ కింపుగాను పొంకించెదన్ పథ్యమున్. 30

మ. దయితుం డూరికిఁ బోవ నాయితపడన్ బాఁదోఁడనే జాఱె త
త్ప్రియ యా కంకణపాళి ; యశ్రువులు నెంతే బాయ కేఁగెన్ క్షణం
బయిన న్నిల్వదు ధైర్యముల్లమున నాయత్తంబు, మున్నేఁగుచో
ప్రియు లెల్లం జననిట్లు జీవితము వారింపాయఁగా న్యాయమే. 31

ఉ. నిద్దురవోయె నీధవుఁడు నీవును నిద్దుర పొమ్మటంచు బోం
ట్లొద్దికఁ బల్కి పోవ దిటమొందుచుఁ బ్రేమఁ దదాననంబునే
ముద్దిడుకొన్నఁ దత్పులకముల్ కపటస్థితిఁ దెల్ప సిగ్గునన్
దద్దయుఁ జెంద మాన్పె నది తత్సమయోచిత లీలఁ గాంతుఁడున్. 32

చ. కినుకయటన్న బొమ్మముడి కేవల మా కలహంబు మోసమే
యను నయమెన్న నవ్వటయు యల్కలుదీరుట మోముచూచుటల్
మనమరియాద యిప్పటి క్రమంబును గంటిదె పాదపీఠి చెం
తనె పొరలాడె దీవలుకతాళదుదంటకు నాకు నేమియున్. 33

చ. పలుకవదేటికే మధురభాషిణి ! పాదగతుండనైనన్
గలయఁ గఁ జూడవే మునుపుగంటి నటే యిటువంటి యల్కయం
చలరమణుండు వేఁడుకొన నడ్డముగా నరఁగంటఁ జూచియ
గ్గలముగ బాష్పముల్ గురసెఁ గాని వధూమణి పల్కదేమియున్ 34

చ. చనుఁగవమిట్టలన్ బులకజాలము చప్పటగాఁగఁ గౌఁగిటన్
ఘనముగనే బిగింపఁ దమిఁ గ్రక్కున నీవిక జారమాన మో
చన యిఁకఁ జాలుఁ జాలునని సన్నపుఁ బల్కులతోడ నిద్రవో
యెనో ? సతిమూర్ఛనొందెనో ? లయించెనో ? డెందము నంగరంగెనో ? 35

ఉ. కాంతుఁడు కొంగుఁదీయ నొడికంబున మోమరవాంచె, బల్మిచే
నంతటఁ గౌఁగలించు సమయంబున నెమ్మొయి యోరఁజేయుచున్
చెంతలనవ్వు నెచ్చెలులఁ జెల్వ్వని మానుపుఁడంచుఁబల్కవే
కెంతయు గొంకి చూచెఁ దరళేక్షణ సిగ్గున నూత్నసంగతిన్. 36

చ. చెలులుప్రియుంబుఁ బల్కనను చెల్వుని యాప్తులు బుజ్జగించినన్
దలఁకక సంజఁదాఁక నెడతద్దయు నోర్చె యతిప్రయత్నతన్
నిలిపిన యల్క నొక్కతఱి నెమ్మొగముల్ మఱలంగ నుస్మితో
చ్ఛలిత విలోక సంఘటన జయ్యనవీడఁగ నవ్విరిద్దఱున్. 37

చ. కొలఁదిడరాని కూర్మియును కూరిమిచే బహుమానమున్ మదిన్-
మెలఁగెడు సాధుభావమును మించిజనన్ బ్రియుఁడన్యుఁడున్వలెన్
దొలఁదిఁగఁ జూచి డెందమిది తొల్లిటికూటమి యాదినంబులన్
దలఁచి తలంచియున్ బగులదందుకు కారణమేమొకో ప్రియా ! 38

చ. [త]డ వెడ[నే]సి యుత్కంఠత తద్దయుఁ జిక్కి జగంబు గ్రమ్మఱన్
బొడమిన రీతిఁగాంచి విరిబోఁడియుఁ గాంతుఁడు సంతసిల్లుచున్
కడు నిడుదైన దినంబొక ప్రకారమునన్ ... జేరి రేయి ...
[...]ముద్దులాడిరి రతోత్సవలీలలకంటె హెచ్చుగాన్. 39

చ. చెలువుఁడు వచ్చువేళ సరసీరుహలోచన మంగళార్థమై
కలువలఁగాదు తోరణముగట్టుట వాలికచూపుదండ; నే
యలరులఁగాదు మించునుపహారము నవ్వునఁగాని; యర్ఘ్యముల్
కలశగతాంబు పూరమునగాదు చెమర్చు నురోజపాళిచే. 40

ఉ. నేరముచేసివచ్చు పతినేనటు పొమ్మన బోయి జోఁటియా
కారముపూని రాఁబ్రమసి కౌఁగిటఁ గ్రుమ్ముచుఁ గాంతుఁగూర్చు నే
ర్పారయ మన్ననవ్వి ముగుదా! యిది దుష్కరమంచు నక్కునం
జేరిచె ధూర్తు నన్ను నిటుచేసిన వంచనఁగంటె నెచ్చెలీ! 41

ఉ. మ్రొక్కఁగ వచ్చునాతఁడటు మున్గని యంఘ్రులు మూయఁగొకచే
బక్కున నవ్వుఁదానొక నెపంబునఁగప్పు ప్రియోక్తులాడు నా
దిక్కటుచూడకే చెలుల దిక్కయి ముచ్చటలాడుచుండు నా
చక్కరబొమ్మ ప్రేమకడుఁ జక్కనబోఁ బొలయల్క నెచ్చెలీ! 42

చ. చెలియపరాధియైన పతి చెంగట వ్యంగ్యములెన్ని యాడు మం
చలపడఁబల్కరన్నియు రయంబునఁబల్కు మనోజునాజ్ఞలో
మెలఁగఁగఁజొచ్చె నంతసతి* మిక్కిలి గోలతనంబు సొమ్ముఁగాఁ
గల యనురాగ సంగతి నొకానొక సాజపు తెల్వి దేకదా! 43

చ. తరుణుఁడు నేరముల్ సలిపి దక్ష్వలరాగన గోరి చేరినం
మఱలిచె జూపుఁ బల్కఁగఁగనంబడె వీఁపటు, కౌఁగిలింపఁగా
నరుణిమఁ జెందెఁ, గొంగు దివియన్ బొమ లెక్కెడె, పెక్కునశ్రువుల్
గురిసె క్షణంబులో రమణిలోచన యుగ్మము, చిత్రపాత్రమై. 44

చ. చెలువుఁడు మిక్కిలిందడవుచేసి తెఱుఁగనివాఁడ పోలెనో
కలికి! కృశించి మేనువణకంగత మేమి? యదేల చెక్కులం
దులకఁగాఁ బాలెనా? నిది స్వభావము నాకని మోముద్రిప్పి తో
య్యలి యనురంచువంచెఁ దొలఁకాడెడు నెప్పలనాను బాష్పముల్. 45

---

*1 కాంతుఁడు సెజ్జకు దార్చెనత్తఱిన్.

చ. ఒక పథికుండు రాత్రి సజలోదరమేదుర మేఘగర్జలో
ర్వ్యక కనుదోయినశ్రువులురాలఁగ నాత్మవియోగ దుఃఖ సూ
చకమగు పాటవాడ విని జంపతులల్గుట వింతయే ప్రవా
సకథకుఁ గూర్మియల్కఁ గను *సైపకయంజలి నేసిరంబులన్. 46

ఉ. అంగన తానుచేసిన నఖాంకవ మూసవమత్తయైపరా
సంగతియైన దంచలిగి సయ్యనఁబో†టు పోయెదఁచు నే
కొంగొడియంగ వేఁడ అలి కోశముచే విడుమంచు నశ్రులో
ల్కంగనుదోయి మోవి గదలఁ నటుబల్కుట మర్వవచ్చునే. 47

చ. దయితుఁడు కేళిమందిరము తద్దయు గాగముమీఱ డేరి పా
దయుగళిమీఁద వ్రాలియువిదా! చలచిత్త! యుపేక్షచేసితే
నయనము లశ్రులూరు శుకనాసిని! జీవము కల్గునంత కీ
వ యనుభవింపు రోషభరవశ్యతవచ్చు ఫలంబదంతయున్. 48

ఉ. కాంత ఘనోదయంబు దివిఁ గన్గొని యశ్రువులొల్క దవ్వుగా
గాంతుఁడ పోయెదేనియని గద్గదికం . గమంచునాదుచే
లాంతముఁబట్టి నేల చరణాంగుళి వ్రాయుచుఁజేయు తత్క్షణా
నంతర భావసంగతులు హా! వచియింపగ శక్యమే చెలీ! 49

చ. చెలి! చెలికాఁడ మానిని త్యజింపుము కోపము దాన నేమిదా
కల...మ...సితిని యాగములన్నియు నింక నేమియ
శ్రులు మొలుకంగఁబల్కె దిటుచూచెడి యెవ్వరినైన నీకు నే
మెలగితి యెవ్వరై...దైశద్వేయ......యేలనశ్రువుల్? 50

చ. ప్రియుఁడునుఁ గౌగలింప నెదబిగ్గన జేర్పక, ముద్దుబెట్టనిం
తయు మొగమెత్త కాతఁడుగనన్ దివురం గనుగోక, పల్కుచో
నయనను పల్కకే, ముగుదనైతి నటించు ....ప్రే
మ యెఱుగుటం రసజ్ఞయయి మానిని జెందెఁ భృశానుతాపమున్. 51

చ. నయన పయోఝరంబులఁ బ్రణామములం శపథంబులం మఱిం
బ్రియములదీన నీలకబరీతతి మానుపు నూఱకేఁగుచో
బ్రియ యటులేను నేయజను రేపు శుభంబనురాగసమ్మతం
బయిన మదీయచర్య వినవోనిదె త్రోఁపను నీకు వల్లభా! 52

---

* సైతమునుజ్జనుచేసి రాత్మలన్. † నఖాంకురమే తలపోయగా.

శా. ఘనఘన జాలలీల మగు కాలమునం శరుఁడూరి కేఁగఁ జోఁ
టి నిలుపుమంచు బల్కెడు, ఘటింపదు చేలపటాంత మడ్డమై
చనదట ద్వారభూమికిని సారెపదంబుల వ్రాలద్రోసి సం
జనిత తరంగిణీ సలిల సంతతిచేత నె నిల్పె యానమున్ 53

చ. విరహము గల్గెనంచుఁ దరివేఁచి తనూలతఁ జయ్యఁ జేయఁగా
మరుఁడును, విధాతృఁడుం గరుణమాలి దినంబులు లెక్కవెట్టఁగా
తరుణి చలంబులో కవిసి ధైర్యము నీవునుఁ బూనియుండఁగా
హరిహరి! చూడుమా! కిసలయాధర కేగతి నిల్చు ప్రాణముల్? 54

చ. చలము మరేయుపాయముల జాలక నే చరణాబ్జపాళి ని
శ్చలమగ వ్రాలినంతటన జారిన చెక్కుటఁ జేయిఁ జేర్చి యా
కలికి నిజప్రసాదము ప్రకాశముగా నెఱిఁగించె బత్తిని
శ్చలధృతముక్తకర్కశకుచస్థలశీర్ణదృగంబు ధారలన్. 55

చ దరహసితంబుతోడఁ దవుదవ్వుల నిల్లెదురేఁగుదెంచినం
శిరమున నాజ్ఞఁ గైకొనిన నేఁ బలికించిన మాఱువల్కనం
దిరముగ నీ చలంబుగని నిష్ఠురచిత్తనిగూఢ కోపవుం
జరచిత కృత్యమే యిది, నిజంబని నామదిఁ దాపమొందెడున్. 56

ఉ. నమ్మఁగరాదు నెచ్చెలుల నాథునిపాలికి నంపఁ బ్రేమధు
ర్యమ్మగు చూపుచేత హృదయజ్ఞుని నాతనిజూడ నీదు ని
గ్గెమ్మెయిఁజూడ నింగితము నారసి, లోకమునవ్వు, నెవ్వరో
యమ్మ యొకం శరణ్యులని యాత్మను రాగమయాజ్ఞ గుందెడున్. 57

ఉ. ఎవ్వని పేరువిన్న తను నెల్లను నత్పులకాంకురాంకమా
నెవ్వని యాననంబుగన హెచ్చు చమర్చు విధూపలాభమై
యవ్వగలాఁడు దాన బిగియారఁ గౌఁగిటఁ జేర్చవచ్చుచో
నె వ్విధి నిల్చుఁ మానము సఖీ! మఱి వజ్రసమంబుఁ జేసినన్. 58

మ. కలరే జవ్వనులింటు నింటఁబురినే కాంతుండు నీ కాంతుఁడుం
బలె దాసాకృతి కాంతకుం బ్రణతుఁడౌ భావంబుఁ దాఁ గల్గినం
దెలియన్ రాదె సితోక్తులం వినక దానిక్కంబు నాత్మేశునీ
వలయం జేసిన నాత్మవంచన ధురీణా! యాతఁడున్ వేసరన్. 59

ఉ. రాగమయాపగా రయభరంబునఁ గాముకులట్లు డాసి తా
మాగురుసేతు బంధమున నాఁకకులోన ఖు కోర్కెదీరమిం
బాగుగ వ్రాసినట్లు వశభావము నొందగ మేనులంగ సం
యోగరసంబునానిరి దృగుజ్జ్వల సారసనాళ సంగతిన్. 60

చ. స్తనతటిగంధమంతయును జాఱెఁ గదుంబరి మృష్టరాగమా
యె నధరమక్షికోణముల నెంతయుఁ గాటుకలేదు, డస్సె మే
నునుఁబులకించె నిట్లుచెలి నొప్పియెఱుంగక బావి గ్రుంకిడం
జనితివి దూతియా విభుని సన్నిధికేఁగవ సత్యవాదినీ ! 61

చ. అలకలు జాఱి, వాఁడి, కృశమై, తెలుపెక్కి, విలాసహీనమై
యలసమునైన యింతి ముఖమంతట నూరకిఁ బోయినేను రాఁ
దెలివియు నుబ్బు నబ్బురపుఁ దీరును బూని రతోత్సుకంబునై
యలరఁగ వేడ్కనే నధర మానుట ! హా ! మఱవంగవచ్చునే. 62

చ. అలిగియు[1] మున్నపోలె కలహంబొనరింపదు, నీవి జేర్పవే
నలి గబలింప దష్టరదనచ్ఛదయై భృకుటిం ఘటింపదం
గలతికయోరఁజేసి విముఖస్థితినుండదు కౌగలింపగా
నెలఁతుక వింతగానిపుడు నేర్చె జుమీ ! యిటువంటి కోపమున్. 63

ఉ. ఇంతి విచారమోహమున నేమియుఁజూడక బద్ధమౌనయై
కాంతుప్రణామముం మదిని గైకొనకుండుఁ బరాన్ముఖంబుతో
నంత నతండు పోఁదిఫురనాఁగె నపారసభాష్ప సంతతా
క్రాంత విలోక సంతతులఁగా తరలీలఁదదంతరంబునన్. 64

చ. ఒకయెడఁ దమ్ములంపు రసమొక్కెడ నాగరు పంకలాంఛనం
బొకయెడఁ దావిగంధవొడి యొక్కెడలంబదలాక్ష మించఁగై
శిక పతితార్ద్రశీర్ణసుమ చిహ్నితమై[2] నెఱివడ్డ యానిచో
ళక వసనంబుఁదెల్పె నవలాస విలాస రతిప్రభేదముల్. 65

ఉ. ఎంతయు వింతసుద్దిగలదే నెఱఁగించెదనంచు గాంతుఁడే
కాంతముఁజేర్చి నాకపటు మారయకే విను వేడ్కనుండక
ర్ణాంతమునం గొణుంగుచు నయంబునఁ జుంబన మాచరించితా
నంతనె కొప్పుదువ్వి[3] చెలియా ! యధరామృతమానెఁ గంటివే ! 66

చ. ఋతుమతి యాటఁబాస్సనను నెంతయు దవ్వులనిల్చి కాంతుఁడం
చితరదనచ్ఛదస్ఫురణచే బొమసన్నల ముద్దువేఁడఁగా
స్మితవికసత్కపోలయయి చెన్నగు మోమటుగప్పి కొంగుచె
సతి దలయూఁచె నొయ్యనలసన్మణికుండలముల్ చలింపఁగన్. 67

ఉ. ఎచ్చటికేఁగెదే కువలయేక్షణ? యీ నడురేయి యిచ్చకుం
మచ్చికసేయు నా హృదయ నాయకుఁడున్నెడకొంటి భీతిలే
కచ్చటి కెట్లువోయెదబలా! యిదె పుంఖితభాణుఁడైన యా
పచ్చని వింటిజోదడుగుఁ బాయక రావెఱపేల నెచ్చెలీ ! 68

---

1. మున్నఁగాని. 2. నలివడ్డ. 3. ఁబట్టి.

5

చ. సవతిగృహంబు సూచు సతి సన్నలచే తలయూఁచి కాంతుఁడా
సవ రౌరిగించినట్టి వెలిచాయ కనుంగొన విన్ననయ్యె భ
ర్తృవదన మొజ్జనేయ వనితామణి కన్నుల మ్రొక్కె నాథుఁడి
ట్లు వదలరైరి యిద్దరు నిటుల్ గురుసన్నిధినైన కృత్యముల్. 69

చ. అలుక మొగంబు చేసి ప్రియుఁడవ్వలఁ బోవఁగ దీనదృష్టిచే
నలికచ ఁజూచి వేఁడుకొనె నంజలి సేయుచుఁ గొంగుబట్టియుం
నిలిచె నిమిత్తమారయక నిండుకవుంగిటఁ జేర్చి నిన్నియుం
దలఁపకవల్కె పోవిడిచె నాలిజిగీషము మున్నుగాఁ బ్రియుణ్. 70

చ. అలికమునందు లాక్ష, మెడనంగద ముద్రిక, మోవిమీఁదఁ గ
జ్జలమును, పమ్ములంపురవ జాఱఁగ రాగము కన్నులందగం
దెలుపుఁడు గాఁగ జేరకడఁ జెల్వగనుంగొన గించేఁ గిన్క తో
దలముగ గేరిగేరి నలినంబున మోకొను పేర నూర్పులన్. 71

చ. నెలఁతుక కాంతుతోనలుక నేఁడు మొదల్ శతుఁడై విషాకృతిన్
బలఁగడు వానిపేరయిన నే నొడువన్ మఱి యిట్టులాతనిన్
గలయక వేఁగు నాకు నిఁకఁ గల్గదె శారద చంద్ర చంద్రికో
జ్జ్వలయగు రాత్రియైన ఘన సంవృతమౌ దినమైనఁ గారునన్ 72

చ. అలసతి కాంచి మ్రోత వినినంతనె నన్నెదఁ గౌగలింపుచుం
జలమతి జారు నీ శరవిచారము లెక్కఁడ జెప్పుదుం ఘృతో
జ్జ్వల మధుతుల్యతావకవచశ్శ్రమ మోహిత చిత్తయౌచు నె
చ్చెలి యటు చేసె నాపలుకుఁ జేకొనకేనును మోసపోయితిన్. 73

చ. విలసనమందిరంబతి వివిక్తము గాఁగని సెజ్జనుండి ని
శ్చలగతి నింత లేవక యసహ్యపు నిష్టురవోవ కాంతు మా
మలవడఁజూచి ముగ్ధతమి యారఁగ ముద్దిడుకొంచుఁ జెక్కులం
పులకలు గాంచి సిగ్గుపడ ముద్దిడె కాఁతుఁడు దాను నవ్వుచున్. 74

ఉ. నేరము చేసియుండదనదు నేరము లేదని మ్రొక్కె నీ పదాం
భోరుహపాళి వ్రాలు ప్రియఁ బోలదు నేరము లెన్నఁగాన లే
దారయ నల్కనీకని ప్రియాళులు సెప్పినఁ గోపవేగమిం
పారగ మున్ను పుట్టిన వ్యగంబువు లచ్చుపడంగ నింతికిన్. 75

చ. అలిగి యొకింతఁ బోఁదెలిసి యల్లనఁ దేర్చిన కాంతుఁడంతన
న్యలలన పేరఁ బిల్వ విరహాసహతన్వినదేని భావనం
బొలఁగి నిజావమానము సహింపని బోటులు విందరోయటుం
బలుకుచు నెల్లచోటరసి యంగన రంజిలె వారి లేమికిన్. 76

ఉ. చేడియనాడు కౌఁగిటను చిట్లిన గంధము నిండియంతయుం
చూడుము పొన్పు కర్కశము సుందరియంచునురమ్ము చేర్చినం
వేడుకమోవినొక్కి భయవిహ్వల (తాను) పదాగ్రలీలచే
వీడగ నీవిరాదిగిచి వింతగ కోరికదీర్చె నెచ్చెలీ. 77

చ. పడతిదృగంబు పూరముల బంధులయందు గురువ్రజంబునం
బడయనిచింత ..యెడనెంతయు తాపము దైన్యవర్తనం
బుడిగెవువారియందు నిడి యూర్పులమాత్రము చేతనున్నది
ప్పుడు పరనిర్వృతింగనునొ పొందును నీవిక నా కులత్వముల్. 78

చ. ఘనవిరహార్తి వ్రక్కలగుఁ గాక, మనంబు కృశంబు సేయుఁగా
కనయము మేనునం (?)డు, మహోచపలుండగు కాంతుచేత నే
పని యిఁక బోటి యంచలుకఁ బల్కుచునంత కురంగశాబలో
చన పతివచ్చుమార్గమున శంఖితయై పరికించె బల్మరుల్. 79

ఉ. వాతెఱవింత గంట్లలరవచ్చు పతిం సతికేళికా సరో
జాతముచేత వ్రేయఁగ రజంబిదె వ్రాలెనటంచు మూసికో
నాతఁడు కన్నవంబ్రమసి యంగన ధూర్తకృతులందు నింపఁగా
నీతఱి ముద్దు వెట్టుకొనియెన్ సతి వేగమ ధూర్తు నేర్పునన్. 80

చ. మనకుఁ దనుప్రభేదమను మాటయు లేదట తొల్లియా పైయిం
దనరతివీవు ప్రేయసుఁడనన్ మఱి ప్రేయసినైతి భాగ్యహీ
ననగుట నేను నిప్పుడయినన్ బతి వీవును, నేను నాల నే
మననిది వజ్రకర్కశత ప్రాణము నిల్పుటకుం ఫలంబుగో ! 81

చ. ముగుదయి యెల్లకాలమును ముగ్ధతచే గడదేర నేటికిం
మగనియెడం జలంబునఁ బ మాను మృదుత్వమువూను ధైర్యమం
చగడుగ బోటి చెప్ప హృదయస్థుఁడు ప్రాణవిభుండు విన్నఁ ద
ప్పగుఁ జెలి యొయ్యఁబల్కుమని యాడె సఖిన్ సఖి భీతవక్త్రయై. 82

ఉ. అంగన కేళికాసరసి యందున నున్న సరోరు హోత్పల
ద్భృంగ మనోజ్ఞమంజరి ధరించి కరంబునఁ బెంటు కొంగుచే
నంగముఁ గప్పి కంఠనినదాతి నిరోధముచేత నూర్పులు
త్తుంగ కుచంబులం గదలఁ దొయ్యలి యేడ్చునటంచు నెన్నెదన్. 83

శా. పొంగారుం పతిప్రేమయున్ దెలిసెబో యప్పైన్ మముంబోటులన్
నంగీకారము సేయకే చపల కోపావేశమున్ .. ..
(........................ ....) హారాభిల కేశంబులన్
బంగారమ్ము యరణ్యరోదన మిదిన్ బాటించ నీకేటికిన్ 84

చ. వెదరఁగఁజేసి పత్రములఁ జెక్కిటఁ జేర్చిన కేలుదమ్మి యిం
పొదవు రదచ్ఛదామృతము నూరుపు దెమ్మెరలానె బాష్పముల్
కదలఁగఁజేసెఁ జన్నుఁగవ కంఠనిరుద్ధము లౌటనైన కి
న్కఁ దయితమాయె నీకు నటుగామితమే మనువృత్తిఁ జేసియున్. 85

ఉ. అంగన దూరదేశగతుఁ డౌపతి రాఁ బదవెల్లఁ గోర్కెచే
తం గడు వంగఁజేసి, రతిధామము చేరి సఖీజనుల్ కథా
సంగతిఁ బ్రొద్దుపుచ్చ నదె చంద్రుఁడు దూరెనటంచుఁ బల్కుచున్
కొంగు విదల్చి కేళిపయిఁగోరిక దీపముఁ ద్రెంచె నేర్పునన్. 86

ఉ. నాయెదఁబుట్టి చన్నులు ఘనంబులు నీయెదనయ్యె; మాటలున్
నీ యనులాప సంగతిని నేరిచెఁ బ్రౌఢిమదాది కంఠమున్
బాయుచు నీదుకంఠమునఁ బైకొనె బాహువులట్టి నీకు నా
దాయె మదీయ మన్క[illegible]రవైనను నిర్దయ యేమిచేయుదున్ (?) 87

(88 వ శ్లోకమునకు భాషాంతరీకరణము కానరాదు.)

చ. చెలువుఁడు కేళిశాంతమునఁ జేలము సంగమిఁ బాదలగ్నమే
ఖలయయి పోవరాక కరకంజ విధూనన చేతఁ గేళికా
గళిత లతాంతపాతమునఁ గ్రక్కున నత్తటి దీపమారమిన్
గలికి విలోక నేచ్ఛుఁడగు కాంతుని కన్నులుమూసె నవ్వుచున్. 89

ఉ. కామినియల్క నవ్వలి మొగంబయి కైతవ నిద్రఁ జెందఁగా
గాముకుఁ డంగభేద మెఱుఁగం బడకుండఁగఁ గౌఁగలించి చే
దామరఁ ద్రాసభార చలితంబుగ నీవిక యంట నావధూ
టీమణి యానుకూల్యము ఘటించె వలగ్నము నక్కళింపుచున్. 90

చ. చెలువుఁడు వచ్చు త్రోవ సరసీరుహ మిత్రుఁడు క్రుంకుదాఁకఁ జూ
చి లలన యంతటంతటను చీఁకటి గ్రమ్మి కద్రుచారమున్
నిలువక నింటింకిం జనఁగఁ నెవ్వగ నొక్కపదంబు వెట్టి లో
పల మరలంగఁ గన్గొనియెఁ బ్రాణవిభుం డరుదెంచు నన్మతిన్. 91

చ జనపద నిమ్నగాద్రివనసంఘతిరోహిత యాటఁ గానరా
దనయము నెట్టి యత్నముల నైనను గాంతయటం చెఱింగియై
నను మెడయెత్తి నిక్కి నయనచ్యుత తోయము కేలఁ ద్రోయుచున్
గనుఁగొను బాంధుఁ డాదెసయె క్రమ్మరఁ గ్రమ్మరఁ జింతతోడుతన్. 92

ఉ. ఏల చెమర్చె మోము చెలి? ఎండ, కనుంగవ దాని కెంపు? వా
చాలత నైన కిన్క, కచసంతతి చిక్కు? సమీరణంబుచే,
రాలిన దేమి? కుంకుమ రాపిడి, పైట శ్రమంబొ? త్రిప్పటన్,
బోలు నిదెల్లఁ గంటి నును మోవికి రాఁగత మేమి చెప్పుమా. 93

మ. చలపాదీ! విడు మీ మృషావచన సంజాత భ్రమం బేలనే
వలదే నన్ను ... ...వాక్యంబులన్
జలజాక్షీ! మదినిల్పు నీమతమిదే సత్యంబె కానీ మనం
బలరన్ దండనమాచరించి దయతో. 94

ఉ. పలుమఱు చేర్చితిన్ భృకుటిఁ బ్రాపడఁ జేసితి నర్ధమీలనం
బలవడె నవ్వడంచు విధమాగతి శిక్షితమాయె మానమున్
నిలిపితి ధైర్యమున్ బలిమి నెమ్మతి మానము నిల్పు యత్నముల్
బలుతృఁగఁగా నీగతి ఫలంబిఁక దైవముఖంగు నెచ్చెలీ! 95

చ. పతిపదపాళి వ్రాలి ప్రియభాషల వేఁడుట, కార్శ్య మొందు యు
న్న తనువుబల్మి కౌఁగిటఁ బెనంగుట, ముద్దిడుకొంటయున్ ఫల
ప్రతతి యొసంగు మానపరిపాలన నైనను నట్లు సేయవే
నతిహృదయ ప్రియుండగుట నాతఁడు నెచ్చెలి! యేమి సేయుదున్. 96

ఉ. పానుపు చేరినంత పతి ప్రక్కను నీవిక జాఱ నాదటన్
మేనతఁడంట నాతఁడని నేనని నే నెఱుంగుదు న్మదిన్
... ... యిట్టిదె కేళియంచు నే
మైనను భేదమే నెఱుఁగనంగన యంగజు మాయ యెట్టిదో? 97

ఉ. ఊరుపు వెట్టఁగఁటి, మొగ ముల్లము వెల్లగిలంగ నిద్రరా
దా రసి కాంతు మోముఁగన నశ్రుఝరంబె డబాయ దెప్పుడో
ప్పారెడు మేనుడస్సెఁ జరణానతునాథునిఁ ద్రోచియల్గఁగాఁ
జేరెడు నే ఫలంబనుచుఁ జేసితి బోధన లిట్లు నెచ్చెలీ! 98

ఉ. ఇలుసొర నడ్డగింప దాకయింతయు ముందఱనిల్వ దింత య
వ్వలి మొగమైన గాదు కటువాక్యము లైనను బల్కదల్కచే
నలికులనీలవేణి సరళాంచితపక్ష్మ విలోకనంబులన్
చెలువునిఁ జూచె నూరక యశేషజనంబులఁ జూచు కైవడిన్. 99

ఉ. కంతురణావసానమునఁ గాంతుఁడు చేలముదాఁచి యీయ కే
రొంతయు జాగు సేయఁ జపలేక్షణ యాడెడు దీనవాక్యముల్
కంతుఁడు మించు మేటివిలు కాఁడగుటన్ జలమానఁగా సమీ
కాంతవిముక్త సన్నహనుఁడయ్యెనుఁ బూనెఁ బునారతోద్ధతిన్. 100

ఉ. యావకసాంద్రముఁ గిసలయారుణ కోమలముఁ వినూత్న ర
త్నావళి నూపురంబును మదాలసభావము నొపదంబుచే
నేవరపూరుషుండు ప్రణయేర్ష్యఁ బ్రియాంగన చేతఁ దాడితుం
డై విలసిల్లువాఁడు కుసుమాయుధ దేశునకుం బ్రియుండగుఁన్. 101

కం. ఇలఁదాళ్లపాక సత్కుల
తిలక శ్రీ వేంకటేశదీక్షిత సుతుఁడు
జ్జ్వలకవితానిధి తిరువేం
గళప్ప యమరుకము తెనుఁగుగా విరచించెన్.

కం. క్షితిపై నాచంద్రార్కౌ
స్థితిమించఁగఁ దాళ్లపాక తిరువేంగళ దీ
క్షితుఁ డమరుకముఁ వేంకట
పతికి సమర్పణముగాఁగఁ బరువడి చేసెన్.

శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు.

నోటు :—శ్రీ వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రిగారు 1909 లో ప్రకటించిన "అమరు కావ్యము" నందలి శ్లోకానుక్రమణిక ప్రకారము యిందలి పద్యములు వరుస వ్రాయబడినది. ని|సు.

ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ವಿರಚಿತಮಪ್ಪ

ಶಿ ವ ತ ತ್ತ್ವ ಸಾ ರ ಂ

Edited by

V. HANUMANTHACHAR, M.A., L.T.

ಶಿವಕ್ಷೇತ್ರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ-

[Continued from page 118, Vol. II, No. I.]

ಕಟಿಕೊರಳ ನಿನ್ನ ಗೃಹ ದೊಳ್ ।
ಬೆಱವೃತ್ತಿಡಕಟ್ಟಿ ನಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿಪ್ಪವನಂ ॥
ನೆಱಿಮುದಾಡುಗಟ್ಟಿ ನಾಯ್ಗಳ ।
ನುಱಿ ಕಚ್ಚಿಸುತಿಹರು ಕಾಲದೂತ ರುಮೇಶಾ (289) 289

ಸುದತಿಯು ರತಿಗೆ ಯೊಡ್ಡಿಡಮುಗು ।
ಳದೊಡಂ ಕಾಲ್ನೀಡಿರಲ್ ಶಿವಾಲಯದೊಳ್ತಾಂ ॥
ಮುದದಿಂ ಜೂಜಾಡಿದಡೆ ।
ಗ್ಗದ ನರಕದ ಬಾಧೆಯುಳ್ಳಿ ಬೇವ ರುಮೇಶಾ (300) 290

ಪಾವುಗೆಯುಂ ಕೆಪ್ಪುಗಳಂ ।
ಹೇವರಿಸದೆ ಮೆಟ್ಟುತಿರುಗೆ ಶಿವಗೃಹದೊಳ್ತಾಂ ॥
ನಾವಾಗಂ ಶೃಂಖಲದಿಂ ।
ಬೇವುತ್ತೊಱಲುತ್ತುಲಿಹನು ನರಕಾಗ್ನಿಯೊಳಂ (301) 291

ಗುಡಿಯೊಳ ಗುಂಡಡೆಯುಂ ಖಿಂ ।
ದಡೆಯುಂ ತಾನೆಲಗುಖಿಡಿದು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಗಳರವಿಂ ॥
ಬಿಡದೆನಗೆ ನರಕ ಶಿಖಿಯೊಳ್ ।
ಳ್ಕಿಡವರು ಪಾಪಾತ್ಮರಾವಗಂ ನಗಜೇಶಾ (302) 292

ಗುಡಿಯೊಳ್ಕಕಸಗೆಲದಡೆ ।
ಗುಡಿಯೊಳ್ತಿನವಿರ ಬಾಚಿಕೊಂಡಡೆ ಮುದದಿಂ ॥
ಗುಡಿಯೊಳ್ವಹರಿಸುತಿರ್ದಡೆ ।
ಕೆಡವಂ ನರಕಾಗ್ನಿಯುಳ್ಳಿ ನರನಗಜೇಶಾ (303) 293

ಅತಿಗರ್ವೋದಾಸೀನದಿ ।
ಗತಭಯದಿಂದವೆ ಶಿವೋಪಕರಣ ದ್ರವ್ಯ ॥
ಪ್ರತತಿಗಳ ನಡಿಯು ತೊದೆದಡೆ ।
ಅತಿಗಳದಡೆ ಕಾರವಾಗ್ನಿಯೊಳ್ ಬೇವನವಂ (304) 294

ಮೃಡನಿನ್ನ ತೋಂಟದಲರಂ ।
ಮುಡಿದಡೆ ಮತ್ತದನು ಕೊಯ್ದು ವಾಸಿಸಲುನರಂ ॥
ಕಡುಗಾದಿಹ ಸೂಜಿಗಳಂ ।
ನಡಿಸಲ್ ತಲೆಯೊಳಗೆ ನರಕಶಿಖಿಯೊಳ್ಕೆಡವಂ (305) 295

ಶಿವನಿನ್ನ ತೋಂಟದದೊಳ್ ಮೇ ।
ಣ್ಭವನದೊಳುಂ ಮದದಿಮಾಡೆಮೂತ್ರಾದಿಗ ಳಿಂ ॥
ಬವಕಾರ್ಯವನಾಪಾತಕ ।
ನವಿನೀತಂ ಘೋರ ಕಾರವಾಗ್ನಿಯಿನುರಿವಂ ॥ (306) 296

ಸಿರಿಯುಂ ಕುಲಮುಂ ಯೌವನ ।
ಮಿರಲುಂ ಮೂಗಿಲ್ಲದಿಪ್ಪ ಕಾಂತೆಯೊಲಕ್ಕುಂ ॥
ಸಿರಿಯುಂ ಕುಲಮುಂ ಯೌವನ ।
ಮಿರಲುಂ ಶಿವಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನಧಮನಜಾ (307) 297

ಉತ್ತಮಕುಲ ವಿದ್ಯಾಗುಣ ।
ವಿತ್ತೋದ್ಯೋಗಾದಿಸಕಲ ವಿಷಯಮು ಮೆಲ್ಲಂ ॥
ಚಿತ್ತಂಬಿಱುದೆಂದೆನಿಸುಗು ।
ದಾತ್ತಭವದ್ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಧಮರ್ಗೆಶಿವಾ (308) 298

ಶ್ರೀರಮಣಾರ್ಚಿತ ದುರಿತ ನಿ ।
ವಾರಣ ನಿಜಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವರ್ಗಳ ವಿದ್ಯಾ ॥
ಚಾರ ಕುಲರೂಪ ಸಂಪದ ।
ಮಾರಯ್ಯಲ್ ನಿಷ್ಫಲಂಗಳೆಲ್ಲಂ ರುದ್ರಾ (309) 299

ಸುರಮುನಿಮತ ವೈದಿಕ ಸು ।
ಸ್ಥಿರವಿಧಿ ದಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪತಿ ಯೊಡರ್ಚಿದವಿ ॥
ಸ್ತುರ ಕರ್ಮಂ ದೇವ ಭವ ॥
ದ್ವಿರಹಿತಮಾಗೊಡರಿ ಸಲ್ಕಮಾದುದು ಮಫಲಂ (310) 300

ಶ್ರುತಿಗಳ್ಪ್ರಮಾಣ ಮೆಂದವ ।
ನತಿಶಯದಿಂ ನಂಬಿ ನಿನ್ನಪಾದಾಂಬುಜಮಂ ॥
ನುತಿಗೆಯ್ಯದ ಕತದಿಂ ದು ।
ರ್ಮತಿದಕ್ಷಂ ವೀರಭದ್ರನಿಂದಮೆಕೆಟ್ಟಂ (311) 301

ಆಳಯುಲಭವನ ನುಸ ರಿದ ।
ಬಾಲಿಶನಂ ನೋಡಿ ವೀರಭದ್ರಂ ಭಾಳಾ ॥
ಭೀಳ ವಿಲೋಚನ ದಹನ ।
ಜ್ವಾಲೆಯುನುರುಪಿದನು ದಕ್ಷನಧ್ವರ ಗೃಹಮಂ (312) 302

ಭೂತತತಿ ದರ್ಭಗುಣದಿಂ ।
ಹೋತೃಗಳಂ ಯೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿಮತ್ತಂ ॥
ತ್ರೇತಾಗ್ನಿಯಾಗಿ ಹರಿಯಂ ।
ಭೂತೇಶಾ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಸುಟರ್ ಬೇಗಂ (313) 303

ತಾಮಿಳ್ಕೊಂಡರು ಭದ್ರನ ।
ರೋಮಜ ನಿಭಮುಖನ ಚರುಪುರೋಡಾಶ ವಹಾ ॥
ಹೋಮ ದ್ರವ್ಯಮನಜ ನಿ ।
ಸ್ಸೀಮಹಿಮೆಯು ಶತದಿ ದಕ್ಷನಂ ಭಂಗಿಸಿದರ್ (314) 304

ಧರ್ಮಾದಿ ಸದಸ್ಯರ್ ಶಿವ ।
ಧರ್ಮರಹಿತ ವಾಗೊಡರ್ವ ದಕ್ಷನ ಸಭೆಯೊಳ್ ॥
ಪೆರ್ಮಗೆಡೆ ಭೂತತತಿಯಿಂ ।
ದುರ್ಮತಿಗಳ್ ಬಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹಸುಗೆಟ್ಟರಜಾ (315) 305

ಇಲಿಗಳ ನಪ್ಪಳಿಸುವ ವ್ರೋ ।
ಲಲಿಸದೆ ದಕ್ಷನ ಮುಖಕ್ಕೆನುತ ಬಂದರನ ॥
ಪ್ಪಳಿಸಿ ಮುನಿಗಳನುಕೊಂದರು ।
ಕಲಹದೆ ಸದೆದೆಳದು ಪ್ರಮಥ ಗಣಗಳು ಮೇಶಾ (316) 306

ಕಲಿಯುಗದೊಳು ಜಾರರ ಕೈ ।
ವಲದಿಂ ಕುಲವನಿತೆ ಕೆಟ್ಟಕತದಿಂದೆ ಭವ ॥
ತ್ಕಲುಷದೆ ಸುರವನಿತೆಯರುಂ ।
ಸಲೆಕೆಟ್ಟರುಮೇಶ ಭೂತವೇತಾಳಕರಿಂ (317) 307

ಗೋಕುಲಮಂ ಗೋಪಾಲಕ ।
ನಾಕುಲ ಮಾಗಟ್ಟುವಂತೆ ಅಮರರನೆಲ್ಲಂ ॥
ಕೈಕೊಳ್ಳದಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಮ ।
ಹಾಕೋಪನು ವೀರಭದ್ರನತಿಬಲನಭವಾ (318) 308

ಶಿವವಿದ್ವೇಷಿಯುಮನೆಗು ।
ತ್ಸವಕಂ ಬಂದಿರೆ ಯೆನುತ್ತಲಾ ವೀರೇಶಂ ॥
ಧ್ರುವದಿಂದದಿತಿಯು ಮೂಗಂ ।
ತವೆವಾಣಿಂದು ನಾಸಿಕಮುಮನರಿದಂ ಗಿರಿಶಾ (319) 309

ಬೀಳಪ್ಪ ದಕ್ಷಯಾಗಕೆ ।
ಮೇಲಚಿಯದೆ ಬಂದಿರೆನುತ ಪೂಶಾನದಿಶಾ ॥
ಪಾಲಕರಂ ಸುರತತಿಯಂ ।
ಶೂಲದೊಳಿಡಿದಿಡಿದು ಕೊಂದನೆಂದೆನಲಭವಾ (320) 310

ನೆಗಳ್ವ ಬಿಲುಗೊಪ್ಪಿನಿಂದಂ ।
ಭಗನ್ಪೂಷರ ನುಗ್ರದಂತಗಳ ಕಳಚಿದ ನೇಂ ॥
ಜಗಬಿರಿದಿನ ವೀರೇಶಂ ।
ನಗಜೇಶಾ ನಿಜಗುಹಾಧಿ ನಾಯಕ ನೀಶಾ (321)

ದಕ್ಷನ ಶಿರವಂ ರಣಾ ಹಿಯು ।
ಶಿಕ್ಷಾವಿಧಿ ಯಜ್ಞ ಪುರುಷ ಶಿರವಂತ ಪೆದಂ ॥
ದಕ್ಷಾಧ್ವರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ।
ಪಕ್ಷಕ್ಷಯಕಾರಿ ವೀರಭದ್ರನುಮೇಶಾ (322) 312

ನಿಷ್ಠುರದಿಂ ಪ್ರಮಥಗಣಾ ।
ಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಲ್ ನೆಗಳ್ದ ವೀರಭದ್ರನುದಾರಾ ॥
ಜ್ಯೇಷ್ಠ ವಿಧುವಂ ಸ್ವಪಾದಾಂ ।
ಗುಷ್ಠದಿನೊರಸಿದನು ಕೋಪದಿಂ ಧರೆಯೊಳ್ಜಾ (323) 311

ನೆಱೆಮೃಗ ರೂಪಂ ಕೈಕೊಂ ।
ಡು ಱಿ ಕೆಟ್ಟೋಡುತ್ತ ಮಿರ್ಪ ಯಜ್ಞನ ಶಿರವಂ ॥
ಪಱ ಯೆಚ್ಚು ಕೊಂದೆನಾಗಳ್ ।
ಕಪಿ ಕೊರಳನು ವೀರಭದ್ರ ನಪ್ರತಿಮಹಿಮಂ (324) 318

ಶಿವನಿಂದಕ ನಧ್ವರ ದೊಳ್ ।
ಹವಿಯಂ ಕೈಕೊಂಡ ಶಿಖಿಯ ಜಿಹ್ವಾವಳಿಯಂ ॥
ತವಕೊಯ್ದು ವೀರಭದ್ರಂ ।
ಗವನಿ ಯೊಳೊಪ್ಪಿತ್ತು ಬಾಹು ಬಲವಗ ಜೇಶಾ (325)

ಅನಲನ ವಧುವಿನ ಮೂಗಂ ।
ಸ್ತನವಂ ಬಿಡೆಕೊಯ್ದು ಬಿಸುಟ ಕಡಗಲಿ ವೀರೇ ॥
ಶನೊಳಾಯಿತು ಬಾಹು ವಿಕ್ರಮ ।
ಮೆನಸುಂ ಜಗಮೆಯ್ದೆ ಪೊಗಳೆಗಿರಿಜಾರಮಣಾ (326) 314

ಆಹವದಿಂದೆಚ್ಚಡೆ ಪಪಿ ।
ದಾಹವ ನೀಯದೊಳ್ ಹರಿಶಿರಂಗಳ ಬಿದಿರ್ ॥
ತ್ತಾಹೋನಿಜಕಿಂಕರನೊಳ್ ।
ಬಾಹುಬಲಂ ಮೆಱೆದು ದೀಶ ವೀರೇಶನೊಳುಂ (327) 319

ಆಹರಿವಿರಿಂಚಿ ಮುಖ್ಯ ಸು ।
ಧಾಹಾರರ ನೆಲ್ಲರಂ ಮಹೋದ್ದಂಡತೆ ಯಿಂ ॥
ದೇಹಂಗಳ ನರಿದೊಟ್ಟಿದ ।
ಬಾಹು ಬಲಂ ಮೆಱೆದು ದೀಶ ವೀರೇಶ ನೊಳಂ (328) 318

ದಕ್ಷಂ ಸತ್ಕ್ರಿಯೆ ಲೇಸೆಂ ।
ದಾಕ್ಷಣ್ಯ ದಿಂ ಮಾಡಿ ದಕ್ಷ ಮೇಧ ಕ್ರತು ಕೆ ॥
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಯು ಮಾಯ್ತದಱಿ ದಸ ।
ಮೋಕ್ಷನ ವರಭಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದಕ್ಕು ಮೆ ಸಫಲಂ (329) 316

ಕ್ರತು ಫಲದಾತಂ ಭುವನ ।
ಪ್ರತತಿ ವಿಧಾತಂ ಸಮಸ್ತ ಪಶುಗಳ್ಗೀಶಂ ॥
ಪತಿಯೆಂದಱಿದು ಮನುಷ್ಯರು ।
ಸತತಂ ಭಜಿಸುವುದೆ ಭಕ್ತಿ ಸರ್ವಾದೀಶಾ (330) 317

ಕರ್ಮಕ್ಷಯ ಮಾಗದಿರಲ್ ।
ನಿರ್ಮಳವರ ಮೋಕ್ಷವಿಲ್ಲದಿರೆ ದುಃಖಿಸುವಾ ॥
ದುರ್ಮತಿ ಪಶುಗಳ್ಗೆ ನಿಸುಂ ।
ನಿರ್ಮಿಸೆದಯೆಯಿಂದಲಿಯುಮನೊಡರಿಸು ರುದ್ರಾ (331) 320

ಕರುಣಾಕರ ನಪ್ಪ ದಱಿಂ ।
ವಿರಚಿತ ಬಹು ಜೀವರಾಶಿ ವಿಶ್ರಮಹೇತು ॥
ಸ್ಥಿರಮತಿ ಸಕಲ ಜಗತ್ಸಂ ।
ಹರಣಮ ನೊಡರಿಸುವೆ ದಯೆಯಿನತಿ ಮಹಿಮ ಶಿವಾ (332) 321

ಗಣಾಡಂಬರ (ಪ್ರಳಯವರ್ಣನಮು – ಗಣಾದಿಪುಲ ಯಾಟಲು).

ಪ್ರಮಥಗಣಂ ರುದ್ರಗಣಂ ।
ಕ್ರಮದಿಂ ಭೂತಗಣಮೆಂಬ ನಿನ್ನ ಗಣಂಗಳ್ ॥
ಸಮಸುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವರು ।
ಸಮುದಯಮಂ ಸಂಹರಿಪರು ಮಹಿಮೆಯೊಳೀಶಾ (333) 322

ಕುಂಭಕರನಿಕ್ಕಿದುರಿಯುಂ ।
ದಂ ಭಾಂಡಪ್ರತತಿ ಜೀವತೆಱದಿನಜಾಂಡಂ ॥
ಶಂಭು ನಿಟಲಾಕ್ಷ ಹುತವಾ ।
ಹಂ ಭುಗಿತಿನ ಲುರಿವುದಖಿಳ ಜಗಮುಂ ಲಯದೊಳ್ (334) 323

ಭವಮುದ್ಭವ ನಿಟಿಲೇಕ್ಷಣ ।
ನವಜೃಂಭಿತ ವಿಲಯ ಶಿಖಿ ಜಗದ್ದುಃಖಕಹೇ ।
ತುವದಾಯ್ತು ಪ್ರಮಥಗಣ ।
ಕ್ಕವಿಕಲ ಸುಖಹೇತುವಾಯ್ತು ಸರ್ವಾಧೀಶಾ (335) 324

ಲೋಕಂ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿ ಜ್ವಾ ।
ಲಾ ಕಲಿತಮು ಮಾಕ್ಷಣದಿ ನಡೆಂಗಲ್ ಪ್ರಮಥಾ ॥
ನೀಕಂ ಮೊಱದಾರಿತ್ತು ಮ ।
ಹಾ ಕೌಮುದಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿಯಾಡುವ ವೈಖಲಜಾ (336) 325

ಅಭವ [ನಿಜ] ಪ್ರಮಥಾಳಿಯಾ ।
ವಿಭವಾಡಂ ಬರಮನೆಯ್ದೆ ವರ್ಣಿಪೆನೆನಲೀ ॥
ತ್ರಿಭುವನ ಸಂಹೃತಿ ಕಾಲದೊ ।
ಳಿಭಮುಖ ಷಣ್ಮುಖರಿಗರಿದು ಗಿರಿಜಾರಮಣಾ (333) 326

ಸಸಮುದ್ರ ದ್ವೀಪಾಚಲ ।
ವಸುಧೆಯು ನೂರ್ಧ್ವಕ್ಕೆ ಪಾಯು ಲಿಡುವಂ ಸಕ್ಷೆ ॥
ತ್ರಸುರಾಲಯು ನಭಮುಂ ಸೆಳ ।
ದುಸುರದೆ ಕೆಳಗಿಕ್ಕುವಂ ಪ್ರಮಥ [ನೋರ್ವನುಮೇಶಾ] (338) 327

[ಕ]ರ ಮುರಿವ ವಾಡ ಬಾಗ್ನಿಯು ।
ನುರವಣ್ಣಿ ಯಿಂತೆಗೆದು ತನ್ನ ನೊಸಲೊಳ್ ಬೊಟ್ಟಾತ್ತ ।
ಗಿರಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮುದದಿಂ ।
ಕೊರಳೊಲೆಯುಲ್ ಪ್ರ[ಮಥ ವಿಬುಧನೋರ್ವನುಮೇಶಾ] (339) ಽ28

ಸರ್ವಸಮುದ್ರಾಂಬುಗ ಳುಮ ।
ನೋರ್ವಂ ಗಣನಾಥ ನೀಂಟು ತಿಪ್ಪಂ ಮುದದಿಂ ।
ಸರ್ವ ಗ್ರಹತಾರೆಗ ಳುಮ ।
ನೋರ್ವ [ಗಣ ಪ್ರಮ] ಥನೊದುವಂ ಪಾಱಲಜಾ (340) 329

ದ್ವೀಪಮ ನೇಳಂ ಚಕ್ರ ।
ವ್ಯಾಪಾರದಿ ತಿರಿಹಿ ಬಿಸುಟಪರ್ಪಱಲು ನಿ ।
ನ್ನೀಪರ ಮಾಜ್ಞೆಯೊಳುಂ ಬಹು ।
[ರೂಪಿನ] ಗಣ ನಾಯಕರ್ಕೆಲರ್ನಗಜೇಶಾ (341) 330

ಎನಲು ಮಹಿಷ ಶೃಂಗಮುಂ ಶ ।
ಕ್ರ ಮಹಾಗಜ ದಂತಮುಂ ಪ್ರತಾಪದಿ ನುಗಿದುಂ ॥
ಸಮುಸುಪ್ತಿಯ   ಪಿಡಿದುಂ ।
ಪ್ರಮಥರ್ ತಾಳವನೆ ಪೊಯ್ದು ಪಾಡುವ ರೀಶಾ (342) 331

ಒಡೆ ಕೆಡಪಿ ಮೃತ್ಯುವಿನ ಕೊರ ।
ಳಿಡೆಯುಂ ಮಡದಿಂದ ಮೆಟ್ಟಿ ತದ್ದಂಷ್ಟ್ರಗಳಂ ॥
ಜಿಕಿತ್ತು ತ್ರಿರುಹು ತಿಪ್ಪಂ ।
ಕಡುಗೊಳ್ಳಗಳಂದದಿಂ ಪ್ರಮಥನೋರ್ವನಜಾ (343) 332

ವರುಣನ ಮಕರಮನಿ ನಸಾ ।
ಹರಿಣಮುಮಂ ದಿಗ್ಗಜಂಗಳಂ ತುತ್ತುಗಳಂ ॥
ತಿರೆನುಂಗಿ ಬೆಚ್ಚುವಂ ಶಂ ।
ಕರ ನಿಜಗಣನಾಥ ನೋರ್ವನತಿಶಯಶೂರಂ (344) 338

ಕೆಲಬರ್ ಪ್ರಮಥರ್ ಬಲ್ಪಿಂ ।
ಕುಲಗಿರಿಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದ ಭೂಮಿಧರಾ ಸಂ ॥
ಕುಲಮಂ ತಿಱಿಕಲ್ಗಾಡುವ ।
ರೊ ಲವಿಂ ನಿಜಭಕ್ತ ರಧಿಕ ಮಹಿಮರು ರುದ್ರಾ (345) 334

ಸುರಪರ್ವತಾದಿ ಧರಣೀ ।
ಧರ ಕಂದುಕಕೇಳಿ ಸುಲಲಿತಾಕ್ಷಣ ದಿಂದಾ ॥
ಗಿರಿಗಳುಮಂ ಪಿಡಿಗೆಯ್ದು ।
ಬ್ಬರಿ ಸುತ್ತಾಡುವರು ಕೆಲಗಣಂಗಳುಮೀಶಾ (346) 335

ಭರದಿಂದಷ್ಟ ಮಹಾ ಸ ।
ರ್ಪರ ತೆಗದದಟಿಂದೆ ಮುದ್ರಿಕೆಗಳಾಗಿ ಕೆಲರ್ ॥
ಧರಿಪರು ಬೆರಳೊಳ್ತ್ರನ್ಮಣಿ ।
ಕಿರಣಂಗಳು ಕೆದಱಿತಿರೆ ಮಹಾ ಮಹಿಮ ಶಿವಾ (347) 336

ಅದಿವರಾಹನುಮಂ ಕೊಂ ।
ದಾದಂಷ್ಟ್ರಮನುಗಿದು ತೆಗದು ನಿಜಮುಖದೊಳ್ಸಂ ।
ಘಾದಿಸಿ ನಲಿಸುತ್ತಿಹನು ಮ ।
ಹಾ ದರ್ಪದಿ ನೋರ್ವ ಗಣವರಂ ನಗಜೇಶಾ (348) 337

ಕಮಠನ ಬೆನ್ನುಮನಿಱಿದ ।
ಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಹಿಯು ನೊಪ್ಪೆ ಕೊಂಬು ಭುಜ ಬಲ ದಿಂದಂ ॥
ಕ್ರಮದಿಂ ತಿಱ್ರನೆ ತಿರುಗಿಪ ।
ನವಿತ್ರ ಪರಾಕ್ರಮದಿ ವೊರ್ವ ಗಣವರ ನೀಶಾ (349) 338

ನರಸಿಂಹನ ಕಂಠದೊಳ ।
ರ್ದರುಣಜಟಾ ಕೇಸರಂಗಳಂ ಚಿರಪಾದಾಂ ।
ಬುರುಹಮಣಿ ಪೀಠವೆಂಬಂ ।
ತಿರೆ ರಂಜಿಸುತಿರ್ಪ ನೊರ್ವಗಣನಾಥ ನಜಾ (350) 339

ಉರು ರ ।
ಗರುಡನನುಱಿ ಕೆಡಪಿಯುವನ ಪಖ್ಖಂಗಳನ ॥
ಚ್ಚರಿ ಯಪ್ಪಂತಿರೆ ಕೀಳಿಸಿ ।
ಶಿರದೊಳ್ ಮಕುಟವನೆ ಮಾಡಿ[ಧರಿಸುವ]ನೀಶಾ (351)

ಪ್ರಮಥಾಧಿಪರು ಕೆಲಂಬರ್ ।
ಕ್ರಮದಿಂದಂಡೆಯೊಳು ಕೋವ ಪ್ರೋಲಡ್ಡಣಮಂ ।
ಹಿಮಕರ ಮಂಡಲಮಂಸೂ ।
ರ್ಯಮಂಡಲಮು ನಿಕ್ಕಿದಂಡೆಯೊ ಳ್ಕೆಱವರಜಾ (252) 340

ಹಱುಹಂಚಾಗಲ ಜಾಂಡವು ।
ನುಱಿತೆ ಕರದಿಂದೊಡೆಯುಪೊಯ್ದು ಮತ್ತ . . . . ॥
ಮಾರ್ಱುಯಿಡಲ ಱುಸುವನಜನಂ ।
ಪೆಱತೆಗಳಿಗಣನಾಥ ನೊರ್ವ ನೆಗಜಾರಮಣಾ (353) 341

ಬಲುಪಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನನೆ ।
ಟ್ಟಲು . . . ಲ್ಲಿ ವಿಧಿಕಪಾಲಮ ನೊಲವಿಂ ।
ದಿರಿಸಿ ಸಿತಚ್ಛತ್ರಮೆನು ।
ತ್ತೊಲೆ ದಾಡುವ ನೊರ್ವ ನಧಿಕ ಗಣನಾಥನಜಾ (354) 342

ಚರಣಾಂ ಚರಣಂ [ಕರಮುಂ ।
ಕರಮುಂ] ಕೊಡಲ್ಕೆ ಹೆಣದು ನಿಜಕಂಧರದೊಳ್ ।
ಧರಿಸಿ ಬಿಲಯದೊಳ್ಕೆಱವಂ ।
ಹರಿವಿಧಿಗಳ ಶಬವ ನೊರ್ವ ಗಣನಾಥನಜಾ (355) 343

[ನೆರೆಬಾವು] ದ್ದಕೆ ಬೆಳದಪ ।
ರುಱಿತೆ ದೀರ್ಘಮನುಡುಗಿ ಕುಬ್ಜರಪ್ಪರೆದಂಬಿ ॥
ಟ್ಟರೆ ಕಂಡು ಸಣ್ಣವಪ್ಪರು ॥
ಪಿರಿದುಂ ಪ್ರಮಥರ್ಗಳಂತು ಮೆಱವರು ರುದ್ರಾ (356) 344

ನೆಗಳ್ದ ಟ್ಟೆಸುರುದ್ರಾದಿ ।
ತ್ಯಗಣೇಂದ್ರ ಸಮಸ್ತ ದೇವತಾ ರಾಕ್ಷಸ ಪ ॥
ನ್ನಗ ಗಣ ಮಳದಿರ ಲೆಲ್ಲಾ ।
ಗಗನಂ ಪ್ರಮಥಮಯುವಾಯ್ತು ಸರ್ವಾನಂದಾ (357) 345

ಆಡುವರು ಜತಿಯನಿಕ್ಕುತ ।
ಪಾಡುವರಾ ಕೃತಿಗಳಂ ವಿನಿರ್ಮಿಸಿ ಮುದದಿಂ ॥
ಕ್ರೀಡಾಗತಿಯಿಂ ಪ್ರಮಥರ್ ।
ಕೊಡೆ ವಿನೋದಿಸುವರಿಂತು ಚೆಲ್ವಾಗೆ ಶಿವಾ (358) 846

ಲೋಕಾ ಲೋಕಂಸುರ [ಪತಿ]
ಲೋಕಯುತಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ ಸಹಿತಂ ಮ ॥
ತ್ತಾ ವೈಕುಂಠ ಲೋಕವಳದು ಱತೆ ।
ಲೋಕಂಗಳ್ ಪ್ರಮಥ ಲೋಕಮಯುವಾದುದಜಾ (359) 347

ಪ್ರಮಥಗಣಂಗಳ ಸಂಖ್ಯಾ
ತಮುಮಂ ಶಿವತಿಳಿಯಲರಿದು ತತ್ಸಂಖ್ಯೆಯನಾ ।
ಗಮಮುಮ ಸಂಖ್ಯಾತಾಯೆಂ ।
ದಮರರ್ ಘೋಷಿಸುಗು ಮುಪ್ರಮುಪಾರ ಮಹುದಱುಂ (360) 348

ಕುಲಗಿರಿ ತತಿಯಂ ಕೋದಾ ।
ಗಳಕೊರಳೊಳ್ದಂಡೆಗೆಯ್ದು ಪೊವ್ಮೊ ॥
ವ್ಮಳವು ಮಿಗಲ್ಪುವದೀಯ ।
ಜ್ವಲಗಣ ನಾಯಕನು ಪರ್ವತಾ ಭರಣನಜಾ (361) 349

ಪರಿವಿಲಯ ಸಮಯದೊಳ್ಸುರ ।
ಗಿರಿಯಂ ಮಗುಚಿಕ್ಕಿ ಮೇರುಪಾತನ ಪೆಸಲುಂ ।
ಪರಿವಡೆದ ಭವದ್ಗಣವರ
ಸರಿದಾರ್ಗಂ ಪೊಗಳ ಲಕ್ಕಜಂ ಸರ್ವೇಶಾ (362) 350

ಸಕಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಂಗಳ ।
ನೆ ಕೋದು ಮಣಿಯಂತೆ ಕೊರಳೊಳಿಕ್ಕಿದ ಕತದಿಂ ॥
ಸಕಲೇಶ ನಿನ್ನಗಣನಾ ।
ಯಕ ನಂಡಾ ಭರಣ ನೆಂಬ ನತಿಬಳ ನೆಸೆದಂ (363) 351

ಹರಿವಿಧಿಗಳ ಋಂಡಂಗಳ ।
ನಿರದಾಭರಣಂಗಳಾಗಿ ತಾಳಪ್ಪುದಪೆಂ ॥
ಗುರುಭುಜನಧಿಕಂ ಋಂಡಾ ।
ಭರಣನೆನಲ್ ನಿಜಗಜೇಶ್ವರಂ ಮೆಱೆದನಜಾ (364) 352

ಪರಿಪರಿ ಯಾಕಾರದವರ್ ।
ಪರಿಪರಿಯ ಪರಾಕ್ರಮೈಕವಿಭುಗಳ್ಮತ್ತಂ ॥
ಪರಿಹೃತ ದೈತ್ಯಾಧೀಶರು
ಪರಗೊಂಡ ಪ್ರಿಯ ಭವದ್ಗಣೇಶ ರುಮೇಶಾ (365) 353

ಲಾಲಾಸುರ ವಕ್ಷಸ್ಥಲ ।
ಕೀಲಾಲ ಜಲಪ್ರವಾಹ ಕೇಳಿತಲೋಲಾ ॥
ಖಿಳ ತ್ರಿಶೂಲ ಹಸ್ತರು ।
ಹಾಲಾಹಲಕಂಠ ನಿನ್ನಗಣವರರು ಶಿವಾ (366) 354

ರಾಜಾರ್ಧಧರರು ನರಸುರೆ ।
ರಾಜಾಮರ ಭಯರು ರಾಜರಾಜ ಸಖಗೊಳ್ ॥
ರಾಜಪತಾಕರು ಕೇಶವ ।
ರಾಜ ಪ್ರಿಯ ನಿಜಗಣಾಧಿ ಪರುರಗಾಭರಣಾ (367) 355

ಬ್ರಹ್ಮಾದಿವಂದನೀಯರ್ ।
ಬ್ರಹ್ಮ ಕಪಾಲಾವಲೀ ವಿರಾಜಿತರು ಪರ ।
ಬ್ರಹ್ಮಾಕಾರರು ಧೀರರು ।
ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರ ನಿಜಗಣಾಧಿ ನಾಯಕರಭವಾ (368) 356

ಶ್ರೀರಮಣರ್ ಸಕಲಜಯು ।
ಶ್ರೀರಮಣರ್ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಶಿವತತ್ತ್ವವಿದರ್ ।
ಶ್ರೀರಾಜ ಪ್ರಿಯು ಕಳಬರ್ ।
ಭುವನತ್ರಯು ಸೌಂದರರ್ ಪುರತ್ರಯುಹರಣಾ (370) 357

ಲಂಬೋಷ್ಟ್ರ ಲಂಬನಾಸಿಕ ।
ಲಂಬೋದರ ಲಂಬನೇತ್ರ ಲಂಬಶ್ರವಣರ್ ॥
ಲಂಬಹನು ಲಂಬಜಿಹ್ವರು ।
ನಂಬಿಪ್ರಿಯು ನಿಜಗಣಾಧಿ ನಾಯಕರಭವಾ (371) 360

ಶ್ರೀಶ್ರೀ ದೃಗಂಚಲರ್ವಾಕ್ ।
ಶ್ರೀಶ್ರಿತಮಹಿಮರ್ ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧರು ಭಕ್ತಿ ।
ಶ್ರೀಶ್ರಿತ ಹೃದಯಾಂಭೋಜರ್ ।
ಶ್ರೀಶ್ರಿತಗಳ ನಿಜಗಣಾಧಿಪರ್ ಸರ್ವೇಶಾ (372) 359

ಅಜಕರ್ಣರಶ್ವಕರ್ಣರು ।
ಗಜಕರ್ಣ ವರಾಹಕರ್ಣ ಘಂಟಾ ಕರ್ಣರ್ ॥
ತ್ರಿಜಗದ್ರಮಣೀಯರ್ ತೆಲು ।
ಗಜೊಮ್ಮಯು ಪ್ರಿಯು ಭವದ್ಗಣಾರ್ಕಲರೀಶಾ (373) 361

ಅಜಮುಖ ವರಾಹ ಮುಖ ಮದ ।
ಗಜಮುಖ ಮಾರ್ಜಾಲ ಮುಖರು ಗಣ ನಾಯಕರಂ ॥
ಡಜಮುಖರು ಮತ್ತಮಾವಗ
ಮಜರಾಮರರಧಿಕ ತೇಜರಾಕ್ಷರಿಯುರಜಾ (374) 362

ಮುಖಪಾದಪಾದಮುಖರ್
ಮುಖದಶರರ್ಜಶರಮುಖರು ಮುಖಹೀನರು ಷ ।
ಣ್ಮುಖ ಪಂಚಮುಖ ಚತುರ್ಮುಖ ।
ರಖಂಡ ವಿಕ್ರಮರು ನಿಜಗಣಾಧಿಪರು ಶಿವಾ (375) 365

ಗೋಮುಖ ವರಾಹಮುಖರುಂ
ಸಾಮಜಮುಖರಶ್ವಮುಖರು ಸಾರಂಗಮುಖರ್ ॥
ಭೀಮ ವ್ಯಾಘ್ರಮು ಖನಾ
ನಾಮುಖರು ಭವದ್ಗಣಾಧಿ ನಾಯಕರಭವಾ (376) 363

ನಾನಾವರ್ಣ ಸಮೇತರು
ನಾನಾರೂಪಗಳರ್ಧ ನಾರೀಶ್ವರ ರ
ಶ್ವಾನನ ಮಹಿಷಾನನ ಸಿಂ
ಹಾನನ ಶರಭಾನನಗಣಾಧಿಪರಭವಾ (377) 364

ದ್ವಿಮುಖ ತ್ರಿಮುಖರ್ ಗಣವರ ।
ರಮೇಯು ಗುಣರ್ ಶತಮುಖ ಸಹಸ್ರಮುಖರ್ ಸ ॥
ಪ್ತಮುಖಾಷ್ಟಮುಖ ನವಮುಖ ದ ।
ಶಮುಖ ನಿಜ ಕಿಂಕರರ್ವಿಚಾರಿಸಲಭವಾ (378) 366

ಬಾಹು ಮುಖಭುಜ ಮುಖ ರುಂ ।
ಬಾಹೂದರ ರುದರದೀರ್ಘ ಬಾಹುಗಳುಕೆಲರ್ ॥
ಬಾಹೂರುಗಳೂರು ಭುಜರ ।
ಬಾಹರು ಬಹುಬಾಹ ರೈತ ಬಾಹರ್ ಪ್ರಮಥರ್ (379) 367

ಬಹುವಕ್ತ್ರ ರೇಕವಕ್ತ್ರರು ।
ಬಹುದಂಷ್ಟ್ರ ಸದಂಷ್ಟ್ರ ರಧಿಕಬಲ ಸಂಪನ್ನರು ।
ಬಹುನೇತ್ರ ರೇಕನೇತ್ರರು ।
ಬಹುಕರ್ಣ ರಕರ್ಣ ರೆಣಿಸಲುಂ ಪ್ರಮಥರಜಾ (380) 368

ಬಹುಜಿಹ್ವ ರೇಕ ಜಿಹ್ವರು ।
ಬಹುಪಾದ ರೇಕಪಾದ ರೇಕಪಾದರ್ಕೆಲಬರ್ ॥
ಬಹುಘೋಣರು ಬಹುಮೇಢ್ರರು ।
ಬಹುರೂಪ ನಿಜಗಣಂಗಳಧಿಕಾನಂದಾ (381) 369

ಎಣಿಸಲ್ ಮತ್ತೆ ಕೆಲಂಬರು ।
ಗಣವರರು ಕಪಾಲಮಾಲಿಕಾ ವಿಷಧರ ಕಂ ।
ಕಣಾಚಂದ್ರಕಳಾಧರರುಗ ।
ಳಣಿಮಾದಿ ಗುಣಾನ್ವಿತ ಮಹಾತ್ಮರು ರುದ್ರಾ (382) 370

ಪಿಂಗಳ ಕಪರ್ದಿ ಡಮರುಗ ।
ಗಂಗಾ ಭಸಿತಾಂಗರಾಗ ಖಟ್ವಾಂಗಧರರ್ ।
ಭೃಂಗಿರಿಟಿ ಪ್ರಿಯು ನಿಜಗಣ ।
ಪುಂಗವರು ಸಮಸ್ತಲೋಕ ಪೂಜಿತರು ಶಿವಾ (383) 371

ಕಂಟಕ ನರಸಿಂಹ ಶಿರೋ ।
ಉಂಟಾಕರಿನೇಂದು ವಹ್ನಿಲೋಚನ ರುಗ್ರರು ।
ಘಂಟಾಕರ್ಣ ಪ್ರಿಯು ನಿ ।
ಷ್ಕಂಟಕರು ಭವದ್ಗಣಂಗಳತಿ ಮಹಿಮರಜಾ (384) 372

ನೀಲಗ್ರೀವರು ಕುಂಭ ।
ಜ್ವಾಲಾಭೀಳಾಕ್ಷದಹನ ಭಸ್ಮೀಕೃತ ದು ।
ಶ್ಶೀಲ ತ್ರಿಪುರ ದಹನರತಿ ।
ಕೋಲಾಹಲ ರೆಣಿಸಲುಂ ಪ್ರಮಥವರ ರೀಶಾ (385) 373

ತ್ರ್ಯಕ್ಷೆ ಭವದ್ಗುಣ ನಾಯಕ ।
ಋಕ್ಷೇಂದ್ರಾರೋಹಕರ್ ಮಹೋಕ್ಷ ಪತಾಕರ್ ॥
ದಕ್ಷಾಧ್ವರ ವಿಧ್ವಂಸರ ।
ಲಕ್ಷ್ಯರು ಪರಮಾರ್ಥ ತತ್ವಸಮ್ಯಗ್ಜ್ಞಾನರ್ (386) 374

ಕರಿನರಸಿಂಹ ವ್ಯಾಘ್ರಾ ।
ಸುರಚರ್ಮಧರ ಪಿನಾಕ ಶೂಲ ಧರ ಭರ್ಗ ॥
ಕರಪನ್ನಗೇಂದ್ರ ಕಂಕಣ ।
ಧರರು ಭವ ಪ್ರಮಥರಧಿಕ ದರ್ಪಿತರು ಶಿವಾ (387) 375

ನಾರಾಯಣಾದಿ ಸುರದನು ।
ಜೋರಗ ಮುನಿ ಮಾನವೇಂದ್ರ ಯೂಥಸದಾ ಕಾ ।
ಲಾರಾಧ್ಯಮಾನ ಚರಣಾಂ ।
ಭೋರುಹ ರನುಪಮರು ನಿಜಗಣಾಧಿಪ ರೀಶಾ (388) 376

ಚಕ್ರಾಪಹವೀರರು ತ್ರ್ಯ ।
ವಿಕ್ರಮ ಕಂಕಾಳಧರರು ವಿಧಿಮಸ್ತಕದಾ ।
ವಾಕ್ರಾಂತೋದರರಾದಿ ।
ಪ್ರಕ್ರಮಪೊಲರ್ಭವ ಪ್ರಮಥವರ ರೀಶಾ (389) 377

ಮುರಹರ ಕಮಲಜ ಮಸ್ತಕ ।
ಹರಣಕರ ಸಕಲ ಶೈವ ಧರ್ಮಜ್ಞರ್ ಸ ।
ಚ್ಚರಿತ ರಜಸ್ರಂ ರಕ್ಷಾ ।

ದುರಿತಶಿಖಂಡ ಮಾರ್ಕಂಡರ್ ।
ಗುರುಲಘುಗಳ್ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕುಬ್ಜರ್ ದೀರ್ಘರ್ । ।
ಪರಿಕಿಸಲ್ಕಾಮರೂಪರು
ಹರಕೆಲಬರ್ನಿಜಗಣೇಶ್ವರ್ಯ ಶಾಂತಾತ್ಮರ್ (391) 379

ನಾನಾ ನಾಮಾಂಕಿತರು ಸ ।
ದಾನಂದರ್ ಸಾಂಬವರ್ ದಿಗಂಬರರು ಮಹಾ ।
ದಾನವಿನೋದರು [ಪ್ರಮಥರ್
ನಾನಾ] ಸುರಹರರು ನಿಜಗಣಾಧಿಪರು ಶಿವಾ (392) 380

ವೀರಾಚಾರಾಚಾರ್ಯರ್ ।
ವೀರವ್ರತವಿದರವಾರ್ಯ ವಿಕ್ರಮರು ಮಹಾ ।
ವೀರಾವ[ತಾರರಸಮ] ರು
ವೀರೇಶ್ವರ ನಿನ್ನಗಣರು ವಿಷ್ಣುವರೇಣ್ಯಾ (393) 381

ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರ ವಿನಿಷ್ಟಿತ ।
ರಿಚ್ಛಾವ್ಯಾಪಾರ ಮುಕ್ತ ಹೃದಯರು ಭವಪಾ ॥
[ಶಜ್ಞೇದನೆ ಕಾರಣ] ರುದ ।
ಯಾಚ್ಛಾದಿತ ತನುಗಳಭವ ನಿನ್ನಗಣಂಗಳ್ (394) **382**

ಸರ್ವಜ್ಞರ್ ಸರ್ವಗತರ್ ।
ಸರ್ವಸುಖೋದಯರು ಸರ್ವಸಂಗ [ತ್ಯಾಗರ್
ಸರ್ವಪ] ರಿಪೂರ್ಣ ರನಿಶಂ
ಸರ್ವೇಶಭವದ್ಗಣಾಧಿಪರ್ ಶಾಶ್ವತರುಂ (395) **383**

ಗತವಿಧಿ ನಿಷೇಧ ಲೌಕಿಕ
ರತರತಿ ಮತ್ರಿಯಾತ [ರು] ಪ [ರಮಕಾರುಣ್ಯ] ರಹಂ ।
ಕೃತಕರ್ಮರು ಸಕಲಗುಣಾ
ನ್ವಿತರು ಶಿವಜ್ಞಾನರತರು ನಿಜಗಣಾಧಿಪರೀಶಾ (396) **384**

ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಪ್ರಿಯಭಾಷಣ ।
ರನ್ಯೋನ್ಯ ನುಚರಿತ ರನ್ಯೋನ್ಯ ಮಹಾ
ಮಾನ್ಯರು ನಿಜಗಣನಾಯಕ ।
ರನ್ಯೋನ್ಯ ನಮಸ್ಕೃತಮರ್ಹಾತ್ಮರು ರುದ್ರಾ (397)

[ಪಿರಿ] ದೆನೆಪುರಾಣತತಿಯೊಳು ।
ಪರಿವಿಡಿಯಿಂಮುನ್ನ ಪೇಳ್ದಂತೆ ಗಣಾಢಂ ।
ಬರಮಂ ವರ್ಣಿಸಿದೆಂ ಶಿವ ।
ಪರಮ ಸದಾನಂದ ಎನ್ನ ಬಲ್ಲನಿತರಿತೊಳಂ (398) **385**

ಶಿವಸಂಸಾರಾರ್ಣವದಿಂ ।
ದವೆಪೋಲುಮಡೆ ತೆಗದು ಗಣಸಮೂಹ ದೊಳಿರಿಸೆ ॥
ನ್ನವನಿತಕಂಡಿರೆ ಯೆನುತವೆ
ಭವನಿನ್ನಯ ಪ್ರಮಥವಡೆಯಲ್ಕೆನ್ನಂ (399) **386**

ಧರೆಯೊಳಗೆ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ
ವರಪಂಡಿತ ನೆನಿಸುತಿಹುದಱಿಂ ನಿನ್ನಾಜ್ಞಾ
ಭರಮೆಸೆಯಲ್ ಪ್ರಮಥರೊಳಾ ।
ನಿರವೆಂದೀಕ್ಷಿಸುವೆ ನಿಮ್ಮಬಯಸುವೆ ನೀಶಾ (400) **387**

ಪರಮೇಶನಿಜಪ್ರಮಥರ ।
ಚರಿತಂಗಳ ನೋದಿಕೇಳ್ವ ನಿಶಂಪ್ರಮಥರ್ ।
ಶರಣಂಗೆ ಯ್ಯಲು ಶುಭಮುಂ ।
ದೊರೆಕೊಳ್ಗುಂ ದುರಿತಮೆಲ್ಲಮುಂತೊಲಗು ಗಜಾ (401) **388**

ದೇವಭವದೀಯ ಭಕ್ತರು ।
ಮಾವಲ್ಲಭ ಭಕ್ತಿಯೋಗಮಾರ್ಗಂಗಳು ನಾ ॥
ನಾವಿಧ ಮೆಂಬರವರಿನೆಱಿ ।
ಗೋಪಿಂದಾದಿಗಳಗಜೆಯುಲಜೆದು ಮಹೇಶಾ (402) **389**

ಪುರಾತನ ಚರಿತೆ

ಆವಂದದಿಂದೆ ಭಕ್ತರ್ ।
ಭಾವಿಸಲಾತ್ರೆಱವಿ ನವರನವಿರತವುಂಸ್ವಾ ॥
ಭಾವಿಕ ವೈಭವದಿಂದಂ ।
ಕಾವೆ ಸತ್ಪದವನೀವೆ ಪರಮಾನಂದಾ (403) ॥ 390

ತನ್ನಯ ಪಿತೃ ಮಸ್ತಕವಂ
ನನ್ನಿಮಿಗಲ್ಕೊಯ್ದು ನಿನ್ನಭಕ್ತಿನಿಮಿತ್ತಂ
ಮುನ್ನೊರ್ವಂ ಚಂಡೇಶ್ವರ
ನುನ್ನತಗಣನಾಥ ನಾದನಲ್ತೆ ಮಹೇಶಾ (404) 391

ತನ್ನಕ್ಷಿಕಮಲ ದಿಂದಂ ।
ನಿನ್ನಪದಾಂಬುಜ ಮನೊಲ್ದು ಪೂಜಿಸಿ ಗುಣಾಸಂ
ಪನ್ನಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರಮ
ನುನ್ನತಿಯಂ ಪಡೆದನಲ್ತೆ ಮುರಹರನೀಶಾ (405) 392

ಶಿವನಿಂದೆಗೇಳಲಾಱದೆ
ಭವಾನಿತನ್ನೊಡಲ ನಾತ್ಮಶಿಖಿಯೊಳ್ನಯುತಂ
ಹವಿಗೆಯ್ದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದಂ
ಭವನರ್ಧಾಂಗದೊಳರಲ್ ಪಡೆದಳಲ್ತೆ ಶಿವಾ (406) 393

ಶಿವನಿಂದೆಗೇಳ್ದಿನೆನುತಲ
ಸುವಿಯೋಗಾಜ್ಞೆಯಧಾರಣಾದರನಾಗ ॥
ತ್ರಿವಿರಾಜಿತಗಣಪದವಿಗೆ ।
ಭುವನದೊಳುಂ ವ್ಯಾಘ್ರಪಾದಸುತನೆಸದನಜಾ (407) 394

ಹರವೀರಭಕ್ತಿಯಿಂನಿಜ ।
ಚರಣಮನುಱಿ ತನ್ನತಲೆಗಳಂ ತಱಿದು ಮನೋ ॥
ಹರಪೂಜೆಗೆಯ್ದು ಪಡೆದಂ ।
ಹರಿಜಯುಮಂ ಚಂದ್ರಹಾಸಮಂ ದಶಕಂಠಂ (408) 395

ಕರಯುಗಮಂ ಕಡಿದರ್ಚಿಸಿ ।
ಹರನಿನ್ನ ಪದಾಂಬುಜಕ್ಕೆ ತಾತ್ಪರ್ಯಮನೋ ॥
ಹರಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಡೆದಂ ।
ಕರಯುಗಮಂ ಮತ್ತೆ ಭಟ್ಟ ಬಾಣನುಮೇಶಾ (409) 396

ಕುಜಿವಾಲಂ ತನ್ನಯ ಪೋ ।
ತಿಱಿತಿಯಲ್ ಕಱದುದಕೆ ಕೋಪಿಸಲ್ಪಿತನಂ ಕೊಂ ॥
ದುಱಿ ಗಣಪದವಿಗೆ ಸಂದಂ
ನೆಱಿನಿಜ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಕಾಟಕೊಟನು ಮೇಶಾ (410) 397

ಕಡುಪಿಂ ಶಿವಾಗ್ನಿಯೊಳ್ತ ।
ನ್ನೊಡಲಂ ಕಡಿಕಡಿದು ವೀರಹೋಮಂ ಗೆಯ್ದಾ ॥
ಗಳ್(ಡೆ) ನಿಜದಯೆಯಿಂ ಮುಕ್ತಿಯೊ ।
ಳೊಡಗೂಡಿದ ವೀರಶಂಕರಂ ಸರ್ವೇಶಾ (411) 398

ಹುಲಿಗೆಱೆಯೊಳಾವಗಂ ಕಂ ।
ಗಳ ನುಗಿದುಗಿದಿಂದುವಾರದೊಳ್ನಿನ್ನಂ ಮಂ ॥
ಗಳಮಾಗರ್ಚಿಸಿ ಪಡೆದಪ
ನಿಳಿಯೊಳ್ನಾಗಯ್ಯನೆಂಬ ಭಕ್ತಂ ರುದ್ರಾ (412) 399

ಮಿಗೆತಱಿದು ಕಳದು ತನ್ನಯ
ಮಗನಂ ಪಾಕವನೆ ಮಾಡಿ ನಿನಗರ್ಪಿಸಿ ಮು ॥
ಕ್ತಿಗೆ ಸಲ್ದನೆ ಚಿರುತೊಂಡಂ ।
ಜಗವಱಿಯಲ್ನಿನ್ನ ಕರುಣದಿಂದ ಗಜೇಶಾ (413) 400

ಜಂಬೂರ ಮಹಾಕಾಳ ।
ಯ್ಯಂಬಯುಸಿ ನಿಜಾಂಘ್ರಿಗಿತ್ತು ತನ್ನಯ ಶಿರಮಂ ॥
ತ್ರ್ಯಂಬಕ ಮಹದೈಶ್ವರ್ಯಮು ।
ನಿಂಬಾಗಿಯೆ ಪಡೆದನಲ್ತೆ ನಿಜಕೃಪೆಯಿಂದಂ (414) 401

ಮುಱಿದ ಬಂಕಯ್ಯಂತ ।
ನ್ನರು ಶಿರಮಂ ಕೊಯ್ದು ನಿನ್ನ ಪದಪದ್ಮಕ್ಕ ॥
ಚ್ಚರಿಯನೆ ಪೂಜಿಸಿ ಮತ್ತಂ ।
ಸೆಱೆಪಡೆಯನೆ ನಂಬಿನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯುಂಗಿರಿಶಾ (415) 402

ಶಿರಮಂ ನೆಱೆ ತಱಿದು ಭವ ।
ಚ್ಚರಣಾಂ ಬುಜಕಿತ್ತು ಕಟಕದೊಳೊಗ್ಗಿಂದಂ ॥
ಹರನಿನ್ನ ಕರುಣದಿಂದಂ
ಮರಳದಿನತ್ರಯಕೆ ಪಡೆಯನೇ ಜಗವಱಿಯಲ್ (416) 403

ವರಗೊಂಡ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ।
ಕರುಣಿಸಿ ಭುವನತ್ರಯ ಪ್ರಕಾಶಿತಭಕ್ತಿ ॥
ಸ್ಥಿರನೆನಲು ಮಾಡಿ ನಿನ್ನಯ
ಪುರಕಂ ತನುವೆರಸಿಕೊಂಡು ಪೋದೆ ಮಹೇಶಾ (417) 404

ನಿಜಪುರದ ಬಾಲವೃದ್ಧಾ ।
ದಿಜನಂ ಬೆರಸೊಲ್ದು ನಿನ್ನ ಶಿವಲಿಂಗದೊಳುಂ ॥
ತ್ರಿಜಗಮಱಿಯಲ್ಕೆ ಕೂಡಿದ ।
ನಿಜನಿಮ್ಮಯ ಕೃಪೆಯಿನೊಡೆಯ ಪಿಳ್ಳೆಯಂಬೇಗಂ (418) 405

ಕಡುಚೋದ್ಯಂ ಭಕ್ತಗರ್ಗಂ ।
ಕಡುಗೂರ್ಪುದು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿ ಗೌರವಮಿಳೆಯೊಳ್ ॥
ಕಡುಗೊರ್ತು ವೊಡೆಯ ನಂಬಿಗೆ
ಮೃಡಕಾಂಚಣಿ ಯಾದೆ ಯಾತ್ರೆ ವೇಶ್ಯಾಗೃಹಕಂ (419) 407

ಹರನೇ ದೈವಮೆ ನುತ್ತಾಂ ।
ತರದೊಳ್ಳಱಿನಂಬಿ ಕರೆಯೆ ನಂಬುಗೆಯಿಂ
ನ್ನರಬೋಮ್ಮಯ್ಯಂಗಂ ಶಂ ।
ಕರ ನೀನೋ ಯೆಂದೆ ಯಾತ್ರೆ

ಘನಭಕ್ತಿಯ ನಿಜದಯೆಯಿಂ ।
ದನುವಾಗಲ್ ಮಲೆಯ ರಾಜನೆಯ್ದಿದ ನಾಗಳ್ ।
ಜನರೆಲ್ಲಂಕೊಡಲು ನಿಜ ।
ತನುವೆರಸಿ [ಯೆಶಿ] ವಪುರಕ್ಕೆ ಜಗವಱಿಯಲಜಾ (421) 409

ಹರಲೀಲಾ ಸ್ವವರಚನಾ ।
ಸ್ಥಿರನಿರುಪಮ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿಜಪುರ ಸಹಿತಂ ॥
ಸುರುಚಿರವಿಮಾನ ದೊಳ್ನಿಜ ।
ಪುರಕುದ್ಭಟ ನೆಯ್ದನೇ ಮಹಾಮಹಿಮ ಶಿವಾ (422) 410

ಮೃಡಕಂಬರ ಗುಂಡಯ್ಯನ ।
ಕಡುಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ತದ್ಘಟಂಗಳ ಶಬ್ದ ।
ಕ್ಕೊಡನೊಡೆ ನಾಡುತ್ತಿರ್ದಪೆ ।
ಬೆಡಗುಮಿಗಲ್ಪ್ರೀತಿಯಿಂ ಮಹಾ ಮಹಿಮ ಶಿವಾ (423) 411

ಧರೆ ನೋಡಲ್ ಶಿವಲಿಂಗೋ ।
ದರದೊಳ್ಪ್ರಾಗು ತಂದನುಟ್ಟ ವಸ್ತ್ರದ ಸೆಱಗೊ ।
ಪ್ಪಿರೆ ಪೊಱಗೆ ತೋರುತಿರಲಂ ।
ದರಿ ಯಮುರಾಜಂ ಭವಪ್ರಸಾದದಿ ನೀಶಾ (42[illegible]

ಅಭಯಾದಿ ನಿನ್ನಂ ನಂಜಿದ ।
ವಿಭವದಿ ನಱುದೊಱಿಯ ನೆಯ್ದಿ ಸಾಹಸ ದಿಂದಂ
ರಭಸವ ನುಡುಗಿತ್ತಾತೊಱಿ ।
ಸಭಯಾದಿ ನಾಮಾಸುಟಿ ಚಾಂಡರಾಯಗುಮೇಶಾ (425) 412

ಬ್ರ (ವ್ರ)ತಿಗಳ್ ಬಸವಂಗಳ್ಬರೆ ।
ವೃತವಾಗಿದಿರಾಗಿ ಕಾಣುತವರಂ ಪ್ರಾಣಾ ।
ನ್ವಿತರಾಗಿ ಮಾಡನೆ ಭ
ಕ್ತ್ಯತಿಶಯದಿಂ ಮಾಸುಟಿ ಚಾಂಡರಾಯನು ಮೇಶಾ (426) 413

ಗಿಳಿಯಂತನ್ನಯ ಗಣಿಕೆಯ ।
ನಿಳಿಮೆಚ್ಚೆಲ್ಕವಳ . . . .
. . . .
. . . .

(ಇಲ್ಲಿಂದ ಮೇಲೆ 443 ನೇ ಪದ್ಯದವರೆಗೆ ಮೂಲಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥ ಪಾತವು ಕಾಣುತ್ತದೆ).

. . . .
. . . . . ದಿಂದನ್ಯರೊಳಂ ।
ದುಸುರಾತ್ತ್ರವೆ ಭಂಡಾರದ ।
ಬಸವಣ್ಣಂ ವಿಷವನೀಂಟಿ ಜೀವಿಸನೆ ಶಿವಾ (443) 431

ವಸುಧೆಯೊಳೀಶನೆ ದೇವಂ ।
ಪ್ರಸಾ[ದಮೆ ಪವಿತ್ರಮೀಶಭ]ಕ್ತರೆ ಕುಲಜರ್ ।
ಘ್ರಸಿಯದಿದೆ ನುತಂ ಮತ್ತಾ
ಬಸವಣ್ಣಂ ವಿಷವನೀಂಟಿ ಜೀವಿಸನೆ ಶಿವಾ (445) 432

ಕುಸುಮಶರಾಂತಕ ನಿಜದಿಂ ।
ಗಸವೇತ್ರರ್ಗಲ್ಲ ದಂಟಬಾರದು ನಿವರ್ಣ ॥
ಲ್ಯಸುಖಮೆ ನುತಂ ಮತ್ತಾ ।
ಬಸವಣ್ಣಂ ವಿಷವನೀಂಟಿ ಜೀವಿಸನೆ ಶಿವಾ (445) 433

ವರಪಾಂಡ್ಯನಾಯಕನ ವೀ ।
ರರಸಾನ್ವಿತ ಭಕ್ತಿ ಗೊಲ್ದಲಂ ಪ್ರರಡೊಳ್ನೀಂ ॥
ಭರದಿಂದ ಬಂದು ಪೀಠದೊ ।
ಳರವಂ ಕೈಕೊಂಡೆಯಲ್ತೆ ಗಿರಿಜಾ ರಮಣಾ (446) 434

ಪುರಹರ ನಿನ್ನಂಪಾಡು ।
ತ್ತುರು ಭಕ್ತಿಯೊಳೊಲ್ದು ತನ್ನ ಹಸ್ತದತಾಳಂ ।
ಬೆರಸಿ ನೆಗದೆಯ್ದನೆ ನಿಜ ।
ಪುರಕೆ ಭವತ್ಕೃಪೆಯಸಂದು ಶಂಕರನೀಶಾ (447) 435

ಸುತನೆಂದು ನಿನ್ನನೋಲ್ದೀ ।
ಕ್ಷಿತಿಯೊಳ್ಭಾವಿಸಿದ ಬಿಜ್ಜ ಮಹದೇವಿಯ ಮು
ಗ್ಧತನದ ಭಕ್ತಿಗೆ ಕೃಪೆಯಿಂ ।
ದತಿಶಯ ಮುಕ್ತಿಯನೆ ಕೊಟ್ಟೆಯಲ್ತೆ ಮಹೇಶಾ (448) 436

ಪರಿಜನಮುಂ ಹಯಮುಂತ ।
ಪ್ಪುರುಸತಿಯರ್ಕೂಡೆ ಬರಲು ವರಭಕ್ತಿಯೊಳಂ ।
ದಿರದೆ ನಿಜಪುರಮನೆಯ್ದನೆ ।
ಧರೆಯರಿಯೆ ಕುಮಾರಪಾಲ ಘೂರ್ಜರನೀಶಾ (449) 437

ಗುಡಿಗದವನಿಕ್ಕಿ ಕೊಂಚ್ಚಿಯು ।
ನಡೆಗಿಸಿ ತವ್ಮ್ಕುಡಿಯಃಡೆಂಗೆ ಕದವಂತೆಗೆದಾ ॥
ಗಳ್ ಕಿನ್ನರನುರು ಭಕ್ತಿಗೆ ।
[ಮೃಡನೀನಡಿ] ಯಾದೆ ಯೆಂತ್ತೆ ಜಗಮೆಲ್ಲಜೆಯಲ್ (450) 438

ಚೋಳನಗಜಮಂ ಕೊಲುತಾ ।
ಚೋಳನ ಶಿವಭಕ್ತಿಯಂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ . . . . . .

. . . .
ಬಾಳಾಕ್ಷ ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯಿ ನಿಜಭಕ್ತ ನಜಾ (451) 440

ಕಡುರೌದ್ರದಿ ಮದಕರಿಮೇ
ಲಡೆರಲ್ಕ [ಜಪಿಡಿದು ಮುರುಹಿ ಪಡೆಯನೆ ಮತ್ತಾ ॥
ಮಡಿ] ವಳವಾಚೆಯ್ಯಂಬಿ ।
ಜ್ವಳನುಕ್ಕಡೆಗಲ್ಕೆ ಭಕ್ತಿಮಹಿಮೆಗೆ ರುದ್ರಾ (452) 439

ವಿರುದನಂ ಮರ್ದಿಪ ಮದ ।
ವಾರಣಮಿದಿ [ರಾಗೆ ತಿರಿಗಿ] ಪೋಡಡೆ [ಭಯದಿಂ] ।
ಮಾರಾರಿ ನಿನ್ನಕೃಪೆಯಿಂ ।
ದೂರದಿ ಬಾಕೂರ ಬೊಮ್ಮಯಂಗೆ ಮಹೇಶಾ (453) 441

ಭೂತಳಮಿದು ಪೊಸತೆನಲುಂ ।
ಖ್ಯಾತಂ ಸಕಲೇಶ ಮಾದಿರಾಜಂ ತ್ರಿಪುರಾ ॥
ರಾತಿ ನಿಜಭಕ್ತಿ ಯಿಂದಂ ।
ಪ್ರೀತಿಯಿನೇಳ್ನೂರು ವರುಷಮಿರನೆ ಮಹೇಶಾ (454) 442

ಎಡೆವಿಡದೆ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಯು ।
ಕಡಿಯೊಳ್ಕಣಿ ಗೆರ್ಪ (ಗರ್ಫ) ರವಮು ಮೊಸೆಯುಲ್ಲಿನೊ ।
ಲೆಡ್ಡಡನೊಡನೆ ಮೆಚ್ಚಿನರ್ತಿಪೆ
ಮೃಡಚೇರಮ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಬಾರಿಸು ವಾಗಳ್ (455) 443

ನಿನ್ನಂ ನೆರೆನಂಬಿರ್ದಾ
ಕನ್ನದ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯನ ಭಕ್ತಿ ಚೋದ್ಯಮದಲ್ತೆ
ಪನ್ನಗಧರ ಭೂತಳದೊ
ಳ್ನನ್ನಿ ಮಿಗಲ್ಧರ್ಮ ಮಾಯ್ತು ಧರ್ಮಂ ರುದ್ರಾ (456) 444

ಧರೆಯೊಳ್ಕತ್ತ್ರಮನೇಕರು ।
ವರಬಾಣಮಯೂರ ಕಾಳದಾಸಾದಿ ಮಹಾ ।
ಪುರುಷರು ದೃಷ್ಟಪ್ರತ್ಯಯ ।
ಪರಮರು ಶಿವಕಂಡರಲ್ತೆ ಭಜಿಯಿಸಿನಿನ್ನಂ (457) 445

ಕೆಲರಂಬೇಳದೆ ನಲ್ಲದೆ ।
ಸಲೆವೇಳಲ್ಕಿರದೆ ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯಿಂ ವರಮಂ ॥
ನೆಲೆಯಾಗಿ ಪಡೆದ ಭಕ್ತರೆ ।
ನಿಳೆಯೊಳ್ಗಾನಱಿಯೆನಿನ್ನೆ ವಶಮೇರುದ್ರಾ (458) ॥ 446

ಮಾನಿತಕೇವಲ ಭಕ್ತಿಗೆ ।
ನೀನೆನೆಸುಂ ಪ್ರೀತನಪ್ಪ ಕತದಿಂ ಮುಕ್ತಿ
ದ್ಯಾನಿಗಳುಂ ನಂಬಿ ನಿನ್ನನ ।
ನೂನತೆಯಿಂ ಭಜಿಸವೇಳ್ಕು ಪರ [ತರ ರುದ್ರಾ] (459)

ವೀರಮಾಹೇಶ್ವರ ಸ್ಥಲ-

ವಿಹಿತಕ್ರಿಯೆಯಿಂ ಭಕ್ತಿ ವಿ ।
ರಹಿತಮು ಮಾಗೊಡಱಿಸಲ್ಕದಕ್ಕುಂ ದುಃಖಂ ।
ವಹಮುಂ ದಕ್ಷಂ ಮಾಡಿದ ।
ವಿಹಿತಕ್ರಿಯೆ ಯಂತದಂತೆ ಸರ್ವಾಧೀಶಾ (460) 447

ನಿಜಪದ ಭಕ್ತಿವರ್ಜಿಡಿದ ।
ವೃಜಿನಂತಾಂ ಪುಣ್ಯ ಮಕ್ಕಭಕ್ತಂ ಮಾಡಲ್ ।
ವೃಜಿನಮೆಯಕ್ಕುಂ ಪುಣ್ಯಂ ।
ಅಜನಿನ್ನೊಲವಖಿಳ ವೇದಪಥ ಮಪ್ಪುದಱಿಂ (461) 448

ಮೊಲ್ಲೆಗಳಂ ದಿಟ್ಟ ಶ್ರೀ ।
ವಲ್ಲಭಸುತನಂ ತ್ರಿಣೇತ್ರ ದಹಿಸಿದೆ ಮತ್ತಂ
ಕಲ್ಲಿಂದಿಟ್ಟ ಗಣೇಶಂ ।
ಗುಲ್ಲಾಸದಿ ನಿತ್ತೆಯಲ್ತೆ ಮುಕ್ತಿ ಶ್ರೀಯಂ (462) 449

ಭಾವಿಸಲಭಕ್ತರ ಕ್ರಿಯೆ ।
ಕೇವಲಭಕ್ತಿಗೆ ಸಮಾನಮಲ್ಲಾಗಿ ಮಹಾ ॥
ಜೀವನ ಭಕ್ತಿಯೆ ಲೇಸೆಂ ।
ದಾವಗಮುಂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಜಿಪರ್ನಿನ್ನಂ (463) 450

ವನಜಾಸನ ವನಜೋದರ ।
ಸನಕಾದ್ಯರ್ಗಱಿಯ ಬಾರದಗಣಿತ ಮಹಿಮಂ ॥
ಮನಸಿಜಹರ ನಿಪ್ಪಂ ಭ ।
ಕ್ತನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಭಕ್ತಿಗೆ ಸತತಂ (464) ॥ 451

ಆವಶ್ರುತಿಗಳ್ಗಂ ನಿಜ ।
ಭಾವಮನಱಿಯಲ್ಕೆ ಬಾರದ ಪ್ರತಿಮ ಮಹಾ ॥
ದೇವಂ ಸರ್ವಗ ನವಿನಾ ।
ಭಾವದೊಳೊಲಿದಿರ್ಪ್ಪ ಭಕ್ತನಿ [ವಹಕ್ಕೆ]ಂದುಂ (465) ॥

ತಾನನಿಶಂ ಕೊಂಡಾಡುವ ।
ನಾನಾವಿಧಭೇದ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕ ।
[ರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಮ ನೊಲ್ಲಂ ।
ತಾನೇಗಳು ಮೊಲಿವ ಶಿವನು ತನ ಚಕ್ರ್ವರ್ಗಂ] (466) 452

ಫಲವಂ ಕುಡೆ . . . .
. . . . ಪೇಳ್ಪೊಡೆಮಸೆಲ್ಲ ಮತಿಶಯ ಪದದಿಂ
ಬೆಳಗುವ ಕೇವಲ ಭಕ್ತ
ಸ್ಥಲ . . . . (467) 453

ಭಾಳಾಕ್ಷನ ವರಭಕ್ತ
ಗರ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶಾಬ್ಜ ಸಂಭವರ ಪದವಿಗಳುಂ ॥
ತೃಣಲಾಯ ಮಾನಮಪ್ಪ ಸ ।
ಲ್ಲೀಲ ಸದಾನಂದ ಸುಖದ [ಲೀನರ] ಹುದಱಿಂ (468) 454

ಕೇವಲ ಮಹೇಶ್ವರನೆ ತನ ।
ಗೋನಿಕರಂ ಪೇಳ್ಕುಮೆಂದು ನೆನೆವುತಿಹಂತಾ ।
ನಾವಂ ಪೇಳ್ಕ್ಯತನೆಯೊಂ ।
ದಾವಗಮೆಚ್ಚೀವುತಿಪ್ಪ ನೊಲ್ಪಗಜೇಶಂ (469) 455

ಸ್ಥಿತವಿಧಿ ನಿಷೇಧಮುಳ್ಳ ।
ಶ್ರುತಿಗಳ್ಗಂ ಸ್ವಾಮಿ ಭೃತ್ಯ ಸಂಬಂಧದೊಳ್ ॥
ಪ್ಪತಿಶಯ ಕೇವಲ ಭಕ್ತಿಗೆ ।
ಸತತಂ ಸಂಯೋಗಮುಂಟೆ ಭಾವಿಸಲಭವಾ (470) 456

ಫಲಿಸುವುದು ವಿಧಿನಿಷೇಧಂ ।
ಗಳ ಕಡೆಯಿಂ ಪುಣ್ಯಪಾಪಮುಂ ತತ್ಕರ್ಮಂ ॥
ಗಳು ಮುಕ್ತ್ಯವಾಗಿ ಲೋಕಂ ।
ಗಳು ಭೋಗಾಂತ್ಯದೊಳು ಜನನಮುಂಟಾಗಿರ್ಕುಂ (471) 457

ಅದಱಿಂದ ವಿಧಿನಿಷೇಧಾ ।
ಸ್ಪದನಾಗದೆ ಕರ್ಮಯುಗಮ ನತಿಗಳದು ಕರಂ ॥
ಮುದದಿಂ ಕೇವಲ ನಿಷ್ಠೆಯಿ ।
ನೊದವಿದ ಭಜನೆಯೊಳು ಶುದ್ಧ ಭಕ್ತಿ ಕ್ಷಿತಿಯೊಳ್ (472) 458

ಪರಮೇಶನೆಂದು ಶಂಭುವ ॥
ಶರಣೆಂದುಱಿನಂಬಿ ಭಜಿಸಿಶಾಶ್ವತ ಶಿವನಂ ॥
ದೊರಕುಗು ಭೃತ್ಯಾಚಾರಂ ।
ಸರಿಯೇ ಪರಮಂತ್ರ ತಂತ್ರ ಸಂಕುಲಮೊಲ್ಲಂ (473)

697

ಕಡೆಯಿಲ್ಲಗೆ ವಿಧವತಿಯೊ ।
ಳ್ಕಿಡದುಂ ದೆಸೆಗೆಟ್ಟು ಸಂಶಯಾದೆ ಕೆಡಲಹುದೆ ॥
ಬಿಡು ಜಡಮತಿಗಳನುಡಿಯುಂ ।
ಬಿಡದರ್ಚಿಸಾನೆಂಬಿ ಭಕ್ತಿವಿಧಿಯಿಂ ಶಿವನಂ ॥ (474)

ವಿಧಿಯುಂಟೆ ಬೇಱತೆ ಭಕ್ತಿಗೆ ।
[ವಿಧಿ]ಸಂಯುತ . . . . . . ರಹಿತಂ ।
ವಿದಿಯಿಸಿ ಹಯಮೇಧ . . . . ।
. . . . ॥ (475) 460

. . . . ।
. . . . ಯುಗುಮೊಭವ ।
ತೃಥವರ್ತಿಗೆ ತೇಷಾಂ ಮಮ ।
ಯಥಾ ತಥಾಯೆಂಬ ಕತದಿ ನಗಜಾರಮಣಾ ॥ (476) 461

ಶಿವನೊಳು ತನುವಂ ಮನಮಂ ।
ಶಿವಭಕ್ತರೊಳಧಿಕ ಧನಮನಾತ್ಮಪ್ರಿಯದಿಂ ॥
ದವೆ ಕೊಟ್ಟಾನಲ್ಲಿಂದುಂ ।
ಶಿವನೆಲ್ಲಕ್ಕಂಬಡೆಕ್ಕು ಶಿವಭಕ್ತಿ ಶಿವಾ ॥ (477) 462

ಜಲದಿಂ ಮೆಯ್ದೊಳೆಯೆ ಮನೋ ।
ಮಲಿನಂ ಪೋಗಲ್ಕದಾರ್ಕುಮೇ ಪರಿಕಿಸೆ ನಿ ।
ಶ್ಚಲಭಾವ ಶುದ್ಧ ಭಕ್ತಿಯಿ ।
ನೊಲವಿಂದರ್ಚಿಸಲು ವೇಳ್ಕು ಸತತಂ ಶಿವನಂ ॥ (478) 463

ಚಿತ್ತದೊಳಕ್ಕಿದ (ಳಂಟಿದ) ಮಲಿನಂ ।
ಕತ್ತಿಗಳಂಕೊಯ್ದು ತೊಳೆಯೆ ತನುವಂಬಿಡುಗೇ ॥
ಚಿತ್ತದ ಶುದ್ಧತೆವೇಳ್ಕುಂ ।
ಚಿತ್ತಜಹರ ಶಿವನೆ ನರ್ಚಿಸಲ್ಕೊಲವಿಂದಂ ॥ (479) 464

ಒಡಲವಯವಮಂ ಬೆರಳ್ಗಳು ।
ಮಡಿವಂತಿರೆ ಮುದುಡೆಗಟ್ಟು ಮುಟ್ಟದಡಹುದೆ ॥
ಮೃಡನಂ ಭಜಿಯಿಸೆ ಹೃನ್ಮಲ ।
ಮುಡುಗಿದಡೆಕ್ಕಲ್ಲ ದೂಹಿಸಲ್ ಶುದ್ಧತೆಯೇ ॥ (480) 465

ಕಡುಗೈಪೆ ಸೊರೆಯ ಪೋಱಗಂ ।
ತೊಳೆಯಲ್ಕೊಳಗಿರ್ದ ಕೈಪಪೋ ಕುಮೆತೊಳೆಯ ॥
ಳ್ಕೊಡಲನದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಗೆ ।
ಬಿಡೆ ಕಾರಣಮಾಗಲಾರ್ಕುಮೋ (ಗಿರಿಜೇಶಾ) ॥ (481)

ಸೂ.—ಮುಂದಣ ಎರಡು ಪದ್ಯಗಳಿರುವ ಓಲೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಶಿಥಿಲವಾಗಿದೆ.

ಅಂತರ್ಗತ ಮಾನಸಮು ।
ತ್ಯಂತಂ ದೂಷಿತಮೆ ಯುಪ್ಪದಮುಮದು ಘಟ ದೃ ।
ಷ್ಟಾಂತದವೊಲ್ ಶುಚಿಯಕ್ಕು ನಿ ।
ರಂತರ ಬಹು ಯಾಗ [ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾ ವಿಧಿಯಿಂ] ॥ (482) 466

ಅಱಿಯದೆ ಶಿವಭಕ್ತರು ಆ ।
ಚರಣೆಯು ನೊಡರಿಸಲು ಕಂಡು ತಮಗುಱಿಸದವರ್ ।
ಜಱಿತಿಯದೆ ನುಡಿಯದೆ[ಕೆಮ್ಮ]ನೆ ।
ನೆಱಿತೆ ದೂರದೊಳವರ ಪೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿ ಹುದುಚಿತಂ ॥ (485)

ಸಕಳೇಶ್ವರ ನಪ್ಪೀಶಂ ।
ಗೆ ಕರಮಿವರ್ಭಕ್ತರೆಂದು ನೆಗಳ್ದ ಪುಣ್ಯಾ ।
ಧಿಕರೊಳಗೊಂದೊಂದ[ವಗು]ಣ ।
ಸಕಳವ ನಱಸುವವ ನಿಳೆಯೊಳುಱಿತೆ ಚಾಂಡಾಲಂ ॥ (486) 467

ಆತನೆ ಉತ್ತಮಕುಲಜನು ।
ಮಾತನೆ ಸೌಭಾಗ್ಯವಂತ ನಾತನೇ [ಗುಣಿ] ಮ ।
ಹಾತನೆ ಸುಜನಂ ನಿನಗೆ ಮ ।
ಹಾ ತಾತ್ಪರ್ಯದೊಳು ಭಕ್ತನಪ್ಪಾತನಜಾ ॥ (487) 469

ಶಿವಸಂಸ್ಕಾರ ರಹಿತಮಾ ।
ನವನಂತ್ಯಜನಿಂದಲಂತ್ಯಜಂ ಪರಿಕಿಸಲುಂ ।
ಶಿವಸಂಸ್ಕಾರನಿಯುಕ್ತಂ ।
ಶಿವಭಕ್ತಂ ನೋಡಲಗ್ರಜಂಗಗ್ರಜನುಂ ॥ (488) 470

ಪೊಲೆಯರ ನೊಡರಿಸು[ವ]ಂಗ ।
ತ್ಕುಲಜರೆ ನಲ್ಭಕ್ತರಾಗೆ ಕೇಳ್ದುಱಿಯಿರೆ ಸ ।
ತ್ಕುಲಜರನೀಶಂ ಮಾಳ್ಪಂ।
ಪೊತಿಯು ರನಲ್ಲನ್ನ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳದೊಡವರಂ ॥ (489) 471

ಚೆನ್ನಯು ನಂತ್ಯಜನ[ಲ್ಲವೆ] ।
ಮುನ್ನಜನಂ ಭಜಿಸಿ ಮುಕ್ತನಾದಂ ದಕ್ಷಂ ।
ಜನ್ನದೊಳೀಶ್ವರನಂ ತಾಂ ।
ಮನ್ನಿಸದುಱಿತೆ ಹಚ್ಚಹಸಿಯು ಹೊಲೆಯನೆಯಾದಂ ॥ (490) 472

ಮೃಡನಿನಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಂ ।
ನಿಡಿದಾಗಿಯೆ ಬಿದ್ದು ನಮಿಸುವವನಪಾಪಂಗ ।
ಳ್ಕಿಡದಪವಾತನು ಮೇಳ ।
ಲ್ಕೊಡ ನೇಳವು ತೊಲಗಿಪೋಪ ವನಿತಱಿತೊಳೀಶಾ ॥ (726)

---

* ಸೂ.—ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ 725 ನೇ ಪದ್ಯದ ವರೆಗೆ ಮೂಲ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಪಾತವು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಕೃತಮತಿವರ್ಣಾಶ್ರಮಿಗಳ್ ।
ಶ್ರುತಿ ವಿಹಿತವಮವಾದ ಭೂತಿರುದ್ರಾಕ್ಷೆಗಳಂ ।
ಸತತಂ ಧರಿಸಲ್ವೇಳ್ಕುಂ ।
ಪ್ರತಿದಿನಕೃತ ಕರ್ಮತತಿ ಸಫಲಮಾಗಲುಜಾ ॥ (727)

ಉಪವಿಸಲುಂ ರುದ್ರಾಕ್ಷೆ ।
ತ್ರಿಪುಂಡ್ರಧಾರಣಾ ವಿರಹಿತ ವಿಪ್ರ ವರರ್ಗಂ ।
ಜಪದಾನವ್ರತ . . . ಥ ।
ರ್ಮಪುರೋಗಮಕವ . . . . ವಿಧಿಗಳ ಫಲಮಿಳಿಯೊಳ್ ॥ (728)

ರೆಡ್ಡಿಂದಾದೊಡ ವಳಕದೊ ।
ಳಡ್ಡಂಧರಿಸಲ್ ತ್ರಿಪುಂಡ್ರಮಂ ಫಲವೇತ? ।
ಕ್ಕಡ್ಡಂ ಬಪ್ಪನೆ ಪಿತೃಪ[ತಿ] ।
ಯೊಡ್ಡಿದ ಸಂತತಿಗಳನಿತು ಗಿರಿಜಾರಮಣಾ ॥ (729)

ವಿಸ್ಮಯಮ ಮಿದತಿ ಪ್ರಿಯದಿಂ ।
ಭಸ್ಮವನುಱತಿಧರಿಪ ನರನಪಾಪ ಸ[ಮೂಹಂ] ।
ಭಸ್ಮೀಕೃತ ಮಕ್ಕುಂ ದ ।
ಗ್ಧಸ್ಮರ ನಿನ್ನ ಪ್ರತಾಪದಿಂದ ಮಹೇಶಾ । (730)

ಭೂತಾದಿ ಮಹಾ . . . . . ।
. . ತಮೆ . . . . ।
. . . ಮದಕ್ಕು ನಿಜಾಜ್ಞಾ ।
ಭೂತಿಯ ನೊಲವಿಂದಧರಿಪ ಪುಣ್ಯಾರ್ಗೆ ಶಿವಾ ॥ (731)

. . . . ।
. . . . ಳಂ ।
ವರರುದ್ರಾಕ್ಷಂಗಳುಮಂ ।
ಧರಿಸುತ್ತಿರ್ಪಾತನ . . . . । (732)

. . . . ।
. . . . ರುದ್ರಾಕ್ಷೆಗಳಂ ।
ರುದ್ರತೆಯಿ . . . ಯಿಪನಿಜ ।
ಮುದ್ರೆಯ . . . . ॥ (733)

. . . . ।
. . . . ಕನುಂ ಹರಪುರಮಂ ।
ಘಳಲವೆ ಸಾರ್ದುದು ಗಡ ಮ ।
ತ್ತಿಳೆಯೊಳ್ ಧರಿಸಿರ್ದವ . . . . . . । (734)

. . . . |
ತಹ ಶಿವಭಕ್ತಿಮಹಿಮೆಯುಂ ವಿಭವಂ ಮ ।
ತ್ತಿಂತಪ್ಪ ವಿಚಿತ್ರಮನಿದ ।
ನೆಂತೆಂ . . . . ರ್ವ ಶುಭಕರ ರುದ್ರಾ ॥ (735)

[ಪಿಲಸದ್ಭಕ್ತಿಯು] ನಚ್ಚಿಸ ।
ದಲಸಿದತನು ಮುಪ್ಪಿದಿಹಕೆ ಪೊಱತೆಯಾಗಲ್ಕಂ ।
ನತೆ ಪರದಗತಿಯುನರಕಂ ।
ಗಳೊಳವನಂ ಮುಣ್ಗಿಸಲ್ಕಮುರಗಾ ಭರಣಾ ॥ (736)

ಶಿವಭಕ್ತಿ ಬೋಧೆ.

ಯುಮನುಗಡಃತನ ನಗರ ।
ದ್ರುಮಂಗಳದಿರಲ್ಲಿ ತೊಱೆದು . . . ರ್ಷಾರ ।
ಭಮೆಯಿಂದೆ ಕೆಡದೆ ಭಕ್ತಿ ಯಿ ।
ನುಮೇಶನಂ ಪೂಜಿಸಪ್ಪಿದಿಷ್ಟಾರ್ಥಫಲಂ ॥ (737)

ಅವನಿಯೊಳತಿದುರ್ಲಭ ಮಾ ।
ನವಜನ್ಮಂ ಬಡೆದು ವಿಶ್ವನಾಥನನೊಲವಿಂ ।
ಶಿವನಂ ಪೂಜಿಸದಿಹ ಮಾ ।
ನವರು ವೃಥಾ ಜನ್ಮಜೀವನ ವ್ಯಾಪಾರರ್ ॥ (73-)

ವಿದಿತ ಶುಭಾಶುಭ ಬೋಧಾ ।
ಸ್ಪದ ಮಾನವನಾಗಿಪುಟ್ಟಿ ಹರನಂ ಭಜಿಸಲ್ ।
ಮುದವಿಲ್ಲದೆೊಱತಿವ[ಹ]ಸುಗಳ ।
ಗುದಿವಜೆಯಾಲ್ಕೆಂದು ಬಗೆದು ಭಜಿಸೀಶ್ವರನಂ ॥ (739)

ಶಿಷ್ಟಾಚಾರಮ ನೊಳಯು . . . . ।
. . . . ರ್ವಾರ್ಣ ।
ವೆಷ್ಟಂಭ ವತಿಟುಂದಿರ (ದಮತಿಯಿಂ) ।
ದಿಷ್ಟದೆ ನೀಭಜಿಸು ಭಕ್ತಿಯಿಂ ಶಂಕರನಂ ॥ (740)

HEMADA PANTHACI BAKHER

EDITED BY

K. THULAJARAM KSHERASAGAR.

This is a short historic episode transcribed from Modi into Devanāgari characters wherein the short biography of Hemāda Panth, the originator of the Modi script and the origin and the history of Doulatabad, Sultanpur, Phanal and the famous temple dedicated to Sri Bhavani at Tulajapur, which was worshiped as the tutillary diety by Shivaji, the Great are given. The text is based upon the Modi manuscript bearing No. 298 in the Descriptive Catalogue of the Marāthi Manuscripts in the Government Oriental Manuscripts Library, Madras. From this it can be observed that Hemāda Panth was not only an able administrator but also a good author. He was said to be an ardent devotee of Śri Gaṇesha, with whose help and instructions, it is stated, that he wrote a large number of works on various subjects. Though the beginning is a legendary one, the latter part of the description contains facts of historic value. The account starts in the form of question by the Bahadursha of Doulatabad requesting Hemāḍa Panth to describe the origin and the histroy of the above stated places and persons. The date of the actual composition of the work or the episodes described is not provided. The manuscript spells the names of persons and places variously and some minor mistakes can also be noticed ; this may partly be due to the blunder of the scribe and partly due to other exegencies.

In accordance with a special request of Col. Mackenzie this manuscript is said to have been transcribed from an original record owned by an elderly gentleman Narayanji, residing at Narayana Ghad in the Taluk of Khandi attached to Joonar district. The transcription was said to have been completed by the 13th January 1806 equivalent to the 10th Lunar day of the bright half of Puṣya month in Krodhana corresponding to the year 1727 of the Shalivahana era.

हेमाड पंताची बखर

॥ श्री गजानन प्रसन्न ॥

॥ श्री गणेशायनमाः ॥

पूर्वि दौलताबादांत अदिलशाही पातशाहा करीत होता. त्यानें हेमाडपंतास बोलाऊन पुर्मीलें कीं किले पनाळास राजे कोण केलें त्याचे वर्तमान सांगावे. त्यावरून हेमाडपंत बोलिल जें हे ज्ञान मजला नाहीं मग पातशाहा बोलुन लागला कीं तुजला श्री गणेश प्रसंन आहे. त्यास्तव त्वां सांगावें. मग हेमाडपंत यानें सांगीतलाकीं साहा महीनेंची वाईदा दीधलीया सांगेन म्हणतांच पातशाहानी तीनी महीनेची वाईदा दीधला. हेमाडपंत आपले घरास आले. आणि आपले घरी जाऊन श्री गणेशाची पूजेंन करुन लागला. आणि गवताचे आसन घाळुन ऐसे तीनि महीनें पावेतों करु लागला अनुष्टान संपलें मग ती श्री गणेशांची शेवा पूर्त जाहाला. मग गणेश मूर्तीस फार दयां येऊन आणि द्रिध्दी समोरे येऊन बैसला व म्हणुन लागलाकीं कोरे कागद व दौत व लेखनीं घेऊन गवत आसना वरीं एऊन बैसून हेमाडपंतास बोलुन लागलो कीं मी वृतांत सांगतों ते लेहुन पातशहास वाचून सांगणे म्हणुन बोलिलें मग हेमाडपंत याने कोरा कागद दौत लेखणी घेऊन आपला आसनावरी एऊन बैसला. मग श्री गणेश सांगीतला आणि हेमाड पंत लेहुन लागला कीं. श्री शेतबंद रामेश्वरा कडोन दोनी हजार गोसावी नंगे आणि जेटाधारी मार्ग चालत चालत कराड कोल्लापूरचें राणांत आलें. तो तेथ एक जागा चांगला ऐसा एऊन बैसला. आणि त्याचे भयें फार होतां कवणासही पाणी भरून देइना. मग गोसावीहीं बहुत तानेलें होतें. मग गोसावीं आपलें चेलें पांचसहे होतें. त्या पैकी किनेकास पाणी आणणेस पाठविल. तेव्हा तेथे एक नाग मोटा विशाल सुंदर दिसलें. त्याने पाणी भरून देईना. मग तो नाग कोणासीं आटोपेनां त्यो नाग दोनी हजार

हात लांबि व रुंदी दोनिसेहें हात व चौथा हात फणी व रंग तांबुस ऐसे त्यानें झोपा घलुन लागला-मग शेंबर दोनीसें चेलेस डसुन मारीलें वरकड कितेक चेलें महता जवळें पळुन लागेलें. त्यानी महतां जवळी जाऊन राणातं झाली हाकीकत सांगितली. आणि नाग पाणी भरून देत नाहीं आणि आप तो ताहानेले आहांत तेथील वर्तमान सांगता पुरत नाहीं त्यास कायें करावें. मग गोसावी ऐकुन दंग जाहालें कीं येवडा नाग कोठे पाहीले नाहीं· आणि पाहीलो नव्हतां आज पाहु चला म्हणालें. मग दोनी हाजार गोसावीं या नागावर चालीलें. मग त्याची हात्यार पराडे सुरी घेऊन नागाजवळ आलें· आणि उभे राहिलें. आणि बोलुन लागलेंकिं अम्हास पाणी पियास पाणी देणे. त्ययावरुन गोसावीनीं चालिलें आणि पाणी भारवेसीं राहिलें. तेव्हां नाग सावध जाहालां आणि सांगीतलाकीं व आपले मनी तजवीज केलाकीं हे गोसावीचे हाते आपले मरण होऊन तरी मोक्षा गती आहे करीतां त्यासी कज्या करीत नाहीं· ऐसें असतां नागानें एकाएकीं गोसावी वरीं हुसकारुन आला, या वरी गोसावीयानीं दगडमार केलें. परंतून नागास मार काहीं लागला नसें जालें· मग गोसावीं याणी तुकडे व भोंपळे पाणी भरुन लागळ· मग भाले व ××× तीर व कटारीं व फरशे व खजरे व दारु गोळे व बंदुका या प्रमाणें गोसावीचे चेलेंची व नागाची लढाई होता आहें· मग जबरदस्त झगडा जाहाला - मोठें प्रळये जाहाला· तो लिहीतां कथा विस्तार वाहाडेल. ऐसे गोसावीची व नागाचें लढाई अकरा दिवस जाहाली· मग अकरावें दिवसीं मौजे कोलापूरचे लोक नरु म्हणजें पुरुशें नारी म्हणजें बाईका हे सर्व लोक जमा होऊन तमाशा पाहाणेशि आलें. त्ययानी पाहुन आश्चर्ये करुन लागलें· आणि म्हणुन लागल कीं अरें गोसावीयांची झगडी करुन पुरवणार नहीं बहुत दिवसा पासुन नाग एथेच आहे· आम्हा वडील तागाईत या नागास पाहात आलें· कितेक हजारो वरुशाची नाग आहे· त्यासी आपणे युद्ध न करावें·

अम्ही दोनी कर जोडुन त्यासी शेरण जावें. आणि आपण कासीस जावयासी वाट मागावें तेणें करुनं आपला आनदं आहे. आणि आपण त्याची स्थुती करीत जावी. तेणे करुन आपल्यास कामास एक ढका येईना आणि आपलें जन्माचे सार्थक होईल ते करावे मग ऐस म्हणुन सर्वत्र लोक आपल्या नगरास बोलांवुन लागले जे. नाग गोसावीसीं लढाई करीतो ते सांगता पुर्वत नाहीं. कितेक लोक गावंचे तमाशा पहणेस आले होतें. त्यास बहुत अश्चर्य करुन लोक बोलुन लगलें कीं हा नाग दैव समर्थ अहे यासीं कज्या नकरावा. कज्या करुनये आणि त्यासी निंदाही करुनयें. आपले मार्ग चालत जावें आणि त्ययास नित्यकाळी स्तोत्र करीत जावे. याचा सदा आराधन करीत जावें तु देव समर्थ आहेस. त्याजला धुप दीप दाखऊन दोनी कर जोडुन त्याचे चरणी मस्तक ठेऊन ऐसे त्यास शेरण जावें. म्हणजें तुम्हास जाणेस वाट देईल. मग दुसरे दिवसी गोसावीयानीं हात जोडुन उमे राहुन विनती केलीकीं आम्हास कासीस जावें यांस मार्ग देणें. मग कितेक लोकानी तजवीज केला कीं त्या नागास युद्ध करुन नाग जीवमारावें. ऐसे म्हणुन लढाई केली. मगा लढाई करुन उदक घेऊत जाणें ऐसे तजवीज केला. मग नाग जवळ आलें. नागास म्हणुन लागले कीं आरे नागा युद्ध करणे आहें. जातां कैसी करसील ते करावें. मग त्या नगास लढावें यासीं गोसावींयाची जमांत चालिलीं आणि पहिले दिवसी नागासी जाऊन दारु गोळाचा युद्ध केला. परंतु नागास काहीं लागला नसें जालें. नाग उगाच राहिला. झेंपे घालुनी लागला. आणि मुखा वाटें जाळ निघुन भोवांते आट कोस पावेतों स्तळ जळुन लागलें. गोसावीहि जळों लागलें. ऐसी मोटा प्रळय जाहाला. तेव्हा कितेक पळुन लागलें. त्या गोसावीचे चेलें सात जणें राहीलें. त्यानी विनंती केली आणि म्हणुन लागली कीं "तु देव आहेस. आम्हास कासीस जावयांस वाट देणें". मग त्या नागास आराधना आणि पुजा करुन कर जोडोन विनंती केली ऐसें "अकरा दिवसं गुजारणा जाहालीं मग बारावा दिवसी, व तेराव दिवसी, सौलावें

दिवस उगवला. त्यासी मणुशाचे मुख व्हावें. आणि नाग बोलुन लागला कीं. अरे गोसावीहो तुम्ही मजसी युद्ध केलें आज अकरा दिवस जाहालें. तुम्ही उपवाशी आहांत. तुम्ही जाऊन जेऊन येणें मग तुम्हासी बोलणें करीन आणि कांहीं कार्य करीन. त्या नंतरें आपल्या वाटेने जावें. त्यास ऐसा करार जाला. मग गोसावीं टिकाणास गेले. आणि स्वयंपाक करुन जेऊन आलें. आणि आपण एऊन हात जोडुन उभेराहीलें की स्वामी आज्ञा करावीं. मग नाग बोलीला कीं "अरे गोसावीं मी पुर्वी साहुकाराची पुत्र होतो". या विद्यानगरी हावेलया, मोट माडी व उपरी सोपे ऐसे सात घरचा वाडा होता. कितेक अशरफीने बरली होती. व कितेक लोक मातबरया कडुन पेट भरले होते. ते सांगता पुर्ते नाहीं. आपले घरी सोन बहुत होता. ऐसे आपले वर्तनुक या प्रकाराची जाहाली. ऐसे भाग्यवंत कोणासही दान केला नाही. आपले घरी कोणास अन्न मीळल नाही व दया दाक्षण्ये व दक्षिण दीदला नाहीं. या वेगळे आपले घरी बटकी दासी व शेतवाले बाग बागशाई करणार ऐसे लोक बहुत काम केलीयां होती. त्यास उत्तम प्रकारेंचा कोणासही अन्न जेऊन दीदला नाही. या प्रकारे आपणा पासुन जाहाला या लक्ष्मीच्या भरांत उन्मत जाहालों. या करीतां अमचे दुःख ऐकावें. मग आपले वाट धरुन जावें मग गोसावीही बैसला व नागही बैसलें. आणि संागुन लागले कीं. कोणें येकें दिवसीं श्रीपाद गोसावीं सन्यास नंगा जेटाधारी आपलें वाडयांत आला. आणि म्हाणुन लागल कीं अन्न पाहीजें. तेव्हा आपण त्यासी उत्तर केलाकीं तुजला येथ अन्न मिळणार नाहीं. ऐसें समजोन जे करावे ते करावें. आपण त्याजला सांगीतलों कीं गावांत ग्रहस्ताची घर फार आहेत. तेथें जावें. मग त्याने हट्ट अतीशये करुन बसला. आणि येथंच प्राण देईन म्हणुन लागला. तेव्हा दोन प्रहर जाहले. मी स्नान करुन भोजन करावेयास बेसणार होतों. आणि पुढे सनीधी प्रवाह × × × होती. त्या रागा मधे येस आसुन कांही × × ×

भोजेनास बसला. तेव्हा पात्राचे अन्न सर्वही × × × दीसुं आला. त्या नंतरें पात्रा वरुन उटुन संन्याससि × × × तेव्हा नगरांत एक शेंख नाद्य जाहाला. मग सन्यास आपणास शापदीधला. मग सन्यासी आपलें देव रूप घेऊन श्राप काये दीधला म्हणीजें तु मरसीलतरीं तेव्हा तुइया घरीच मड जळेल बठकी दासी पळुन जातील. बैल मरतील. ऐसा अनर्थ व्होईल मग यानें अपला मनी तजवीज केलांकी जे होईल तेबराच होईल ऐसे चित्ती समंजला ऐस काहीं वेळ जाहाला. × × × परंतुन संन्यासीस विनंती केलोंकी आपण ऐस श्राप × × × माझे जंन्म सार्थक होणार नाहीं त्या नंतर सन्यासी शांत होऊन उप श्राप दिधला कीं तु ईतःपर तरी (कर्म) करुन राहीलीयान तेणे करुन आनंद आहे. ऐस करीत जाणें. मग आपण त्यासी उत्तर केलांकी माझा उधाराच होईल. मग सन्यासी यानें म्हणु लागले कीं श्री श्वेत बंदरा मधे राहुन दोनी हाजार वर्ष × × × × येतील. त्याचे तुझें युद्ध होईल. त्याचे हातें तुजला काल होईल. आणि तुझा उत्धार होईल. ऐसें असोन सर्पाचे रुपास जासील आणि कराड कोलापुराचें रानांत २०००७ हजार वरुषे राहसील. आणि तेथे गुजारान करुन द्यावी. ऐसा विचार सांगोन मग सन्यासी यार्णे प्राण सोडिला. आणि निज ध्यातास × × × (आला) आपण त्याजला घेऊन नदीस आग्नीं दचावयास नला × × × × तेव्हा राजेचे पुत्र आले. त्यानी सन्यासीस मारीला म्हणुन खंण्डणी रुपये ८००००८ सात कोटी घेतलें. मग अग्नी दचावेयास आज्ञा दीदलें. मग आपण दिवस तेरावें करुन मग त्याची खंडणी घेऊन कासीस जावयाची बेत म्हणचे निश्चयें केला. मग आपण व आपली बाईको ऐसी उभयतां दोघे मिळान कासीस जाऊन सन्यासी यांची हंडे उजलोण माघारा फिरुन घरास आलें. तो एक महिनाचे वाटें वरी आलों. तेव्हा आपणास रोग लागुन अपश्वास वेथा जाहाला व आपले बाईकोस देव आज्ञा जाहाली. तीचे कर्म ते करुन पुढे आला. तो आपणासही दुःखणे जाहाले. आणि सर्प रुपास आलों, आणि तुम्हची वाट पाहोन

आजी तीने हजार ३०००८ वरुषा पासुन कराड कोलापुरचे राणातं वैसलेंतरी आतां तुम्ही आलांतरी बरच जाहाली तरी × × × माझा वध करुन मजला मारुन टाकणें आणि माझी मुक्तिता करावीं आणि आपले वाटानें जावें. त्या वरुन गोसावी यानी उतर केलेकीं. तु अम्हास कैसा अटोपसी ते अम्हास सांगावें. मग नाग बोलीलाकीं लाहण होऊन तळ्याचे पाळीस जातों. तेथे माझे गळयां दगड बांधुन मजला बुडवणें आणि सुरीनें खंड करणे ऐसे म्हणतांच मग तल्याचे पाळीस गेलें. त्या नागास दगड बांधुन ——— बुडवीलें. आणि सुरीने खंड केली ती गोसावीन पुढें तेथुन राणांत आलें. ते दोनी प्रहर जाहालें होतें. मग गोसावी तीर्थ फीरुन गेले. अमचे संगती असणारें तीनी. भाईने कोणी देणेस ऐसा घरो पुसुं लागलें. तेव्हा लोकानी बोलूनलागल कीं एक बाईको रांडकी आहे तीकडे जाणें ते भाकरी करुन देईल. ऐसा गोष्टी सांगुन लागले तेव्हा तीचे घरास गोसावीं गेले आणि म्हणुन लागलेकीं आंमस भाकरी व सांजणें करुन देणें. त्या वरुन कबुल केली तचे त्यास मजुरीं च्यार आणे. कबुल केलें. आणि गोसावी स्नानासहीं गेलें. तीकडे दानी प्रहर जाहालें. ईकडे तीच लेंक गरोघरी गुरें राखावंयास गेलें होतें. तो घरास आला. त्यास भाजी व भाकरी वाहडली. तो. त्याचें नजर सांगवतीच्त्या-कडें म्हणीजे भाजी वरी गेली—तो पुढें पुसुलागला कीं अम्ही × × × जे मातोश्रीस नाव घेऊन भाकरी कोणास करीतस आहे व मडक्यांत काय सिजतें आहे. मजला सांगावे. तेव्हा तीणे सांगुन लागली कीं भाजी तो गोसावीयाची आहे. मग त्यानें फार छंद घेतला आहे. कीं मजला देण. मग मातोश्रीने उत्तर दिल्ही कीं. तु गोसावीचांची देत नाहीं ऐसा प्रकार आहे. ते तो घाबरा जाहाला. मग दोनी पलीकड भीत भीत घातली. तो ईतक्यांत गोसावी आला त्याणें भाकरी व सागोती घेऊन म्हणु देवली × × × तेव्हा जाऊन बैसला. आणि वाहाडुन घेतला त्यांन तो मणी पाहु लागले. मणी तो नाहीं मग घाबर जाहालें जैसे तसचै जवळी येऊन पसं लागला कीं सागोतीची भाजी कोणास

दिधीलीस ते सांगावें. मग तीनें म्हणाली जे कोणास हीं धीदलें नाहीं परंतु माझें लेंकरु होडीले आहेत. तेंव्हा गोसावी मनी तज्वीज केलांकीं आपली वस्तु त्याची पोटांत गेली त्यास काय उपायें करावे. मग कोणी मणुन लागला कीं यांसीं तळयास पाळीस घेऊन जावें व त्यास पुसावे × × × यांत तुजला काय काय दिसते ते अम्हा जळी सांगावे. मग तुजे मनी जे आहे तैसी बोलणें करावें मग गोसावी बाईकोस म्हणुन लागला कीं भाजी भाकरी घेऊन तु धारास परतुन जासी तेंव्हाच मजुरी देईन ऐसा करार केला. मग तीचे मुलास घेऊन गेलें तळायचे पालीस नेऊन त्यास अंगोळी घालुन कपळास विभुती लाऊन आणि त्यासी पुसु लागलां कीं या तळयांत सर्व भागी सोन्याचे घर दिसताती ऐसा प्रकार आहे. तेंव्हा गोसावी याणि सांगीतले कीं तळयांत जाऊन परत घेणेस × × × येण त्यास तो जाऊन मोटा भरुन सोन घऊन आला. ऐसें पांच साहा मोठा भरून घेऊन आला मग गोसावि यानें एक विद्या केलाकीं याची मोट बांदुन टाकावीं म्हणां जें तेंव्हा खबरदार होईल. तेंव्हा मुल घाबीरा होऊन × × × घांट बांदावी घेतलीं. तो गोसावीं मागे लागले. मग गोसावींही घाबर जाहालाकीं. हा मुल पळुन गेला. अतां काये करावे म्हणुन (चिंतीत असतां) तो मूला तळ्यांत उडी टाकीला. आणि पाण्यांत पोहत × × × तुळजाचे देवळास गेला. ईकडें गोसावी यानें घेऊन चालें. मग ईकडील वर्तमान तो मुल देवळांत गेला. तेंव्हा सुर्य प्रकाश जाहाला. तेंव्हा देव त्यास आरत्या करुन बहुत आछार्ये जाहालें. येकले नरमाणुस येथ कोठें आलें. त्यास कोणी देव त्या मारीले. मग काय करावें ऐसे जाणुन भवानीन त्या मुलास पांच सेर सोन देऊन म्हणुन लागली कीं तु जे ईछीसील ते मागावें. त्यास तो × × × × × (मुल सांष्टंग नमस्कार करुन) सागीतला कीं मजला एक घोडा दद्यावें (म्हणुन विनतीं केला). (एक घोडा आलया बराबर) श्वार जाला. तो आपल्या घरस आला तैसच तो मातोश्री जवळ सोन दीघला तेंव्हा आईन सांगुन लांगली कीं तु कोणास नागवीलास

व कोणाचे घर फोडलास· ते मजला सांगावें म्हणुन लागली. त्यावरून मुल सांगुन लागला जें· मजल श्रीकृपा झाली· तुम्ही आंता चिंता करणे ऐसें नको निश्चयमनांत समजणे आई तु कांहीं चिंता करुनको· मग बोलीलीं आपण तेथुन जावें यैसे निश्चय करार करुन तेथुन निघुन सुलतान वाडीस जाऊन राहिला. एक मास जाहाला. तेथे पुर्त महीना व्होऊन गेला. मग एक शेळी घेतलीं· त्यास साहा महीने जाहालें. त्यावरी एक घोडी मादवान घेतली· तीज वरी आपण बैसोन हांकीला. तेव्हा माधवान पंचे हत्यारी जाहाला. मग वरुषास एकेक सिंगारु देऊन लागली. ऐस्य प्रकार पंचेवसि घोडी करुन सिलेदारी करुन लागला. ऐसे करीताना पातशाहा दौलताबाद येथ एऊन चाकरीस राहावें ऐसे करार करुन चाकरीस गेला. मग पातशाहासी भेठ घावी. दुसरे दिवशी हस्पर बाधुन पातशाहाचे भेटीस गेला व म्हणुन लागला कीं

दौलताबाद स्वाधीन करुन देणे नाहि तरी लढाई करावे. यास उभे राहावें· मग पातशाहा बोलीलाकीं आरे तु माझें चाकर म्हणवीसी आणि लढाई करावे म्हणसी ऐसी रीती समजुन जे करणें ते करावें मग पातशाहा बोलीला कीं तुजला ज्ञान बहुत आहे तुजला सांगावेस नाही· मग आणि आपण एकें दिवसी पातशाहासी म्हणुन लागलाकी· तुम्ही अम्ही उभयेत किला पन्हाळस जाऊन ते लढाई करुनं तेथील लोकास धरुन कैद करुन तो किल्ल घेऊन तेथे आपलें निशान ×× पळवुन आपण तेथ राजे केला जाईल. मग पातशाहा बोलीला कीं मजला काहीं कार्यस्थव नेऊन नकों. आणि लढाई करावीं· ×× गोरबाजी याणे तेथुन निघुन पनाळ घडास गेला. आणि दौलताबादची फौज बोलावुन घेतली· मग ते लशकराची गणती एक लाख ऐसी हजारं ऐसे घेऊन लढाई करावेयांस लागलें. व लढाई करीताना पन्नाळगडास सर करुन आपले निशान उडवीलें आहे· पातशाहा मागेच राहिला आहें पुढें ऐसीच फौज जास्ती जमावा करुन घेऊन लढाई खुद करुन किल्ला हस्तगत जाहाला. तेव्हा तेथील किलेचा नरसींगें भानु हवेलदारास जीत धरुन कैद

केला. त्या नंतर दौलताबादीस नेऊन टेविला. आपण किलाचे राणे करुन लागलों. मग आपले मातोश्री तुळजाबाईस सुलतान वाडींत टेवीले होती. आपण ईकडें किल्ला मजकुरी राहिला. मग पन्नाळ गड किल्ला खाली करुन घेतेलें. मग दुसरे दिवासी आपण श्वार होऊन सुलतान वाडीच्या घरास आला. दोनी महिने तेथें रहुन मागें ती दुसरे दिवसी मोहीम न केली होती. तीकडे जणार होता. मग अमीरखान सरदारास बोलावुन आणिला. त्यासी सदतीस लक्ष अटयाऐसी हजार सातसें नवद ऐसी फोज देऊन तो रवाना केला. मग त्याची शुमार करुन दीधली त्याची तपसील.

घोडा तीन लश्रे सदत ×× हजार ××× ३७७०८९ हाती शरकार एक हजार एकसे एकोणी पन्न. ११४७.

उंठ आट हजार आटशे सत्याहतर. ऐसे व रथ व गाडी मनुष्य पायदळ पालखी व डोल्या. ऐसा प्रकार जाहाला. एकुन शेच्छप व दुसरे सरदारास बोलावुन त्याचे नावे फकीर महमद त्यपचे समागमें फौज देऊन रवाना केला: ××× याची तपशील सात लक्ष. सत्यादतर हाजार सातसें × ऐस करार कला. त्यास सबनवीस मानकोजी पंत. ह्यास बोलावुन सांगातले कीं इंदुस्तान याप्रांती फौज देऊन रवाना केली असें ऐसें लोकास रवाना केला आपणहीं त्यां मागें चालीला. ऐसे हिंदुस्थान प्रांतास जाऊन सर्व मुलुक कबिज करुन लागला. जागा जागा. ठाणा बौसवीला. त्या मुलुकाचे राज्यास जीत धरुन कैद केला. ऐसे बहुत जये वंत होऊन ××× मनी तजवीज केला कीं ईतःपर श्वारी करनाटकाची करावीं ऐस काहीं दिवसा वरी कर्नाटक मुलुकांत जाऊन मुलुक कबिज करुन तेथील राज्यास जिवंत .धरुन दौलताबादींत ठेवीला. मग त्या राज्यान सांगीतलाकीं मजला खंडणी घेऊन सोडणे. त्या नंतरे अकरा खरोडी त्या राजा कडुन खंडणी घेणेचा करार जाहाला. मग ते ऐवेज घेऊन त्यासु सोडुन दिधले मग फतेःसींग यानें बहुत लढाई करुन लागला म्हणौन गोंरबोजी यानें त्याला कड व तोडे व वस्त्रा देऊन व नामाकीत सरदार यासी ही दिधला. ऐसे नवखंड पृत्वीचा राजे

केले व दौलताबदाचे पातशाहाव पुसुलागला कीं तुम्ही किल्ला खाली करुन देण नाही तरी लढाई करणे म्हणु । सांगीतला· त्यास पातशाहा नी म्हणुन लागला कीं आम्ही किल्ला देत नाही. ऐसे म्हणताच यानी मनी तजवीज करुन अज दौलताबादेस्तव × × × मोरचे लावीला· तेंव्हा बादशाहास सुचलकीं × × × खंडणी देतों मजें किल्ला न मागावें ऐसे करार पत्र लेहुन पाठवीलें· आणि जैसींगं जमादार जाऊन खंडणीचे २८००००००७८ अठावीस क्रोड घेतले × × × × आणि आपला किल्ला बांधुन घेतला आहे. मग गोरेबंदी अपले किल्ला पन्नाळास आला मग आपला राज्य करुन लागला ऐसे राज्य करीताना एके दिवसी पनाळ गडाहुन आपला पुर्वील ठिकाणा सुललतानवाडीस आला. त्यानंतरे झाडें म्हणीजें × × × कामस शुरु करुन नीट घर बांधावेंस आरंभ करुन नवे घरे बांदवीलें. व तेथे एक देऊळ तुळजा भवानीचे बांधविला. त्यांत नित्य प्रतीनित्य पुजा करुन आराधना करणे ऐसें बहुत दिवस चालते होतें· त्या नंतरे गोरेबा गुरुची मातोश्री तुळजा बाई मृत पावली त्यानंतर तुळजा भवानीस प्रार्थना करुन विचारीला कीं आपला वंश पुढे· वाहुडणेस लग्न करुन घ्यावी ऐसी मनी तजवीज करुन देवीस प्रार्थना केला· मग देवी प्रत्यक्ष होऊन त्याजला निरोपीली कीं तुजला लग्न जाहालीयां संतान चागंला होईल यांस काही अनमान नाहि ऐसे सांगुलागलीं मग यान सुंदर मुलीस पाहुन आपले स्वजातीचे एकशे आठ मुलीस लग्न करुन घेतला. ऐस काही दिवस गेलया वरीं त्याला पुत्र संतान प्राप्ती जाहला. ऐसें बहुत दिवस आपली बाईकों सुधा आणि लेंकरां बाळां सहित पनाळ किलाचा राज्य करुन लागला. अन्नदानादी करुन बहुत एशे पावला. मग ते सुलतानवाडीस सुलतानपुर नाव ठेवीला मग किला बांदवणेस अरंभ करुन लागला· मग तो बरा वरुषान किल्ला तयार जाहला. तेथ आपला व इतर फौज किल्ले दार गजाराम पंतासी नेमक केली × × × जो बहु खबरबस्ती होता. मागे ते सुलतानपुरी किल्लयांत ठणा आनेक देऊन व याला साहा जेणे लेंक व चौघा

लेंकी ऐसज्रबजलें. त्या नंतर किला पन्हाळ गड सोडुन मागे सुलतानपुरास येऊन किल्ल मजकुरा राहिलें. मग प्रतीदीनी स्नान करुन पाहाठे प्रहार दाहा घटीकास पुजा पुनस्कार नित्य नेमकरुन आणि अन्नदान करुन ऐसे असतां एके दिवसी आपले स्वपनात × × तुळजा भवानी आली कीं तुजल आणिखी पांचसें वर्शं राज्य करावयास आहें म्हणोन सांगितली. मग दौलताबादशाहानी किल्ला पन्नाळास एऊन किल्ला घेतला त्यानंतर सुलतानापुरी वरीं गोरवाजी गुरु यावर त्याची लषकर चाली करुन आलीं तेंव्हा गोरबजासि वं पातशाहास खुद लढाई होऊन बारावरुष पावेतों युद्धाचा प्रसंग चालत होता. मग ती दौलताबादचे लोक माधारा सरकुन गेला. त्याजवर गोरबजी सुधा आपला किला सामाळुन घेऊन राज्ये करीत होता. त्याला तुळजा भावनी सांन्निध्य होती × × × ऐसा कथा वर्तला. तो श्री गणेशाणे सांगीतला. आणि इकडे हेमाड पंत यानी लेखन करुन पुर्वि चालीला वृत्तांत सर्वहीं पातशाहास वाचुन दाखविला. सात हजार वरुषा पुर्वी राजा भोजें राज्ये करीत आला. ऐसें बखर सर्वही हेमाड पंतान लिहुन दिधला. त्यास नावें हेमाड पत बखर म्हणायाचें नाव जाहाला संपूर्णमस्तु कुलकर्णी नारायणजी मौजें खंडी तालुकें नारायण गाव सरकार जुनेर यांकडें व्होती. त्याची नकल लिहीले असें बिकलमं इलाखे हजरत मेझर मेकेंजी सो. बहदुर सुपरअंडयण्ट आफदी मैसुर वगैर बा तारीख छ १३ माहे जेनवरी ईसवी मुताल्लुक. पुष्य बहुल १० दशमी क्रोधन नाम संवछर शेक १७२७ शालि-वाहन ॥ जागा अहमदनगर ॥

ĀYUDHALAKṢAṆAM

ആയുധലക്ഷണം

EDITED BY

C. P. GOPINATHAN NAIR, M.A.

ലളിതങ്ങളായ മണിപ്രവാളശ്ലോകങ്ങളിൽ വാർത്തെടുത്ത ഈ പ്രാചീന ഭാഷാഗ്രന്ഥത്തിലെ (ആയുധലക്ഷണം D. No. 286) പ്രതിപാദ്യവിഷയം, ആയുധങ്ങളുടെ ഓരോ സ്ഥാനങ്ങളിൽ ആളു് തൊട്ടാലുള്ള ഫലങ്ങളും, ആഗതനായ ദൂതന്റെ ലക്ഷണങ്ങളും, അതിന്റെ സൂചനകളും മുതലായവയാണു്. സായുധനായ ദൂതനെ കണ്ടാൽ ആ ആയുധം എവിടെനിന്നു് വാങ്ങിയെന്നും, അതുകൊണ്ടു് എന്തെല്ലാം ചെയ്തിട്ടുണ്ടെന്നും, യുദ്ധാവസരങ്ങളിൽ ലക്ഷണങ്ങളെക്കൊണ്ടു മനസ്സിലാക്കുവാൻവേണ്ടി രചിക്കപ്പെട്ടതായിരിക്കാം പ്രസ്തുത ഗ്രന്ഥം.

ഏകദേശം ഈതരത്തിൽ "ഖഡ്ഗലക്ഷണശിരോമണി" (D. No. 2667) എന്നൊരു ഗ്രന്ഥം ചമ്പൂരീതിയിൽ ശ്രീ നവനപ്പ 1780 A.D. യിൽ തെലുങ്കു ഭാഷയിൽ നിൎമ്മിച്ചിട്ടുണ്ടു്.

ഈ ഗ്രന്ഥാലയത്തിൽ "ഖഡ്ഗലക്ഷണം" (D.No. 299) എന്ന മറെറാരു ഗ്രന്ഥം ഉണ്ടു്. ഇതിൽ ആയുധലക്ഷണത്തിൽ പറയുന്ന സംഗതികൾക്കു പുറമെ ചില നിമിത്തഫലങ്ങളെക്കൂടി പ്രതിപാദിക്കുന്നു.

"ആയുധലക്ഷണ" ത്തിനു് രണ്ടു ഭാഗങ്ങളാണുള്ളതു്. പ്രഥമാദ്ധ്യായം "ഇതിഭാഷമിത്രേദ്ദൂതാഗമനപരിജ്ഞാന ലക്ഷണാദ്ധ്യായ:" എന്നിങ്ങിനെയാണു് അവസാനിക്കുന്നതു്. അവസാനത്തിൽ "ഇതി ആയുധലക്ഷണം സമാപ്തം" എന്നും കാണുന്നു.

"ആയുധാഭ്യാസം" (D. No. 325) എന്ന മറെറാരു ഗ്രന്ഥത്തിലും പ്രസംഗവശാൽ ആയുധലക്ഷണം ചിലതു പറയുന്നുണ്ടു്.

ശാസ്ത്രദൃഷ്ട്യാ പ്രാധാന്യമർഹിക്കുന്ന ഈ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ കൎത്താവിനെപ്പററി ഗ്രന്ഥത്തിൽ യാതൊരു സൂചനയുമില്ല. ഒന്നുരണ്ടു സ്ഥലത്തു ഗ്രന്ഥപാതവും, വിരളങ്ങളായെങ്കിലും—അക്ഷരപ്പിഴകളും കാണുന്നുണ്ടു്.

ആയുധലക്ഷണം

അമ്പിളിത്തെല്ലു ചൂടുന്ന തമ്പുരാനെ വണങ്ങിഞാൻ
അമ്പിനോടു ഗണേശന്റെ, വാണിയും കടൽവർണ്ണനും
ഇമ്പമോടുത്തുണക്കേണം ചൊല്ലുവാനായുധലക്ഷണം
ആരാനും കേട്ടുനില്ക്കുന്നോരായുധത്തിൻ ഫലങ്ങളെ
വാളും ചുരിക കട്ടാരം ഉറയിലിട്ടങ്ങിരിക്കിലും
ഊനം ചൊല്ലു മുള്ളോട സ്ഥാനം തൊട്ടു കണ്ടതു്.
ദൂതൻ തന്നുടെയംഗത്തെ പന്തിരണ്ടംഗമാക്കുക
ആയുധത്തിന്നു മംഗങ്ങളിങ്ങിനെ കണ്ടുകൊള്ളുക.
മുനയും തലയും മുമ്പായ് ഫലമെല്ലാററിനും ക്രമാൽ
മൂർദ്ധാ നെററി മുഖം കണ്ഠം കൈതലോദരനാഭിയും
തുടരണ്ടും മുഴങ്ങാലും കണങ്കാൽ പാദമന്ത്യമായ്
തൊട്ടകിൽ ചൊല്ക മറുവും കുറഞ്ഞ വെളിവാകിലും
തോൾ ചെവി തൊട്ടകിൽ ചൊല്ലാം പാമ്പുവെട്ടിയൊരായുധം
നിലത്തു വെച്ചുകെട്ടീടിൽ കള്ളൻ വെട്ടിപ്പറിച്ചുപോം
ക . . . ടം വെച്ചുകെട്ടീടി നീരി (ൽ) വീണുക [െ] ളഞ്ഞുപോം.
മറെറവൻ കയ്യിലായീടിൽ വിററുപോമെന്നു ചൊല്ലുക.
തന്റെ മേലിന്നു കെട്ടീടിൽ കൊല്ലുന്നോടല്ലുകൊണ്ടതു്.
സമമാകിലതും ചൊല്ലാം സമനോടിതുകൊണ്ടിതു്.
ഒത്തേടത്തിന്നു താണീടിൽ അത്തരത്തിന്നു കൊണ്ടിതു്.
കരിയുംനലനാളേത സുഖ ദുഃഖ മതിങ്ങിനെ,
നേരവും നിറവും നീള മയിരും വിപരീതമായ്.
ഉപദേശവശാൽ പോകാ പണവും ജനസംഖ്യയായ്.
മേഷചിങ്ങധനുരാശി വൈശ്യ ഋഷഭകന്നിമാൻ.
ശൂദ്രൻ മിഥുന തുലാം കുംഭം വിപ്രകർക്കിത്രികോണവും.
വിപ്രൻ പേടിച്ചുമണ്ടീടും യുദ്ധത്തിങ്കന്നു നിശ്ചയം
ക്ഷത്രിയൻ നന്നു വഴക്കിന്നങ്ങാദരിച്ചു നടക്കിലേ
വൈശ്യന്നൈശ്വര്യമുണ്ടാകും ശൂദ്രൻ എല്ലാററിനും ശുഭം.
വംശംനന്നു ക്രമത്താലേ താന്താനേ സംഗ്രഹിക്കിലോ
വാളിൻ നീളമളപ്പിക്ക ആളുടെ വിരൽകൊണ്ടഥ.
ഉണ്ടാന്നാ സംഖ്യ, സൂക്ഷിച്ചു് കളെകിരാറിലാവൊളം.

ശേഷിച്ച സംഖ്യയെക്കൊണ്ടു ചൊല്ലീടിന ഫലം ക്രമാൽ
മക്കടം ചാം, അർത്ഥവരവ്നാശം, ശത്രുകലപ്പെട്ടും.
ബന്ധുവെക്കൊന്നിട്ടും പിന്നെ യവ്വന്നംതന്നെയുംതഥാ.
പേടിയേറെയുഴത്തീടും മേലേത്തു ശുഭമേറുക.
ബുദ്ധിഭ്രമവുമുണ്ടാകും കൊന്നീടാം ശത്രുക്കൂട്ടമേ.
നാശമേറുക പിന്നേത്തു രാജ്യാധിപതിയായ്വരും.
പാളോളം നാടുമുറിച്ചിട്ടു് പാതിപാളിൽ വിലങ്ങുമായ്.
മുറിനാരുളളതെല്ലാം നീ കഴിപ്പതാനെട്ടിലാവൊളം.
താർക്ഷ്യൻ മാർജ്ജാരകൻ സിംഹം നാപാമ്പെലി ഗജം മുയൽ
ഗരുഡന്നഹിയഞ്ചീടും ശ്വാനന്നു മുയലും തഥാ
സിംഹത്തിന്നാനെയും പായും പൂച്ചക്കെലിയത്തും തഥാ-
പച്ചോലക്കൊടി കീറീട്ടു് മെച്ചമെവാളളക്കക.
വിരൽ ച്ചര .... വൃണന്ന വിരൽതന്നന്ത്യരേഖയായ്
ഒപ്പിച്ചു മുറിയാമേവാളം വിശ്വകർമ്മാവിനോട്ടുനേർ.
ഉണ്ടാന്ന ഖണ്ഡമെണ്ണീട്ട കണ്ടുകൊളളുവിതാവൊളം.
ആയം വ്യയഞ്ച യോനിഞ്ച പക്കം നാളാഷ്ടയും തഥാ-
ആയം പത്തിൽ പെരുക്കീട്ട പന്തിരണ്ടിൽ കിഴിച്ചഥ-
വ്യയ മൊമ്പതിൽ പെരുക്കീട്ട പതിന്നാലിൽ കിഴിച്ചഥ
യോനി മൂന്നിൽ പെരുക്കീട്ട എട്ടാലെ കിഴിച്ചഥ
പക്കമൊമ്പതിൽ പെരുക്കീട്ട പതിനഞ്ചിൽ കഴിച്ചഥ.
നാളുമേഴിൽ പെരുക്കീട്ട ഇരുപത്തേഴിൽ കിഴിച്ചഥ.
ആഷ്ടനാലിൽ പെരുക്കീട്ട പിന്നെയേഴിൽ കിഴിച്ചഥ.
ആയം വ്യയത്തിലേറേണ മാവോള മതെങ്കിലോ
ധ്വജധൂമംച സിംഹം ച ശ്വാനൻ ഗോപതി ഗർദ്ദഭം.
ആനകാക്കയു മെന്നെട്ടു് യോനികൾക്ക [1] ഇരാം ഫലം.
ധ്വജത്തിന്നർത്ഥമേറീടും ധൂമം മരണമാംഫലം
സിംഹത്തിന്നാനെയും പായും ശ്വാവെങ്കിൽ ക്ലേശമേറെയാം.
ഗോപതിക്ക മഹാലാഭം ഗർദ്ദഭം ദുഃഖപാത്രമാം
ആനെക്ക ശുഭമേറീടും മാനസത്തിങ്കൽ നിശ്ചയം
കാക്കെക്ക കാര്യക്കേടും കീർത്തികേടുമുളവായ്വരും
പക്കത്തിൽ ചലവുംനന്നു് രിക്തവിഷ്ടിയൊഴിഞ്ഞവ
ആളുടെ നാളുമിന്നാളും കൂടിക്കാണ്കു പൊരുത്തവും

[1] യിരാം.

ആഴ്ചയിൽ മെനി വൊക്കീട്ട മിക്കനെന്നെന്നു ചൊല്ലുക
വിണ്ടലാർ തലകൊണ്ടീടും മണ്ടീടും പ്രഭാകരൻ
നാരിമാറേക്കറെ വേണ്ടീടും താരനാഥസ്യവാരവും
ക്ഷോണീ സുതന്റെവാരം നന്നായുധത്തിട്ടലാട്ടമേ
നെയ്യിടും പോളെല്ലാം നിങ്കയ്യുഗ്രത്തെ മുറിച്ചീടും.
വിധി പ്രിയക്ക വേണ്ടീടും ബുധവാര മതാകിലോ
വസ്ത്രധാരണമുണ്ടാകും ഗുരുവാര മതാകിലോ
വിശാലാക്ഷി വിളി (ച്ചീട്ട) പ്പിക്കും നിശാക (ച) ര പുരോഹി
[തൻ

ആയം വ്യയംച യോനിംച പക്കം നാളാഴ്ചയെന്നിവ
ആറുകൂടിയതായുസ്സ് ആയുധത്തിന്നു ചൊല്ലുക
ബാല്യ യൌവന വാർദ്ധക്യം മൂന്നിനും ചൊല്ലുലാഭവും
ബാല്യം വളെയുമൊട്ടേടം വാർദ്ധക്യം വാതെറിച്ചുപോം
യൌവനത്തിന്നഹങ്കാരം ചൊവ്വോടേറിവരും തുലോം.

ഹരി :—

ഗുരുപാദത്തെ വന്ദിച്ച് കുറയക്കൊണ്ടു ഭാഷയായ്
അറിവാനിഹ ചൊല്ലുന്നേനഹമായുധലക്ഷണം
പൃച്ഛകൻ വന്നു ചൊല്ലുമ്പോൾ ഉള്ള ഭൂതോദയം വഴേൽ
ബുധനും വ്യാഴവും വെള്ളി തിങ്കളിച്ചൊന്നവാരവും
പ്രഥമം പക്കവും കൂടി ഒരുമിച്ചുവരുന്ന നാൾ
ഇടമേ ദേവനാകുമ്പോൾ വരികിൽ പ്രതിശോഭനം.
ശനി ഞായർ ചൊവ്വാഴ്ച വരുവൂ കൃഷ്ണപക്ഷവും
വലമേ ദേവനാകുമ്പോൾ വന്നീടുകിലുമാംപുനഃ
യാത്രദേവനിയങ്ങീടിൽ തത്രമേൽ വന്നുകേൾപിത
എത്രയും നന്നുവാൾകൊൾക്ക പൃച്ഛകന്നിഷ്ടം ഫലം
പക്കവും യോഗവും വാരമൊത്തു കൂടാതിരിക്കിലും
ദേവൻ വലത്തിയങ്ങുമ്പോൾ ദൂതനും വലമാകിലോ
ഏതുന്ന സംശയം ചൊൽക ചൊൽകയെന്ന ഗുണംവരും
ഇടത്തിയങ്ങുവൃ ദേവൻ ദൂതനും തത്രനില്ക്കിലും
കൊട്ടത്തുകളയണ്ടാ വാളിനിഷ്ടഫലമല്ലത്.
ദേവനില്ലാതെടത്താവു ദൂതൻ തന്നിടകേൾപ്പിത
വാൾകൊള്ളാകയന്നന്നാൾ പാക്കാതെത്രചൊല്ലുക
വലത്തുദൂതനും ദേവന്നിടത്തെതിന്നിയങ്ങുകിൽ

കൊട്ടത്തു കളവു വാൾ കൊണ്ടിരിക്കിലത്രു ചൊല്ലുക
മറിച്ചു വരവു പിന്നെ മനസ്സിന്നിതമാകിൽ കൊണ്ടിരിക്കിലു
[മാംപുന

ഇടത്തു ദേവനില്ലായ്വ തത്രവന്നര ചെയ്യുവൻ
വലത്തു പുറമേ നീങ്ങി സ്ഥിതിചെയ്കിലരിഷ്ടദം
ദക്ഷിണേ ദേവനാകുമ്പോൾ തത്രവന്നിട്ടു പൃച്ഛതി
ഇഷ്ടദം പുഷ്ടിദം വാമേയുദ്ധേസന്നാഹ നല്ലതു്.
ഇങ്ങിനെ ഗുണദോഷങ്ങൾ ഭൂതോദയവശാൽ വദേൽ
ദൂതൻ നിന്നു വിളിച്ചിട്ടു ചാരിനിന്നുടനെന്നിയെ
ദൂതനിറ നടുത്തിട്ടു മോടിവന്നര ചെയ്കിലും
യാത്രപോം വഴിയിൽക്കണ്ടാൽ :ത്രവന്നിട്ടു കേൾക്കിലും
മൌനമാനസനായിട്ടു് താമസിച്ചറിയിക്കിലും
ഓടിവന്നു കയത്തിട്ടു ഒന്നു കൂടാതെ കേൾക്കിലും
വാൾകൊൾകനന്നല്ലാ കാര്യവീര്യാണി നിഷ്ഫലം
സ്നാന കാര്യാദികാലങ്ങൾ ചെയ്ക നിർമ്മലദേഹനായ്
ചന്ദനാഗരു കസ്തൂരി കുങ്കുമൈർഭൂഷണാംഗമായ്
മൃഷ്ടാഭോജനനായ് വസ്ത്രനേത്ര സുന്ദരധാരണം
കേൾക്കിലും തത്രനന്നുതാൻ വാൾക്കലക്ഷണ മിങ്ങിനെ
നിദ്രാ വൈരാഗ്യവും ശോകക്ഷൽ പിപാസാദി പീഡയും
എത്രയും പെരിയക്കൊളളുമ്പോൾ കേൾക്കിൽ നന്നല്ലവാൾ
സ്വസ്ഥനായതി സന്തോഷയുക്തനായതി ശുദ്ധനായ്
മൃഷ്ടമായവ ജീവിച്ച സംസ്ഥിത സ്വസ്ഥചിത്തനായ്
ഇത്ഥമാത്മ സുഖത്തോടെ യത്രകുത്രാവതിഷ്ഠതി
തത്രവന്നര ചെയ്യുമ്പോൾ പൃച്ഛകന്നു ഗുണം വദേൽ
രോഗദംമത്സ്യമാംസങ്ങൾ നാളികേരഞ്ച കാദളം
പൂഗവും വെററിലക്കെട്ടും പുഷ്പവും ഫലപാകവും
ഉത്തമം പ്രാഭൃതംവെച്ചു് പൃച്ഛകൻ കേൾക്കിലും ശുഭം.
ഇതി ഭാഷാമിത്രെ ദൂതാഗമന

പരിജ്ഞാന ലക്ഷണാദ്ധ്യായ:.

പാദമൊന്നുയരവേ . . . നിന്നു-
ദ്ധ്വട്ടക് വദനനായുര ചെയ്കിൽ.
മാനഹാനി പ്രാണ മർത്ഥനാശനം
ചെയ്യുതേവമഖിലം നശോഭനം.
പിന്നിൽ വാങ്ങിയുടൽ നോക്കിയും തഥാ
കക്ഷയോരപിച വയ്ക്കിലായുധം
കളളർ കൊള്ളുമത്തു നീരിൽ വീണുതാൻ
മാറിനോടണയിലെത്രയും ശുഭം.
വന്നുനിന്ന ഫലമേ നടന്നത്തു
ദക്ഷിണഹസ്തമത്തു കൊണ്ടിടന്തൊട്ടീടിൽ.
വെട്ടിതിനുളവിതെന്നു ചൊല്ലണം
സൂക്ഷ്മബുദ്ധിമാൻ വിചക്ഷണം.
സമമായ്നിന്നു ചോദിക്കിൽ സമവംശത്തോട്ട കൊണ്ടിത്തു
കൊല്ലുനാരുടെ ഗൃഹെനിന്നു കൊണ്ടുവെന്നു വിനിശ്ചിതം-
ദാരങ്ങളൊമ്പതിലൊന്നു തൊട്ടുന്നതാവു-
കൈകൊണ്ടു തത്ര ചൊറുകീടിലുമപ്രകാരം.
ചൊല്ലേണ മുന മുളയെന്നിദ മായുധാനാം
ചെമ്മഴയപ്പു ചൊറുകീടിലുമപ്രകാരം
ഒല്ലായിയവൻ ജീർണ്ണപടം ധരിക്കിൽ
ചെല്ലാ ചിരകാലമിതായുധങ്ങൾ.
നില്ക്കാതവനന്യശസ്ത്രം ചൊല്ലേണമിത്തു വഴക്കിനാകാ:

തലതൊട്ടുകിൽ മുനയ്ക്കൽ ഊനമെന്ന നടുത്തൊട്ടുകിൽ നടുവിലു- തൈവൈ. ചരണമത്തു തൊട്ടുന്നത്തു ഓൎത്തുചൊല്ലുക. പുനരത്തു കൊമ്പിലും കണെക്കം പൃഷ്ഠം പുയരനിന്നിടകേൾക്കിലുത്തമററടിത്തു കൊണ്ടു പുന്നു ചൊല്ലു, സൂക്ഷ്മ ബുദ്ധ്യാ വിചക്ഷണം. സമമായിരുന്നു ചോദിക്കിൽ സമവംശത്തോടെന്നതതൊട്ട പൃതസ്യത്തൊളങ്കിൽ വിടവുണ്ടെന്നു ചൊല്ലുക.

തൊട്ടവത്തു ശ്രവണൌ നാസികമേൽ
ഫണിമണി വെട്ടിയ ഊനമെന്നു ചൊൽക.
പരഗത കയ്യിൽവെച്ചു കേൾക്കിൽ ദിജനെ
വഴക്കിൽ വെട്ടിയൊന്നിദാനീം.
നിലമത്തുവെങ്കിൽ അറിഞ്ഞു ചൊല്ലണം

മറുതല കൊള്ളുമിതെന്നു ബുദ്ധിമന്തഃ-
കഴുത്തു ചൊറുകുന്നാകിൽ കരുനിൽ വളവുണ്ടിത.
പിടിപ്പു ഇടയിൽ ശസ്ത്രം യുദ്ധമാതൃകരംവദേൽ
ശസ്ത്രം മടിയിൽവെച്ചു കേൾക്കിലാകാം വഴക്കിനു
വന്നു നിന്നവൻ, ശസ്ത്രത്തെനടെ വന്നിട്ടു കേൾക്കിലും.
മരക്കം വെച്ചതൻ ശസ്ത്രം എന്നു ചൊല്ലു വിചക്ഷണം.
കേട്ടതേ വെക്കിലും ചൊൽക കെട്ടനാലഞ്ചിരുന്നതിൽ
രണ്ടുടെ ഊരിവെച്ചുന്നവളത്തിരപിലക്ഷണം
അസ്ഥിചേൽ തലനാം തത്രാ തൽപ്രാഭൃതങ്ങളിൽ നിശ്ചയം.
കണിധ്യാനാതി ഭുക്തമെന്നുപജിവനം.

ഏവമല്ലായ്ക്കിലന്നുണ്ട ഭോജനെ തലനാളാം.
പഴക്കാവെയ്ക്കിലന്നേതിൽ മധുരം സേചനങ്ങളും
നറുക്കി പൂളതെവെക്കിൽ ഭേക്ഷ്യപ്പെട്ടിതുഭോജനെ
കളിക്കാവെക്കിലന്നേതിൽ ദഹനം ചെയ്കതാൽ പുനഃ
നറുക്കായ്ക്കിലുമാം ശസ്ത്രം കൊണ്ടനാള ജനിച്ചതു്.
പൈങ്ങാവെയ്ക്കിലന്നേതിൽ അശനം ചീഞ്ഞു പോയിതാ.
ചോദിച്ച തലനാളേതിൽ ഉണ്ടാം നാനാപ്രകാരമായ്
തൽപ്രകാരേണമന്നത്തെ അശനങ്ങൾ ശൃംഗാരരസവും
തീനം സേചനം കൂടി ഉണ്ടതും.
നാമേതു മശനീരാവു തലനാളേവനം തഥാ.
ആയുധം കൊണ്ട നാളന (ന്നോ) ദ്ദഢംചോദിച്ചു ചൊല്ലുക.
ഉക്ഷക്കുമ്പെ വന്നാകിൽ അപരാഹ്നെ കൊണ്ടവാളിത.
അപരാഹ്നെത്തു വന്നാകിൽ പൂർവ്വാഹ്നെ കൊണ്ടവാളിതു,
തലനാളേതിൽ കാര്യ്വവീര്യ്യാണിയോനിതാനി സർവ്വാണിയൽ
തസ്യാ വാൾകൊണ്ട നാളിലും തഥാ കച്ചകെട്ടി വരുന്നാ-
കിൽ കെട്ടിച്ചേകിച്ചതായുധം.

പാട്ടുടുത്തു വരുന്നാകിൽ ഒട്ടന്നാൾ വെൽകയില്ലവാൾ
മുണ്ടുകെട്ടിവരുന്നാകിൽ വെല കേട്ടിട്ടുകൊണ്ടിതു്.
ഒലകൊണ്ടകളെന്ന മോദിരം വിരവുടെ ആദിരേഖ
വത്തു തുടങ്ങിട്ടൊടുക്കത്തെ രേഖയോളവു മളന്നു്
ആ സംഖ്യയെ പത്തിൽ പെരുക്കി എട്ടിൽ
കിഴിച്ചത, യോനി, ഗരുഡൻ, പൂശകൻ, സിംഹം,
ശുനി, ഋഷഭം, ഖരം, എലി, മലന്നിങ്ങിനെ

മൃഗശമട്ടിനേയും ക്രമാൽ പുന: ഒമ്പതിൽ പെരുക്കി
പതിനഞ്ചിൽ കിഴിച്ചതു് പൂൎവ്വപക്ഷത്തിൽ
പ്രതിപദം മുതലായുള്ള പക്കം ഏഴിൽ പെരുക്കി
യിരുപത്തെഴിൽ കിഴിച്ചത ആൎക്ഷം, അവടെ കഴി
ച്ചുണ്ടായ സംഖ്യയെ ഒക്കക്കൂട്ടി പന്ത്രണ്ടിൽ വംശം.
മേഷരാജ വൃഷോ വൈശ്യ: ശൂദ്രോമിഥുന ഈരിത:
കൎക്കിവൃശ്ചിപ്ര: ത്രികോണം നാമവീഥ: വൎണ്ണയോജനാ:
ഇന്നും ഒരു പ്രകാരം വാളലകിന്റെ മദ്ധ്യവിസ്തീൎണ്ണം അളന്നു്
അസ്സംഖ്യയെക്കൊണ്ടു് അളന്നപ്രകാരം ആദി ആരും
അറിഞ്ഞ കൊൾക.

ഗരുഡന കലഹം ചെയ്ത വിപരീതെ ജയാവഹേൽ
അശനം സുഖമുണ്ടാകുമത്തു വൃശകനെങ്കിലോ.
കലഹം പെരികൊണ്ട കുലസിംഹം ജിതനായരികുലം
ശപാവുമിടമെൽ വച്ചസാൾ തുലോം.
അരിനാശന മുന്നല്ലെൻ സമരരിപുനിഗ്രഹം
എഴിയും മുയലും രണ്ടും കുളിരും രണ ഭൂമിയിൽ
മലഹസ്തായകന്നീട്ടും വെട്ടുകൊണ്ടുടുവാൾ
ധ്വജാൎത്ഥ ലാഭം കലഹം ച ധൂമം
സിംഹെ ജയം ശ്വാന അനന്തരോഗം.
വൃഷേൎത്ഥ ലാഭം ഖരെ്ദു:ഖഭാഗം
ഗജെശുഭം വായസ നിഷ്ഫലത്വം.
കൈകെട്ടി പ്രാകൃതം വെക്കിൽ പണയമെന്നതു ചൊൽക.
വാൾകൊണ്ടന്നു പ്രാകൃതം സ്വല്പാപകുത്തിട്ടുവെക്കിലും
കൊണ്ടിപ്പ വാൾ പണയം സ്വല്പം ചൊരലുണ്ടുകയുമൊണ്ടിത.
വാളുവെച്ചു കരംകൊണ്ടു മുമ്പിൽ തൊടുവിലന്തണൻ
കെട്ടത്തായുധം പിന്നിൽ തൊടുകിൽ ശൂദ്രനമ്പിതം.
കൈകെട്ടി നില്ക്കിലും പിന്നെ തലയിൽ തൊടുകിലും തഥാ
മഹീപതി കൊടുത്തോര ശസ്ത്രരമെന്നുര ചെയ്ക.
അതുകൊണ്ടെ വൎണ്ണങ്ങൾ അറിയുന്നു പുന:പുന:
അപരം മറ്റൊരുത്തരുടെ കയ്യിൽ കൊടുത്തിട്ടുവെച്ചവാൾ
ആയുധംകൊണ്ടന്നതല്ലെന്ന പകൎന്നന്നുചൊല്ക കാ
മാറത്തടകിലോ ശസ്ത്രം ആത്മജന്താനേന കൊണ്ടിത.
എണ്ണത്തേച്ചുവരുന്നാകിൽ നീരിൽ വീണുകളഞ്ഞപോം.

വിയത്തിരിക്കിലും തത്ര വസ്ത്രം ധരിക്കിലും
ഇപ്രകാരേണ ചൊല്ലേണം പാംക്കലക്ഷണവും തഥാ
കൊണ്ടന്ന മുമ്പിലാമ്മാറാ വെച്ച കാച്ച ഫലം യഥാ
ഇളക്കിത്തന്നെന്നോക്കീടിൽ ആയുധം യോഗമുണ്ടത.
തൽഫലം വേറൊരിടത്ത ദൃഷ്ടി വെണ്ണുകിൽ
പൊരുത്തും ചൊൽകാ ഇല്ലന്നവെച്ച കാച്ച [ഫലം തഥാ
പുനരുരുണ്ടു പോകിലപ്പോഴേ എഴുതിട്ടവടെ വെക്കിലും.
ഇവൻകയ്യാൽ നിന്നുപോമെന്ന മെല്ലാം വെച്ച
ആയുധം പിടിപ്പൂ ഇടയിൽ ശസ്ത്രം മടിക്കൂടീട്ടു
വെയ്ക്കിലും.
കരിനീൽ വളവുണ്ടാകും പരമാർത്ഥ മുരത്തിടാം.
തടത്തിൽ വേടനെച്ചൊല്ലാം വെട്ടുകൊണ്ടൊട്ടു പണ്ടവാം
യ (അ) ക്ഷണം കണ്ണവെണ്ണമ്പോൾ ത്രുക്കിലാക്കനാ [സംശയം
വാളെടുത്തിട്ടുമേൽ നോക്കി മുനയും മുനയോളവും
നീളെ നില്പൊന്നവാം കൊണ്ടാൽ നാളിൽ നാളിൽ [മനോഹരം
കീഴ്നോക്കി യുഴിയെക്കൊണ്ടാൽ ക്ഷീണമാം സർവ്വകാര്യവും.
നടുപ്പിടിക്കിൽ മാററാരാൽ ഇടനില്ക്കിൽ പറിച്ചുപോം
ഇരിഞ്ഞ പാക്കിലാക്കാ നാം അണ്ണെഞ്ഞൊന്നന്നു ചെല്ലുക.
നിലത്തുവെച്ച് പാർത്തിട്ട് മതിപ്പൂവാംകൊടുത്തവൻ
മരിച്ചുപോയിനാനെന്ന വിധിച്ചീടുക ബുദ്ധിമാൻ.
തോളിലെടുത്തു വെച്ചീട്ട ചോതിക്കിലവലക്ഷം.
എത്ര ആം നന്നു തത്രൈവ അത്രചൊൽക വണ്ണം ബുധൻ.
ആളിരട്ടിച്ച ചൊല്ലേണം ഓക്കിലായതി ബുദ്ധിമാൻ.
പുത്തൻ വെള്ളത്തേയാകിൽ കണവൻ വാംകൊടുത്തത
വർണ്ണം പകർന്ന ചൊല്ലേണം നിർണ്ണയം വാംക്കലക്ഷണം.
സിംഹക്കരണ മാകുമ്പോൾ കലഹിച്ചരിയകുലം
കരണം പുലിവന്നാകിൽ ഫലമില്ലതിനൊട്ടുമേ.
പശുവാകിൽ വഴക്കതെൻവശ മേക്കത്സവാൻ [കഴുതക്കരണം.

ഇതി ആയുധ ലക്ഷണം.

സമാപ്തം.

VERUMKAIPIDUTHAM

വെറും കൈപ്പിടുത്തം

EDITED BY

Vidwan C. GOVINDA WARIAR

വെറുംകൈപ്പിടുത്തം (D. No. 309) എന്ന ഈ പ്രാചീന ഭാഷാഗ്രന്ഥം അച്ചടിച്ചതായി അറിവില്ല. 'തല്ലി'ന്റെ മുറകളാണ് വിവരിക്കുന്നതെങ്കിലും ആദ്യമായി അഭ്യാസം പഠിക്കുന്നവൎക്ക്, ഇതുപകരിക്കുമോ എന്ന് സംശയിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

ജാംബവാൻ വഴി, ഭീമൻ വഴി, ഹനുമാൻ വഴി, വൎമ്മം തട്ട്, തുടങ്ങി, നല്ലവണ്ണം അഭ്യാസം പരിശീലിച്ചവൎക്ക് ഉപയോഗപ്രദമായതും, രഹസ്യമായതുമായ ചില അടവുകളെയാണ് ഇതിൽ വിവരിക്കുന്നത്.

പലതരം അടവുകളേയും വിശദമായി വിവരിക്കുന്ന "രംഗശാസ്ത്രം" (D. No. 306) എന്നൊരു ഗ്രന്ഥം, ഈ ഗ്രന്ഥാലയത്തിലുണ്ട്. ഇതിൽ, 127-ാം ഭാഗം മുതൽ 'വെറും കൈപ്പിടുത്ത'ത്തിലെ കാൎയ്യങ്ങൾ തന്നെയാണ്. ഇതിൽ നിന്നും സ്വല്പം വ്യത്യസ്തമായ അടവുകളെത്തന്നെ മല്ലയുദ്ധക്രമം) D. No. 304, 305) എന്നീ ഗ്രന്ഥങ്ങളിലും വിവരിക്കുന്നു.

പ്രാചീന കേരളീയരുടെ അഭിമാനസ്തംഭങ്ങളായ പലതരം പ്രയോഗങ്ങൾ, പരിഷ്കാര സൂൎയ്യന്റെ പ്രഭാപടലത്താൽ, നശിച്ചുപോയിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, പുനരുദ്ധരിക്കുവാൻ കച്ചകെട്ടുന്ന പല കളരികളിലും ഈവക പയറ്റുകൾ ഇന്നും പയററിവരുന്നുണ്ടെന്നുള്ളത് സ്മരണീയമാണ്.

ഗ്രന്ഥങ്ങൾ വായിക്കുമ്പോൾ തൽക്കൎത്താക്കളെപ്പററി അറിയുവാനുള്ള ജിജ്ഞാസ, ന്യായവും ക്ഷന്തവ്യവുമാണെങ്കിലും, നമ്മുടെ പ്രപിതാമഹന്മാർ, പേരിനും പെരുമക്കും കൊതിക്കാത്തതുകൊണ്ട്, പ്രായേണ പേർ സൂചിപ്പിക്കുന്നപോലുമില്ല. പ്രസ്തുത ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ കൎത്താവും 'അണിയറ' യിൽതന്നെ യിരിക്കുന്നു.

വെറും കൈപ്പിടുത്തം

ഹരിഃ ശ്രീ ഗണപതയെ നമഃ അവിഘ്നമസ്തു ശ്രീ ഗുരവെ നമഃ

വെറുങ്കെ പ്രയോഗം ചൊല്ലുന്നു—

വലത്തേതിൽതാണും എടത്തേത വെച്ചടിച്ചു വിലങ്ങി വല ത്തേതിൽ കൈക്കു കെട്ടുക, ചോടേ ഒക്കം ചുമട്ട അവ്വണ്ണം [കണ്ടുകൊൾക-1.

രണ്ടാമത്തു കൈക്കു മേലെ കെട്ടുക-2.

മൂന്നാമത്തു അടി തട്ടത്തു ഒഴിച്ചു കഴുത്തിൽ പാഞ്ഞു-3.

നാലാമതു കയ്ക്കു കെട്ടി പവരി തിരിഞ്ഞു ചുമലിലെട്ടത്തെറിക-4.

അഞ്ചാമത്തു ഒളവിൽ ചെന്നു കെട്ടുക-5.

ആറാമത്തു അടി ഒഴിച്ചു ചേന്നു കഴുത്തിൽ കെട്ടുക-6.

ഏഴാമത ഒരു അടി ഒഴിച്ചു ചേന്നു കഴുത്തിൽ കെട്ടുക.

പവരി തിരിഞ്ഞു പുറത്തു കെട്ടി എറിക-7.

എട്ടാമത്തു അടി തട്ടത്തു കെട്ടി എടത്തേക്കൈകൊണ്ടു താടിക്കു [തിരിച്ചു-8.

ഒമ്പതാമത്തു അടിയൊഴിച്ചു തടി വലത്തേതിൽ പാഞ്ഞു-9.

പത്താമത്തു രണ്ടുകയ്ക്കും ചേന്നു കെട്ടി പവരി തിരിഞ്ഞു തോ [ളിലെട്ടത്തെറിക-10.

പതിനൊന്നാമത്തു എടത്തേതിൽ തട്ടത്തു വലത്തേത്തു കൊണ്ടു [നേരെ പിടിക്ക-11.

ഇതു ബാഖി വക ഗുരവെ നമഃ—

പതിമൂന്നാമത് കാൽക്കു ചേന്നു കെട്ടി അടപ്പു-13.

പതിനാലാമത്തു വലത്തേതിൽ തട്ടത്തു എടത്തേതിൽ താഴെ [കെട്ടി-14.

പതിനഞ്ചാമത്തു [1] തക്ഷത്തിൽ കുത്തി പാച്ചിലു-15.

പതിനാറാമത്തു വലത്തുപുറം ചേന്നു നെഞ്ചിന്ന് അടപ്പു-16.

പതിനേഴാമത്തു എടത്തുപുറം ചേന്നു അരക്കു അടപ്പു-17.

പതിനെട്ടാമത്തു എടത്തേത്തുവെച്ചു തട്ടത്തു വലത്തേതിൽ [തിരിഞ്ഞു ചുമലിൽ കയ്യൊടിപ്പു-18.

---

[1] കക്ഷത്തിൽ.

പത്തൊമ്പതാമത്തു് എടത്തേതിൽ തട്ടത്തു് വലത്തേത്തു വെച്ചു്
[കുട്ടംബ പിടിച്ചു് പവരി തിരിപ്പ-19.

ഇരിപതാമത്തു് എടത്തു വെച്ചു് തട്ടത്തു് വലത്തു വെച്ചു്
[പാണത്തു് കഴുത്തിൽ-20.

ഇരിപത്തൊന്നാമത്തു് കയ്യക്കെട്ടി പവരിതിരിപ്പ-21.

ഇരിപത്തിരണ്ടാമത്തു് ഒര് അടി ഒഴിച്ചു് വലത്തേത്തുകൊണ്ടു്
[കാലുവാര-22.

ഇരിപത്തിമൂന്നാമത്തു് അടിതട്ടത്തു് വലത്തേത്തുകൊണ്ടു്
[മാററത്തു് എടത്തേത്തുകൊണ്ടു് കാലു വാര-23.

ഇരിപത്തിനാലാമത്തു് അടിയമത്ത്തു കഴുത്തിൽത്തട്ടു്-24

ഇതു് ജാംബുവാൻ വക വെറും കൈ പ്രയോഗം.

ഇതിന്നു് സമരം സ്ഥൂലം. ഇങ്ങോട്ടു വന്ന ഒരുത്തൻ പ്രയോഗിക്കുമ്പോൾ ഇടത്ത തവെച്ചു് അടിച്ചു് വലത്തു വെച്ചു് ചെന്നു കൂട്ടുക അങ്ങോട്ടു് യിതു് സ്ഥൂലം. ആർക്കും തിരിച്ചു കൊട്ടുക്കരുതു്. തന്റെ അനന്തിരവർക്കു കൊടുക്കാവൂ. സാരം ഉപദേശം.

ഇനി മല്പിടി.

ഇങ്ങോട്ടു പിടിക്കുമ്പോൾ കൈരണ്ടും മേലെയെടുത്തു്
[കഴുത്തിൽ തട്ടു കൊട്ടപ്പ-1.

ഇങ്ങോട്ടു പിടിച്ചാൽ കാൽകൊണ്ടു തട്ടി പവരികൊള്ളു-2.

ഇങ്ങോട്ടു പിടിച്ചാൽ കഴുത്തിലും നാഭിക്കും തട്ടു്-3.

ഇങ്ങോട്ടു പിടിച്ചാൽ കാൽ വലത്തുപുറം ഒഴിച്ചു ചുമലിൽ
[എടുത്തെറിക-4.

ഇങ്ങോട്ടു പിടിച്ചാൽ ഒളവലിട്ടു് അങ്ങോട്ടു പിടിക്ക-5.

ഇങ്ങോട്ടു പിടിച്ചാൽ വലത്തുപുറം വായ്ക്ക അങ്ങോട്ടു്-6.

ഇങ്ങോട്ടു പിടിച്ചാൽ കയ്യിന്റെ മുട്ടുരണ്ടും എടുത്തു് പാഞ്ഞു
[കൂട്ടുക-7.

ഇങ്ങോട്ടു പിടിച്ചാൽ വലത്തെക്കാലിന്റെ മുട്ടുകൊണ്ടു് തട്ടു്-8.

ഇങ്ങോട്ടു പിടിച്ചാൽ കൈകൊണ്ടു കുമ്പിന് കുത്തി കാലു
[വാരുക-9.

ഇങ്ങോട്ടു പിടിച്ചാൽ ആറാം വരിക്ക് തട്ട്-10.

ഇതു ഭീമൻ വഴി.

ഇനി പിന്നിൽ പിടിച്ചാൽ വർമ്മം പിടച്ചാൽ ഇടത്തെക്കാൽ
[അകത്തെക്കോത്ത് പവരിതിരിഞ്ഞു കൊള്ളുക-1.

പിന്നെ പിടിച്ചാൽ കൈതലയിൽ പിടിച്ച് മുന്നിലേക്കെ
[റിക-2.

പിന്നേയും പിടിച്ചാൽ വലത്തേത്തുകൊണ്ടു കുട്ടമക്കു, എട
[ത്തേത്തുകൊണ്ടു കൊന്നിക്കിട്ടു തിരിപ്പു-3.

പിന്നെ പിടിച്ചാൽ കയ്യിന്റെ മുട്ടുകൊണ്ടു കുത്തി കീഴ്പട്ടു
[ഉരുക്കി കാലിന്റെ മടമ്പു പിടിക്ക-4

പിന്നെ പിടിച്ചാൽ കയ്യിന്റെ മുട്ടുകൊണ്ടു കുത്തുക-5.

പിന്നെ പിടിച്ചാൽ കാലുകൊണ്ടു ചവിട്ട്-6.

ഇതു ഹനുമാൻ വഴി.

ഇനി വർമ്മത്തട്ട പിടിച്ചു കൂട്ടമ്പോൾ കുമ്പിന് കുത്ത രക്തം
[ചർദ്ദിക്കും-7.

പിടിച്ചാൽ നാഭിക്ക് ചവിട്ടു മലവും ജലവും പോകും-8.

അടിച്ചാൽ വലമുലക്കിരുവിരൽ താഴെ കയ്യിന്റെ (പാ) പാദം
?) കൊണ്ടു തട്ടുക. കോടിക്കിടക്കും. പിന്നെ ഇടമുലയുടെ മറു
പുറത്തു തട്ടുക എന്നാൽ എഴുനില്ക്കും.

ഇതു വർമ്മം തട്ട്.

ഇനി കുടുമ പിടിച്ചാൽ കക്ക്യകോത്ത് കെട്ടിയമക്ക.

പിന്നെ പിടിച്ചാൽ കക്ക്യമേലെ കെട്ടിയമക്ക.

പിന്നെപ്പിടിച്ചാൽ മുട്ടിൽ തിരിക്ക.

പിന്നെപ്പിടിച്ചാൽ കക്ഷത്തു കുത്തുക.

പിന്നെപ്പിടിച്ചാൽ ചുമലിൽ കയ്യോടിക്ക.

മടിക്കുത്തു പിടിച്ചാൽ ചുമലിൽ തിരിഞ്ഞ് കയ്യോടിക്ക.

പിന്നെപ്പിടിച്ചാൽ വലത്തേത്തുകൊണ്ടു് പുറമേത്തിരിഞ്ഞു [കയ്യൊടിക്ക.

പിന്നെപ്പിടിച്ചാൽ കയ്യ് തട്ടു്.

പിന്നെപ്പിടിച്ചാൽ ഒടെക്കു് ചവിട്ടു്.

ഇനി മറയും മൂയുമാറുളള തെച്ച്. ഇതു് അങ്ങോട്ടു്.

ഇനി സൂക്ഷ്മവും കണ്ണമറഞ്ഞു് കയ്യും കൈകുത്തികൊലും സ്ഥൂലവും സൂക്ഷ്മവും ഇങ്ങോട്ടു് തെച്ചു് കൂട്ടമ്പോൾ അങ്ങോട്ടു് ഓതിരം എടത്തതുവെച്ചു് വലത്തെ ചുമട് അങ്ങോട്ടു വെച്ചു്, പരിച പിന്നോക്കം വലിച്ചു്, അങ്ങോട്ടു കൂട്ടുക. ഇതു് സൂക്ഷ്മം. സാര വിദ്യാസമ്പ്രദായം. അന്ത്യകാലത്തെ കൊട്ടക്കാവ്യ. ഗുരുവേ തുണ.

ഇനി കടകം വെട്ടിയാൽ കടകത്തിന്ന കയ്യമേലെ കെട്ടിയമത്തു് ചവിട്ടുക.

ഇങ്ങോട്ടു വെട്ടിയാൽ കടകത്തിന്നു് മൂത്തു് (മണ്ണു്) കൂട്ടിപ്പിടിക്കുക.

കടകത്തിന്നു് കെട്ടിയമത്തു് പറെകകൊണ്ടു് കുത്തുക.

നെഞ്ഞത്തു് വെട്ടിയാ കടകത്തിന്നു് മൂത്തു് വലത്തതുകൊണ്ടു് കഴുത്തിൽ വെക്ക.

കടകത്തിന്നു് ചാടി ചൊവ്വേടെ അട്ടത്തുചെന്നു് വായ്ക്ക.

ഇതു് കടകത്തിന്നുളള തേച്ചു്.

ഇനി അക്ഷരാണി തല്ലു്—ഓതിരം വെട്ടിയാൽ ചുമടെ തല്ലുക.

രണ്ടാമത തെരുത്തി ചുമടെ പളളക്ക തല്ലുക.

മൂന്നാമതു് കയ്യമേലെ തട്ടുക.

നാലാമതു് ഓതിരത്തിന്നു് മൂത്തു് പുറത്തു തല്ലുക.

അഞ്ചാമതു് ഓതിരം വെട്ടി ഉടനെ ചെവിട്ടത്തു തല്ലുക.

ഏഴാമതു് ഓതിരത്തിന്ന കെട്ടി വലകാൽക്ക തല്ലുക.

എട്ടാമതു് ഓതിരം ഒഴി ച്ചക്ക.

പത്താമതു് ഓതിരത്തിന്നു് കടകം വെട്ടുക.

പതിനൊന്നാമത്തു് കടകത്തിന്നു് പുറത്തു തല്ലുക.

പന്ത്രണ്ടാമത്തു് കടകത്തിന്നു് ഒളവു തല്ലുക.

പതിമൂന്നാമത്തു് കടകത്തിന്നകത്തു തല്ലുക.

പതിന്നാലാമത്തു് കടകത്തിന്നു് കയ്ക്കുമേലെയമത്ത.

പതിനഞ്ചാമത്തു് കടകത്തിന്നു് മുഖത്തു നീട്ടുക.

പതിനാറാമത്തു് നാലുമടിക്കുമ്പോൾ ഓതിരം രണ്ടു മടക്കി വെട്ടുക.

പതിനേഴാമത്തു് നാലുമ(ടി)ക്കുമ്പോൾ ഓതിരം വെട്ടി അകത്തു തല്ലുക.

പതിനെട്ടാമത്തു് നാലുമടിക്കുമ്പോൾ ഓതിരം വെട്ടി അകത്തു തല്ലുക.

പത്തൊമ്പതാമത്തു് ഓതിരം വെട്ടി ഉടനെ ഉടനെ ഒളവു് തല്ലുക.

ഇതു് അക്ഷരാണി തല്ലു് സാരം. ഉപദേശമാകുന്നതു്, ഹരി ശ്രീ ഗണപതയെ നമ: ഗുരുഭ്യോ നമ:.

ഇതി വെറും കൈപ്പിടുത്തം.

സമാപ്തം.

MUSWADDAT-E-JASWANT RAI

EDITED BY

MOHAMED YUSUF KOKAN, M.A.

AND

SYED HAMZA HUSSAIN.

Jaswant Rai, son of Bhagwant Rai, son of Sundardas, son of Malik Haridas, was a great Persian scholar and Poet during the reign of Nawab Saadatullah Khan (d. A.H. 1142/A.D. 1732). He was the author of سعید نامہ or سعادت نامہ which contains the history of Carnatic up to 1135 A.H. He also composed the popular epopee سسی وپنو which was completed in 1140 A.H. His poetical compositions are contained in کلیات منشی described in the catalogue Volume I of the Islamic manuscripts of our library under No. 93.

The portion published in the Bulletin contains his elaborate and ornate letters in Shikasta script difficult for reading while describing these letters the author has been mentioned in Volume I of the Islamic manuscripts catalogue as Kheshwant Rai which is probably in correct. The heading in the manuscript No. 247 (*a*) does not bear dots. The word may be read as Jaswant or Kheshwant. The name of Kheshwant does not appear in any book of history on South India. As the letters deal with the events connected with the reconquest of the forts of Vellore Sathgarh, Arni, Polur and Pondicherry, it may be concluded that the author of these letters is identical with the author of سعید نامہ.

مسودات جسوات رائے *

بعد ناصیہ افروزي و ضیا اندوزي بسجدات سراپا مباہات عقبہ
ارفع اعلي بعز عرض ایستادگان پایہ سر یر درگاہ مقدس و معلی
میر ساند ـ کہ مذا شیر قضا شیم ـ و فرامیں قدر توام ـ نزول اجلال
و شرف ورود سعادت بجمال فرمود پایۂ اعزازو اکرام غلام عقیدت
ارتسام را بفلک فیروزہ فام رسانیدہ و ذرۂ بے مقدار را بانوار
الطاف بیکراں قدر فروغ خورشید بخشید براس و العین باستقبال
آں مہر سپہر سبزگے شتافتہ ویمن برکات آں سرمایۂ بزرگي فرق
عبودیت باسماں سودہ و نوریاب شرف مراتب و تفاخر گردیدہ
و صفحۂ پیشاني ارادت نشاني را بنقوش فدویت صمیم و خطوط
عبدیت قدیم مزین و متجلے یافتہ پیش از ہمہ معتقداں و قبل
آں ہمہ بلاد ممالک محروسہ ہندوستان اول در تعلقہ کرناٹک خطبہ
عالي رتبہ مانند شعاع شمس بغرض تسخیر انفس و آفاق بلند آوازگي
گرفت و بہ برکت آں قدر منیر پایہ و منزلت والا پذیرفت و بسکہ
اسم نام نامي مبارک اشرفي و روپئیہ ہائے لامتناہي ذخیرہ اندوز
گنجینۂ سرخروئي مباہي گردید' و آزو دہدہي مہروماہ مرتبہ خودرا
بالا تردید بہار افروزي و موج خیزي آب و رنگ نشاط بگلشن
طبع مقدس و گلریزي تحسین و آفریں از زبان اعجاز بیان اقدس
کہ چشمہ کوثررا ازاں تقدس است از فتح قلعہ بندر پھولچري
و تقدیم لوازم ترددات مستقیم ولازمہ جانفشاني این عقیدت تنظیم
بانفتاح آں باعانت اقبال جہانگیري قدر بخش عزت و امتیاز این
معتقد حبل المتین ارادت گشت *

ـ اگر ہر موئے من گردد زبانے
نیارم شمۂ زاں دربیانے *

سخناں نسیم این ہمہ جلائل ؟ نوازش خسرواني کشت زار ؟
اماني و امال این معتقد ———— کار اردي بہشت فرمود و یمن

کورنش و تسلیم گلدستہ بند آں ارادت مستقیم سرو دستار سراپا انکسار را رشک خلدبرین نمود ـــ

ے بہار خیز ارم گشت فرق عبدیت
زشرف خندن گلہاز گلشن تسلیم •

تائیدات زماني و توفیقات آسماني کہ مانند محیط مواج تموج دارد محض بہ نیروئے اقبال بے ہمال حضرت شاہنشاہ ظل اللہ ذوالجلال است کہ شکر فگاري روز افزوں سرمہ چشم خلایق و کحل دیدہ رصد بندان دقایق گردیدہ کہ از شروع بہار سلطنت براورنگ خلافت حضرت سکندرطالع جمشید منزلت شکوفہائے نتم و نصرت درچمن زار روزگار آغاز دمیدن و لبریز شگفتن انفدام این در دشوار کشاد سر فیہ

اشقیا کہ اصلا درخیال ادني و اعلے مخطور نمي گشت واز آمد فر اشکر اسلام در ساحت آں نگذشتہ وبتصرف درنیا مدہ ونظام الدولہ شہید و والد شہید با مبازاں جم غفیر و سامان توفیر بہ تدبیہ ضلالت تائیر و تسخیرآں پردا ختند و پشت دست تودد برزمین عجز کذا شتند ناگزیر بپاداش حقوق ولي نعمت نقد جاں دربا ختند و سعادت داریں فراندو ختند و شعلہ آں ہنگامہ عرصہ زمین و زماں فرو گرفتہ و نایرۂ فتنہ عالم سوز تابہ شاہجہاں آباد ملتہب گردیدہ و در مدت چہار دہ سال از ناخن تدبیر جہدگیر غلام با وصف و فور سپاہ جرار و افراط آلات ضرب و پیکار گڑہي ازاں نکشود مفتوح گردید و قلعہ نلور و آرني وسا تگڈھہ وپولور وغیرہ در حصانت و متانت بس محکم و مستحکم قلعہداراں متفق اللفظ والمعني بنابر موافقت تدیم با فرامس نکبت تاسیس عاقبت وخیم ازجادۂ اطاعت بطلاں وخذلاں وازیدہ باستظہار آں ہنگام عزم غلام بہ تسخیر و محاصرہ آں درکوہ اندام بانسداد طرق و شوارع و رصد لشکر اسلام و کمک محصوراں جہیم انجام ورسانیدن رصد مالا کلام وات وقتہ واستمداد فوج مرہٹہ و حیدر نایک مرحلہ نمک حراماں تعلقۂ میسور کہ بغرور جمعیت موفور و آلات حرب نامحصور آمادہ شرور وفور آتائے خودرا مقید و مجبور ساختہ و تمامي آں ملک بتصرف خود آوردہ شیوۂ شرارت و خباثت

بعرصه ظهور آورده بودند خانه زاد آنگاه بافضال ناصر به همتها و اقبال جهان آرا نموده بپاداش جرائم نیه ثغاوت خیم به تسخیر و قتل امیران پرداخته پس از ترددات لا احصا و زیر باري اخراجات لا تعد لا تحصا خرمن هستي وگرد نشیني آنهارا بآتش غضب سلطاني خاکستر نموده بمکافات رسانیده قلاع مذکوره مسخر ساخته في الواقع قلعه آرني دریست بس متین حصین اسمت سپهر تمکین که در حضرت عهد خلد مکان اسد خان ذوالفقار خان بابسیار دلاوزان و آلات رزم و پیکار بے شمار و تصرف خزائن بسیار از عهدهٔ آن برنیامدند و صور تسخیر آن درآئینه وقت جلوه پذیر نگشت بتصرف اولیائے دولت قاهره درآمد و سرکشان نخوت کیشان و کهتیان ونیه ساغیه فرامیس که پیش از پیش آنها درمقام رعونت بوده طبل الحوت مي زد وغریق حریق آب و آتش صمصام خون آشام غازیان اسلام گشتند هما نا نائیدات اقبال شاهنشاهیست از بدوا بتسام ازهاد سلطنت فیوضات ازلي و فتوحات امیزاي سوخوش بهار است مصرع ـ شکر خدائے راکه تو اند شمار کرد " عقیدت گزین در جذب این همه مواهب مترک سجدهٔ شکر بجا آورده بارسال یک صدویک اشرفي نیاز مع کلید طلا مستظهر و مباهي گردیده امیدوار حصول فروغ آب و رنگ اجابت است زیاده حد ادب *

وله میرساند که بشرف ورود سعادت آموز وعز صدور کرامت نشور مناشیر قضا وجریان و فرامین قدر افزا عالي شان واجب الاذعان مشمول لمعات کمال نوازش خانه زاد پروري و مشحون افضال تمام تجلیات عنایات بتفضل گستري ذره مثال عقیدت تمثال بحصول کامیابي ذریعه افتخار برتري و موصول مایه والائي مراتب عزت و سرورے هم تجلي فروغ خورشید خاوري بردند و باستقبال آن سر دفتر سعادات واکیل فرق مباهات از سرما و ازدیده قدم ساخته و از ظل عاطفت آن همایایه سراپارا نسبت رفعت چرخ چنبرے و حشمت فلک اخضرے دریافته بجواهر زواهر کور نشات و تسلیمات انوار افتخار سرو دستار چون لعل بدخشان و گوهر رخشان بهم رسانید واز جو یبار قدر و اعتبار آبرو وتر و تازگي نهال قامت قدیمت اقامت

افزود و بمقتضائے رسوخ اعتقاد پیش از ہمہ عقیدت کیشاں ناصیہ ساو قبل از ہمہ ارادت سرشتان جبہہ فرسا اول از ہمہ بلاد ممالک محروسہ در تعلقہ کرناٹک فرض طنطنۂ اني جاعل في‌الارض خليفتہ بلندي بخش عالم ناسوت شده بکلبانگ خطہ اعلي رتبہ و رونق گوش سعادت ہوش ملکوت گردیده و یمن ایں مژده فیض شمیم منیر علو قدر را پایۂ و منزلتے دست داده کہ از بلند پایگي اگر پایہ خود را از پایہ و منزلت ملک نیلي بالا ترشناسد عرشیاں سجده گاہش ہمارند و کرو بیاں منبر محراب اطاعت خود انگارند ضیائے خطوط پیشاني اشرفي و روپیہ ہائے لااحصا و دراہم و دینار بیش بہا بسکہ اسم عالي متعالي چناں بہ افزائش درآمده کہ جنس اشرفي و روپیہ مہر و ماه در معیار برآمده از پیشگاه فضل و کرم جلوه نوازش پذیرفتن بہ لفظ تحسین و تابنده اختر تفضلات ضیا افروختن بسحر آفرین و تزئیں فیض قریں ساخت و ضمیر اقدس از ہمہ افروزي انبساط از فتح قلعہ بندر پھولچري بامتظہار طالع اسکندري و تقدیم لوازم تردد و جانفشاني ایں ارادت بیاني بانفتاح آں درمملو شکوۂ ایں و ماني ممنون نوازشے و مرہوں حصول تفاخر افزوں گذارشے دارد — ع

اگر ہر موئے من گردد زبانے
نیارم ہمۂ زاں در بیانے
عنایات سلطان جمشید قدر
ہلالي قدرم نموده چوں بدر*
بانوار الطاف گشتم صنم
بخورشید ہمسایہ کرد از کرم*

سبحان اللّٰہ دلے روشن و دیدۂ متجلي پرتو افگن باید کہ غوامض حکمت بالغہ و دقایق حقیقت رافت کاملہ انکشاف تواند نمود از بدو طلوع متا شیر صبح دولت و اقبال از افق شہ خلافت بے زوال شکر نگاري تائیدات روز افزوں و توقیعات فتوح اند مقروں محض از نیروے سطوت طالع شہریار کامگار بخت بیدار متانت و حصانت شہرۂ آفاق

ا کنگره ہائش با فلک نیلي ہمطاق و آب خندق اوبحار موجه طوفان خیزي طاق کمند آسائے اندیشۂ والا فطرتاں برسائي کیري کنگره اش کوتاه و چشم دہر بدیان مالر نفرح پرج و باره اوحیرت اندوز نگاه پرا‌ہ‌ونس از آلات حرب وضرب درہا کل و ابواب و حصه ہائے آتشین چو قلعه چشم به ترتیب خار بندي مژگان آراسته و پرواز طائر خیال بهوائے آں بال قدرے شکسته ہنگام سردادن آں مملو آتش شعله † † † مي آید گویا خاطفه برق خرمن سوز بپائے ہستي و غلغله آں چوں آوازۂ رعد ہوش ربائے غازیاں کمند انداز چابک دسته اسعه باعانت و امداد اقبال خداداد ہم چنیں حصن حصین و گروه شقاوت پژوه فراسیس نکبت تاسیس که از وفور جلادت و نهور آتشبازي ازگرب فلک منبعث جسته و آتش در نهاد چرخ حقه باز زده و نام رستم و اسفندیار از کتاب نه طاق روبکار بر انداخته واز ابتدا الي الیوم لشکر اسلام برآں متسلط نگشته و نظام الدوله شهید و والد شهید بپاداش جرائم و مکافات و قایم آں فیه شقاوت ضمایم بافواج پرشکوه و سامان سرسرا انبوه بستوه آمده ناگزیر بپاس حقوق نمک خوارگي ولي نعمت نقد جان و دل نثار نموده سرخروئي ابدگشتند و فتنۂ عالم سوزآں ہنگامه تاشاہجہاں آباد بالتهاب آمده و در مدت چهارده سال ہر چند غلام باسپاه نبود مقام و توفیر سامان در انهدام جهد تمام بکار بردو انتظام ازاں فیه بدسر انجام و تسخیرآں قلعه بانجام نرسید در شروع عهد دولت جاوید طراز مفتوح گردید و سرتابان بے نام و نشاں خاشاک وار بآتش قهرقهرمان جبار سوخته بباد فنا رفتند و قلعه نلور و ساتگڈهه و آرني و پولور وغیره نهایت متین و سنگین قلعه داران آنجابا عتضادوا مداد آں پائے ازدایره اطاعت بیرون نهاده باقتصائے سابقۂ معرفت و استحکام سررشته موافقت بافراسس جهنم عاقبت لازمه سعي و انسداد طرق و شوارع ورسه لشکر اسلام و کمک خودرا بحضورآں ورسانیدن آنوقۂ استمداد فوج مرہتۂ و حیدر نایک سرحلقه کج باران نمک حرام بدانجام تعلقه

† Warm-eaten

میسور که از افراط آلات جنگ وفور جمعیت بے نام و ننگ آماده
شقاوت است ازراه کفران نعمتي آقاے خودرا مسلسل مقید ساخته
و تمامي آں ملک بقبضهٔ ضلالت خود آورده هنگام عزم ارادت
ابتسام بمحاصرهٔ آں قلعه بازهم تمام شیوهٔ بطالت و ضلالت بروئے
کار آورده بودند خانه زاد بانکار افضال ایزد مهیمن متعال و اقبال
لایزال بعد جهد و کوشش فراواں و زیر باري اخراجات بیکراں دود
از نهاد آنها برآورد و شعله آتش قهار سلطاني خاکستر آسا سوخته
به تحت السرائے ناکامي فرور فتند و خاک مذلت برفرق روبکار خودها
پیختند و قلاع مذکرر مسخر کشب في الوقع قلعه آرني در حصانت
ثاني ندارد در عهد حضرت خلد مکاں اسد خان و ذوالفقار خان باهمه
سامان و سپاهیاں و بذل خزاین بے پایاں به تسخیرآں حیراں گشتند
و فتنه باغیه بسزا و قلعه بتصرف درنیا مده بود بقبضه تسخیر اواپائے
دولت قاهره درآمد و یک سوغنیم هم مرهته باسرداراں جهنم بادا
وفرامسس نکبت تاسیس که بیشتر ازآں جماعه شقاوت ایماں آماده
تبختر و رعونت بووند بدرکات السافلین شتافتنه مصرع
شکر خدائے را که تو اند شمار کرد *

فدوي عقیدت نشاں سجدات شکر بدرگاه ایزد منان مودي ساخته
بارسال یک صدو یک اشرفي نیاز مع کلید طلا ذخیره اندوز سعادت
گردیده امیدوار اجابت است زیاده حد ادب ایضا بسجود آستاں
ملایک آشیاں ناصیه ارادت و پیشاني عقیدت راهم فروغ تجلیات انوار
خورشید جهاں تاب ساخته و بتسلیم شده سینه فلک از عرش
تابه پیروي ابدي وسعادت سومدي فرا اندوخته بموقف عرض عتبه
سالوں بارگاه عرش اشتباه ...... ثریا جاه حضرت خاقان زماں
جمشید قدر سلیماں مکاں خلد الله ملکه و اقباله مي رساند که
مناشیر قضا بناشر و فرامین قدر نظیر مملو تفضلات خسروانه ومشحوں
نوازشات بادشاهانه مانند قران السعدین و اتصال نسترین پرتو وروده
شرف نزول بخشیده بانظار ازدیاد مراحم و شعشعه عنایات سراپا کرم
ذره بے مثال راهم چشم مهر انوار فرموده پایهٔ افتخار واعزاز ورتبهٔ

عزت وامتیاز ایں عقیدت طراز بفلک الا فلاک اعتبارو عرش عزو
وقار رسانید و باستیصال آں شرف بخش و مراتب اعلي و قدر افزائے
فدائیاں عبودیت ایما ازسر قدم ساختہ واز مردمک دیدہ شتافتہ
آں بال ہمائے رابر فرق گذاشتہ ومباہات کونین حاصل نمودہ
بتقدیم کورلش تسلیم و ایں ہمہ جلایل عواطف سترک عزت اندوز
وبہار افروز نہال قامت فدوي گردید ازیں شرف وسرو دستارمن
گلستاں شد زبسکہ چیدم گلہار زگلشن تسلیم ـ خانہ زاد وفدویت
بنیاد بمقتضائے رسوخ وارادت قدیم و وثوق عقیدت صمیم بانقیاد
امر جلیل القدر واجب التعیظم والتکریم از ہمگیں ناصیہ ساماں
حیات ماب عالمیاں ذریعہ فخرو استسعاد شناختہ قبل آں ہمہ بلادبعد
ممالک محروسہ و تعلق کرناٹک بگلبانگ خطبہ خلافت کیواں
رفعت افزاش † † نمودہ گوش ملاء اعلي وجہانیاں ارزو طلبي
ریں † † † مسرت بشاشت ساختہ وبسکہ اسم تمبارک پیشاني دراھم
ودینار واشرفي و روپیہ بے شمار را † † † † مہروماہ کردہ ضیائے
چشم جہاں افزودہ و ہزار زباں از ہربن مو بہم رسانید بشکرانہ عیش
نشانہ ایں مضمون فیض مشحون رطب للسان گشتہ دورت نوجولی
جہاں مردہ باد بعرض رسیدن ازفتح قلعہ بندر پھولچر و تقدیم ترددات
خانہ زاد بانفتاح آں بیاوري واعانت اقبال سکندري و مملوشدن
داماں دلہائے مقتسبان حضور لامع النور کرامت ظہور از گل چیني
گلہائے انبساط وگل افشاني تحسین از زباں معجز بیان حضرت
ظل سحاني آیہ رحمت عالمیاں آبروبخش وقدر افزائے مراتب ارادت
کیش صداقت اندیش گردیدو نسیم تفضلات و عنایات حضرت
شاہنشاہ جم جاہ برروضہ قلوب عبدیت اسلوب کار اردي بہشت
فرمود ــ حمد امتکا ثراو شکر امتوافرا از اوایل طلوع نیر خلافت
وجہانباني وجلوس میمنت مایوس برسر یر سلطنت وکشورستاني
ظہور عطیات غني وتائیدات لازمي بمض بمیامن اقبال ابداتصال
آں کعبہ مرادت وقبلۂ مقصودات دلنشیں عالمیں کہ افتتاح ایں

worm eaten

چنین حص حصین و درکوه تمکین وتیه جماعه ملاعین که اصلا در مخیله و جهان نمیگذشت واز ابتدا بقبضه تصرف دین متین حضرت سیدالمرسلین درنیامده نظام الدوله شهید ووالد شهید باجم غفیر وانبوه کثیر بهادر ان رزم جوورعایان شجاعت خو آنکه استیصال آن فتنه بد مال بوده کمر جهاد مستحکم بسته بودند آخرالامر باداي حقوق ولي نعمت بایثار نقدجان سرمایه اندوز دولت جاوید گشتند و نایرهٔ آن فتنه عالم سوزتا بشاهجهان آباد زبانه زده ودرعرصه چهار ده سال ازغلام صداقت التیام هم باوصف بظهور رسیدن لازمه تردد و جانفشاني وهیابودن سامان حرب و پیکار وسپاهیان تیردار کارے پیش نرفته سبحان الله این کارنامهٔ اقبال شاهنشاهست که فیض شکر نکاري توفیقات سماوي عالمے برائے العین مشاهده نموده ومي ید ازدست و زبان که برآید" کنزعهدهٔ شکرش بدو آید قلعه ایلورو ساتگدهه و آرني وپولور وغیره که متانت و حصانت شهرهٔ آفاق و قلعه داران باتفاق واستظهارآن ازراه کوتاه اندیشي مصدر شوخي و سرتابي شده از ابتدا باقراسیس موافقت کرده و هنگام جهاد غلام مسخرو محاصره آن مکان سراپا استحکام و رسانیدن رسد ومد دوآ ذوقه واستمداد فوج مرهٹه وحیدر نائیک سرگروه نمکحرا مان تعلقه میسور که از طریق حق شناسي تجاوز نموده وبا آقائے خود درمقام ناشناسي شده اورا مقید ساخته از فراهم شدن جماعه کثیر و آلات حرب و ضرب کار شقاوت و نخوت در دماغ اوبکار خود پیچیده دارد و تمامي آن ملک را بتصرف خود آورده کمک باطل سیران حق فراموش وانسداد طرق وشوارع فوج اسلام شقاوت ذاتي وشیطنت جبلي ازروئے کار آورده بودند خانه زاد بعون نصر ناصر مطلق وتائیدات اقبال بے زوال آن خورشید رونق صبح صفت برهم زن ظلمت کفراست بتدارک حرکات لغو ماضیه وظهور افعال شنیعه آن سیه بختان روزگار نکبت آثار پرداخته وبتقدیم ترددات نمایان وکوشش و جهد فراوان وزیر باري اخراجات بے پایان قلاع مذکور مسخر ساخته وتبه کاران برگشته بخت رابکیفر کردار رسانیده وخس وخاشاک وجود نابود آنهارا باآتش قهرسلطاني سوخته

بباد فنا مادہ في الحقيقہ قلعہ آرني قلعہ ایست کہ اسدخاں و ذوالفقار
خاں در عہد حضرت خلد مکاں باوجود مساعي موفور وسامان وفور
واصراف خزائن نامحصور دست برآں نیافتہ واز تصرف مرہٹہ
نتوانستند انتزاع نمود شروع عہدہ حضرت جمشید منزلت
بتصرف اولیائے دولت قاہرہ درآمد ونخوت کیشاں ادبار پیشہ مرہٹہ
وفراسیس نکبت تاسیس کہ زیادہ از آنہا پندار برغلط خود سري
وخیرگي داشت طعمہ صمصام خون آشام بہادراں ظفرارتشام
گشتند درخبث ایں مواہبت کبیري وموہبت عظمے اگر فدویاں
نقد دل جان نثار سازند از عہدہ آن نمي تواند برآمد
فدوي بمقتضائے عبدیت یک صد اشرفي وبرسبیل نیازمع
کلید طلا ارسال داشتہ امید وار است کہ آب ورنگ قبولیت پذیرد
الہی نیرّ خلافت وجہاں باني دروسط السماء کشورستاني تاابد الدہر
درخشاں ونور افشاں بادالضیا میرساند کہ برمنبع جہاں مطاع عالم
مطیع فروغ نزول سعادت شمول افروختہ ایں خاک نشین کوے
فدویت را ازسمک گمنامي تامع سماک شرف عزت وکا مراني
جاوداني رسانید واز دیدہ باستیصال آں طغرائے توقیع فرمان شرف
سعادت شتافتہ واز انوارسایہ آں خورشید پیما بر مدارج اعتلا و معارج
عزت و علي ذرۂ شخص ارادت فروغ مہرانوار یافتہ باستحکام سررشتہ
عبریت جناب کورگاني خطوط پیشاني مدال ایں عبادت جاوداني
پندرشتہ قبل از ہمہ بلاد ممالک محروسہ درتعلقہ کرناٹک کہ خطبہ
خلافت والا وسکہ اسم اقدس معلي کوش سعادت نیوش ملاء اعلي
وساکناں خطبہ † † اشرفي و روپیہ ہابرنیت انور سرور و افرموج
چشم چشمہ کوثرضیائے شمس و قمر منیرراپایہ منزلت علو قدر
حاصل کردند از رشحات سحاب مکرمت خدیو بحروبرو گوہر پاشي
آفریں وتحسین بحال فدوي ارادت مقروں وجوش بہار انتعاش وخوب
افزوں بمزاج اقدس ہمایوں از ممر فتح قلعہ بندر پھولچري وتقدیم
لوازم جانفشاني وآئین عقیدت گستري خانہ زاد واعتقاد مشحون
بانفتاح آں گلزار عقیدت طراوت بے اندازہ ونضارت تازہ پذیرفت

وبنوازش بیکراں خسروانہ قدرارادت معتقد با دائے ادائت کورنش
چوں سروسر بلندی گرفت سبحان اللہ تائیدات وعطیات درعرصہ
تقدس مظهرو دیعت نہادہ † † † † † غنچہ حدایق خلافت
مقدس فیض لایزال بہارا فروز فتوحات اورا † † † † † † برآئینہ
ظہور فتح ایں چنیں حصیں پر شکوہ گروہ شقاوت پژوہ
کہ از ابتدا الي الان بتصرف قبضۂ مجاہدان اسلام درنیامدہ
ونظام الدولہ شہید و والد شہید باکثرت سامان مبارزاں بانتساق ایں
ساق پرداختند آخر مردانہ وارنقد جاں بکار ولي نعمت نثار نمود
ذخیرۂ ابروئے جاوید برداشتند شعلہ خلایق سوز دلدوز آں تاباشاہ
جہاں آباد مشتعل گشت ودر مدت چہاردہ سال باوصف لوازم
جہد کثیر از غلام ہم سہام تدبیر بہدف تسخیرآں نرسید تبائید
اکالید اقبال ظفر مقالید اسباب فتوح ابواب از روئے دیریں مہما
وہم قریں گشتہ در دشوار گشا مفتوح گردید ونام ونشاں ایں فیہ
کا فرستاں مطلق مفقود الاثرگشت و قلعہ ایلور وسانگڈھہ و آرني وپولور
وغیرہ درحصانت ومتانت مشہور تمامي قلعہ داراں قلاع مزبور بزدبغي
باختہ ودرششدرنا کامي افتادہ از موافقت قدیم بافراسیں نکبت تاسیں
درہنگامے کہ غلام در راپرکار وار دایر و خاصر بود ہمگیں باتفاق
یک دیگر جوہر ذاتي بدطبي راعرض دادہ بانسداد رسد وراہ لشکر اسلام
جباہ ورسانیدن بمحصوراں از کمک و آذوقہ واستمداد فوج مرہٹہ
وحیدر نائک شوریدہ بخت نمک حرام تعلقہ میسور کہ ازاجتماع
وفور آلات حرب درسپاہ عرق نخوت اوبحرکت اضلال است آقائے
خود رامقید نمودہ وتمامي آں ملک بتصرف گشتہ انواع سرور
بروے کار آوردہ بودند خانہ زاد بتائید فضل رب العباد و اقبال
خدا داد آں قبلہ، مراد دود از نہاد آں برکشہ بختاں قساہیر
آوردہ بعداز کوشش افراط جہاد وجہد وزیرباري اخراجات بیعد
وعد قلاع مذکور مسخر ساختہ في الواقع درعہد حضرت خلدمکاں
امد خان و ذوالفقار خاں باوجود کثرت سپاہ و سامان بے نظیر وعدیل

worm eaten

مساعي جميل بتسخير قلعہ آرني كوشيدند وگرو ہے ازاں عقدہ نكشودند
درشروع عصر دولت حضرت جمشيد منزلت بتصرف بندگاں درگاہ
عرش اشتباہ درآمد طالع فروري مطالع چوں سہيل نمائيست كہ برگشتہ
بختان تيرہ دروں كرم نا.ند خود بخود نيستي ميروند يكٔ قلم وكهتياں
مرہٹہ نخوت اصل ويكٔ سرفيہ فراسيس مذل كہ زيادہ از آنہاكوس
انا نخوت مي نواخت از شعلہ خيزي تجلي اقبال ابد انصال آں
كعبہ امال خاكستر آساباتش قہرر قہرماں برابر گشتند و حباب وار
بباد فنا رفتند باداۓ حمد ايں مواهب لاتعد چوں سر زباني
بايدكہ شمہ ازاں گذارش دراید شكرايزد راكہ اقبال آں سلطان دہر
مرہٹہ در خاك ذلت سربسر پيمودہ را رفت درتحت الثري
بدكيش نيہ باغيہ از فراسياں نماند درباني گشت بسجدات شكر
اينہمہ عواطف بہاربخش گلشن آفرينش مملو آب و رنگٔ عزت
بے درنگٔ گرديدہ بارسال يكصدويكٔ اشرفي نيازفعہ كليد طلا مباہي گشتہ
اميدوار اجابت است زيادہ حدادب ايضامنشور فيض نشور مشحون
بنوازش بيكراں از وقوع فتح قلعہ بندر پهولچري واستيصال جماعہ
مدبرے ومرخوش وشگفتگي ابتہاج بضميراقدس وگوهرباري از زباں
مقدس بلفظ تحسين و آفرين بتقديم ترددات عقيدت گزيں بانفتاح
آں و زميں ہمالہ ساشرف نزول فومودہ بہ تبجيل و تكريم آں ارادت
مستقيم يد بيضا نمودہ وباداۓ آداب استقبال آں توقيع اقبال
ا كورنش ايں ہمہ جلائل عواطف ميمنت اشتمال فرق عبوديت
از بري بير يا شود ـ بہار خيزارم گشت فرق عبديت ـ زشرف چيدن
كلہا زگلشن تسليم ـ زہے سعادت ايں كشور وخہے مباہات ايں
عقيدت گستر درخطبہ خلافت خديو بحروبروسكہ اسم مقدس كرامت
مظہر از ہمہ بلاد ممالكٔ محروسہ اول در تعلقہ كرناتكٔ فروغ رونق
كمال بخشيدہ بميامن آں بركات جہانجہاں و عالم تدس و كروبياں
بوفور زيور انبساط گوش ارادت آراستہ وپاۓ منزلات منيربپا يہلے
مراتب تفاخر پيراستہ اشرفي و روپيہ بمن آں مظہر عزيزيت يافتہ
سرخروئي ابدگشتہ الحمد للہ والمنتہ كہ برچشم لواۓ ظفر ايما چوں

درفش کاویاني مالا مال طراز فتوح جاو دانست که از بدو طلوع خلافت اخیر از برج سلطنت تسابم فروزي ضمایم رونق تازه درچمن زار روزگار آماده ساخته و تبائیءآن انجلال عقود مر مهال اشکال نیست شاهداین مقال فتح قلعه پهولچیري که مکانیست قلب از ابتدا لشکر اسلام برآن استیلا نیافته و بیرق فتح بران افراخته نظام الدوله شهید والد شهید باهمه کثرت سامان و سپاه بانصرام مهام ولي نعمت ماجان دریغ نداشته وباجهاد آن مغلوب ترد د شده سعادت اخراوي اندوختند تابشاه جهان آباد شرارهٔ آن هنگامه خرمن سوز آسودگي خلائق شعله افروز گشته و نردبان تدبیراین ذرهٔ حقیر درمدت...... چارده سال باوصف لوازم جاد بچار دیوار حصار تسخیر نرسیده قلعه نلور وسانگده و آرني وپولور وغیره بس متین وانگشت نمائے بروئے زمین علي الخصوص قلعه آرني درعهد حضرت خلد مکان اسد اللّه خان وذوالفقار خان باین همه سعي وجهد بلیغ کمند تصرف برآن انداخته همگین قلعه داران باتفاق همدیگر باقتضائے موافقت قدیم یا فراسیس نکبت تاسیس طریقهٔ ضلالت وبغي اختیار نموده درهنگامے که خانه زادوآن درّ راجون دایرهٔ نقطه نون حاضر بود ازراه خیانت بکمک خود ها بمحصور آن ورسانیدن رسدو آذوقه واستمداد فوج مرهته حیدر نایک نمکحرام تعلقه میسور که ازا فراط جمعیت بسیار وا ضراب بکار منحرف گشته بقیه آقائے خود و تصرف تمامي آن ملک آثار ادبار از ناصیه روزگار اوآشکاراست بانسداد رسدو طرق و شوارع لشکر اسلام شیوه بطالت تمام بانجام رسانیده بودند و خانه زاد مالکا فضل فتاح بے همتا و اقبال کشور کشا بعد جهد تو فیروزیرباري اخراجات خطیر قلاع مذکور نسخیر و فیه با غیه قتیل واسیر نموده تقدیم و شکراین همه تائیدات و توفیقات روزافزون مقدور ناطقه نیست در شروع عهداین چنین درهائے حصین و شکر فکاري ظفر قرین چهره في کشاید بتصرف دولت پایدار در آمدویک سر غنیم مهم مرهته مردود ازل و فیه فراسیس مذل که از وفور نخوت طبل رعونت میزد بتحت الثرئے نا کامي فرورفت واثرے ازان فیه باغیه باقي نماند و هنوز

اقبال شاہنشاہي بکار خوداست بفضل اوتعالے و تقدس فتوحات درگلشن بردیار مالامال معتقد سرشت بسجدات ایں مواهب ناصیہ ارادت متجلي ساختہ بارسال نیاز کلید کلاستریہ اندوز عزت و امتیاز گشتہ امید وار فروغ قبولیت است زیادہ حدادب *

ایضا سبحان اللہ چہ فضل و احسان وکرم امتنانست کہ ہرگاہ در مخیلہ قدرت والائے انتظام بحسن بنائے ہستي مکونات و صور طراز بلندوپستي ہیو لائے کائنات بگذرد کہ خیابان پردازي ریاض اربع عنصر نماید سروقدے گل چینے عالي نسب والا حسب قدر بخش مردان جوہر شناس ہنرمندان درة التاج افسر سر بلندي و کامگاري والا گوہر محیط مواج نامداري و بختیاري بنابر پرورش جہاني و ترتب زماني در عرصہ گلشن شہود و جوئبار عالم بود جلوہ گرفرمودہ عنان اختیار و زمام اقتدار کافہ خلائق درکف والایش سپارد کہ از پر تو شمع انصافش ظلمت ظلم درمشمہ عدم جا گیرد واز طلوع صبح اقبالش شب دیجور جور و ستم مندفع گرد و شہرستان عالم دلہا روشني دلہا پذیرد تبارک اللہ مصداق ایں مقال چناں کرامت مانیست کہ ازرشحۂ الطافش رقبہ نہال چمنستان جانہا شاداب و مرطوب واز آبشار نوازش تروتازگي بہارستاں جہانے بود مابیں نہیں نمود و مرغوب جہان کرم عالم ہمم در .... شمس چنیں مکیں مریخ چشم فلک خیم آفتاب قدر روشن صدر نگاہش کلید در بستہ مقصود واشارات ابرویش بسال ہلال ماہ شول ارزاني فرمائے مایدہ بہبود چنیں فیض تزئین بدر را ہلال ساختہ و سرکشان آمادۂ کبرو نخوت و سہم تیغ خاراشگافش از سر مظفر انداختہ از بوارق خورشید عنایاتش حذف رامایہ لعل درخشاني واز خضر تو جہاتش کم نصیباں سکندر صفتاں را آب زندگي ارزاني عدل گیري در ترازوئے عداش باسنگے وار شعلہ افشاني قہرش خس و شاک دشمنان فوج بازد و خاکستر زیکي خلقش بہار جاوید حلمش سرمایہ امیو نواب شجاع ملک والي دکن چوں چشمہ آفتاب رائتش روشن حکمش ...... ملقب ترحاني زاں امرمطع بر زمین ازمن - پیداست کہ اقبال درشیوہ ذرہ پروري گوئے مسابقت از سایر

علویان ربوده وابرستوده شیم در پرورش گل و خار پنجه نوال یکساں
کشوده همچناں نظر فیض مظهر برگذیده هائے درگاه صمدیت را اثربست
همیں دست آویز بریک و ذریعه سترگ رامتین خاطر ارادت ذخایر
نموده و تخم عقیدت در مزرع دل کشته احرام کعبه آستاں ملایک
آشیاں بسته اقبالے تو ومنم ذره ازره ترتیب مرابردار زانکه ازذره
پروي هرگز نکند آفتاب تاباں عار - ایضا نسمیے که ازهار جهاں جان
و جان جهاں لبریز شگفتن گرداند ورشحهٔ که روضه عالم دلها و دلهائے
عالم مالا مال سطویت سازدبذل فضل وافضال خداوندان پر کمال
و انصاف عنایات برگزید هائے خباب کبریائے ذوالجلال که انوار قدر
داني و لمعه فیض رساني آں چنیں نوازش تزئین فیض قرین بسان
رنگ پر چهرهٔ گل آشکاراست مانند مهرز نگاه تفضل مشعرن جمادات
و رنگ جواهر زواهر بهم رساند و نظر درمکنون پیداکند ازیں جاست
چار چیزاست که درسنگ اگر جمع شوند لعل یا توت شودسنگ
بداں خارائي پاکي طنیت واصل گهرو استعداد *

تربیت کردن مهر فلک مینائي درمن این هرسه صفت هست
ولے مي باید تربیت از تو که خورشید جهاں آرائي - ایضا حکمت کا
مله رافت شامله . ... مشاهر گاه آرایش عالم کون و فساد قضا فرماید
عالم پرور عدل گستر جمشید فرخورشید منظر کیواں ونعت مشتری
طلعت مریخ صولت اسکندر حشمت ارسطو فطرت جوهر شناس حق
اساس حقیقت بیں طریقت گزیں رستم زماں اسفندیار تواں گلشن
خلق عالم حیا کوه تمکیں جهاں وفا عدو سوز دشمن گذاز فریادرس
هراهل نیاز که خاک درگاهش تو تیائے چشم اهل عرفان و غبار
آستانش کحل الجواهر دیدهٔ افغانست متکیل نظام مهام کا فهٔ انام
شده که از جوئبار عدالتش آب و رنگ تازه و نضارت بے اندازه در
عرصه روضهٔ شهود جلوه گراست سپهر کو کب وانجم سپاه ماه
لقا هژبر رزم جهاں بخش بزم بحرسخا بلند مرتبه عالي گهر زاهرکفش

سزد که موج گهر خیزد از دل دریا
شجاع ملک فلک و جهاں قدرت حلم
خجسته رائے هماسایه و مه سیما *

زبسکه راییش مصروف انتظام زمانست
بسان مهر منور نمود ارض وسما *
چو کعبهٔ ایست درت قبله گاه هفت اقلیم
سران علم و هنر در گهت جبین فرسا *
عروج درگه والا بفرق عرش گذشت فلک همشیه
بچرخ است تارسد آنجا
نگاه لطف و مکرمت بهر که فرموده *
بسان بدرشده گرچه بود همچوشبها
کنه به بند کمند سرشه خاقان *
بسان رستم شد تیغ آن بروز وغا
چه حاجت است که شمشیر را علم سازد *
زسهم سهم تو پر خون شده دل اعدا
شده زرشحهٔ فیضش سواد عالم سبز *
چنان زابر بهاري بودرخ غبرا
زبسکه ربخت گل اشرفي زجو دکفش *
پراست دامن دامن مراد شاه و گدا
نه آنقدر که توان درشمار آوردن *
زبذل تست کسان زابداست کان طلا
جهان قبله عالم پناه عرض شنو *
زمانه کردمرا زیردست جوروجفا
بچشم آنکه کنم جابچشم نیم چشمان *
زهند کردم و احرام درگه والا
اگر تفضل عالي کند حمایت ما *
کنم زفخر سر خویشتن باوج سما
همیشه باکه بود آسمان نیلي رنگ *
همیشه باکه بود چشم مهر نور فزا
همیشه باددل دوستان والا شاد *
همیشه باد هدف تیر غم دل اعدا

ایضا في خامۂ نیاز سرشت ارادت طراز بادائے شکر واہب کار ساز رطب اللسانست ——— پردازي خداوند خورشید پایہ قبلہ عالم بلند سایہ بسیار بخش اندک پذیر چشمہ فیض روشن ضمیر تیغ آبدارش مملوے جوہر ظفر بر چشم نصرت طرازش سعادت فتح را رہبر در دریا پروري آفتاب شعار در قہر نظري شعلہ آتش بار زہرہ سرکشان ازصولش آب وسر نخوت کیشان بہ بند کمندش درپیچ و تاب سرو سامان شادابی و شاخ و برگ تروتازگي بہم رسانیدہ با قلیم نرگس ہم قلم و با طوطي درشیریں سخن ہم سخن و ہمدم است کہ باندک نسیم مکرمتش نہال آرزوئے این عواطف دیدہ روبکار بحصول آب و رنگ تفوق خوبي از گل و گلزاراست ہست نواب شجاع الملک فیاض زماں درعدالت گستري فایق تراز نوشیرواں –

گرکند حکم حفاظت کاتۂ اوج حیات
بشکند امواج دریا بسکہ شد دراماں
اعتلاء عتبۂ والا فزوں زادراک وہم
در حضیض از اولیں آمد مداش از آسماں *
میشود آئین ثروت از خیالش آشکار
نام نامي توشد برہان الملک اندر جہاں *
در سخاوت در شجاعت بے نظیر وبے بدل
حاتم و رستم بدر گاہش گداو پاسباں *
رائے دار و سر بسر امید از کر پاس فیض
نوش داروے ترحم لطف کن بر نیم خاں *
خضر آسا عمرو اوڑ باد دولت چوں قباد
تابودا بر بہاري دائما گوہر فشاں *

ولہ – نواب صاحب قبلہ خدا یگاں ملجا و ما وائے بے کساں ادام اللّٰہ اقبالہ آداب عبودیت وتسلیمات عقیدت بتقدیم رسانیدہ بموقفہ، عزعرض بار یافتگاں محفل خلد محاصل میر ساند کہ عنایت نامہ تفضل مشحون متضمن تہنیت تولد صاحب زادہ بلند اقبال ادام اسمہ عمرہ شرف صدور بخشید مباہي و مستبشر وسر بلند و مستظہر

فرمود واز افراط انبساط وازدیاد نشاط مانند گل در پیرہن نگنجید قبل
ازیں بتاریخ پنجم شعبان المعظم بمجرد استماع ایں مژدۂ روح پرور
جاں بخش عرضي مبارکباد بانظر مرسل ساختہ از نامساعدي ایام
خود میداند کہ عرضي و نذر آں نظر مبارک نگذشتہ از حرماني حضور
فیض گنجور دریں حسن امتعاش افراط مسرت گشتہ .... احوالے
کہ دارد التماس نماید اگر بجناب فیض ماب حاضر مي بود بمشا
ہدہ آں نو نہال چمن سعادت واقبال دامن دامن گلہائے ارتباج
وانشراح مي چیدہ و بدیدار فیض انوار آں مہر شہر بختیاري نور
دیدہ و سرور سینہ حاصل میگرد الحمد اللہ کہ پیوستہ مدعاے ارتقائي
عمر دولت آں بودہ گلشن کا مگاري رطب اللسان است ازروئے شرف
حضور برکت ظہور و تمنائے دیدار پر انوار صاحب زادۂ عالي تبار
از احاطہ التماس افزونست اوتعالے جل شانہ رود ایں دولت فیض
موہبت عطا فرماید کہ باستحصال آں مراتب ضیائے چشم و تقویت
دل حاصل نماید

یا رب ایں آرزوے من چہ خوش است
توبدیں آرزو مرا برساں زیادہ حدادب *

اقبال دولت و اقبال از مطلع جاہ و جلال تاباں و نور افشاں باد
ولہ ـ قلق خاطر واصطر ارطبع و تشویش دل و نگراني جاں و محرومي
سینہ از ناوک ہجران برتن ناتواں بنوع مستولسیت کہ بارادہ نظر
سطرے ازاں خامہ چوں سبیل بے جاں انکستان مانند قلم نرگس
با گل خزاں شور بلبل از فراق گل شہیداست ذرجنب آں درد

جدائي حوران درخشاني بہ ذرۂ لمعان مہر نور افشاں قطع *
بے صبر بہار نشد بدست باغباں صبر
عقدۂ غنچہ شود واچوں دلش تنگ آمد *
خود بخود باد سحر خبر دار سینہ او
از تا فلہائے جاناں سخت جرایم ہنوز *
رشتۂ تارنگہ درپیچ و پیچانم ہنوز

مدتے شد نکہت از کوئے دلبر کم رسد *
ہمچو گل ناچار وباچاک گریبانم ہنوز
رائے ماثابت ممکن اظہار درسینہ مارا *
گل بود درچشم بلبل رنگ دریا یم ہنوز
سودا مداد مملو مہر وایجاد نور تظر منظرو *

سطور نامہ کہ بابوئے پیرہن یوسف لقابمہ کنعان محبت ہم پیرہن وروشني نظراست دریغ نداشتہ با عنایت آں بصارت افزائے دیدہ دل باید بود زیادہ استیلاء شوي ــــ

من کلام علي اکبر خاں اخر سعد جھاں آرائے فلک سعادت تلعہ یاب مدارج اوج عزت سلامت قلم عطارد رقم کہ ستارۂ مدارج سخن است ازطے مراحل دقائق اسرار ارزومندي چوں قطب بیک مقام مرکز گشتہ مقیم دائیرہ تحیر شد آفر ینندہ مہر و ماہ از نحوست تحت الشعاع آتش مھاجرت کہ در برج احراق نشاندہ است برآوردہ بطلوع کوکب سعد وصال قران السعدین دولت و کامراني گرداند بحق سورہ النجم و الشمس فلک قدرا از آنجا کہ ایں محور دایرہ گمنامي چوں سھا از نظر ناتوان بنیاں جھاں اثر واکزیدہ اسطرلاب واز حجرہ یسیں عزلت رو چوں راس و دین از کنج خمول خود با منزل آمیزش ابنائے روزگار مساعدت ہفت اقلیم مي انگاشت کہ اکلیل فرقدین عزو شرف مخبیربر توجہ نمودن ذرۂ نجابت آں اقبال برج شرف بود پر افگني ساخت ضمیر ایں ثابت قدم برج ارادت گشت والا نظرآں انجم و افلاک شاھداند کہ بمجرد ورود صحیفۂ میخواست کہ چوں ماہ سریع اسیر منازل تور دگشتہ بسرعت تمام بزل مقصود فایز گرددلیکن چوں ستارۂ آرزو انجمن افروز برج عقرب ناکامي بود نحوست قمر در عقرب مانع بیغرا ئدانشاء اللہ تعالي در عرص دوسہ ۳ روز ایں طریقہ شناس طریق اخلاص راھلال وار از تیرگي تحت الشعاع حرمان برابر مقتبس نور ادراک خدمت خویش انگار ند زیادہ کوکب دولت و اقبال از مطلع عزت واجلال طالع ولامع باد برب العباد *

در عالم محویت دیررسي نامہ و پیغام رنگ افروز چہرۂ امتیاز است الحمد اللّٰہ بے وصالت نبود لحظہ تعافل مارا خوش تماشاست بہم صحبت روحاني راروزے در خیال عزت اندوز ہم صحبتہائے انتعاش بودم پتے چند کہ طرح یاقتہ مرقوم است زیادہ جمعیت وعشرت باد از آرزوئے بہرۂ سامي موا صلت شرح دادن چمن چمن بہار آب و رنگ نکہت گل چوں دل بلبل کشادن و خیابان تروتازگي شمشاد عشرت وبالیدگي بعموالے جان ارزاني گردانیدن کے تواند دل ازیں در خامشي پرداختن و زبان از بہر تقریرش چوسوسن ساختن حقا این گفتگوئے پایاں ندارد و مطبوع خاطرہاست ہر قدر کہ بگفت آید زینت سخن رامیشاید *